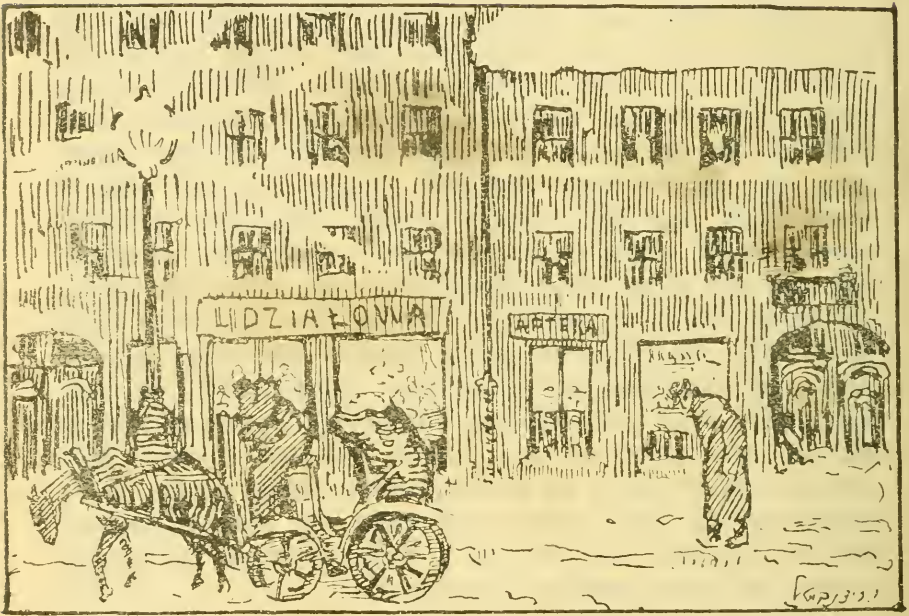

א: שטיינמאן

ספר ראשון

רומן

ספר ראשון

חלק שלישי

פרק א.

העלוקה מצתה.

מצתה התנומה וטוטה סביבו את קוריה. מאימתי היה הדבר? — וה שעות רבות, ואולי זה ימים וליילות רבים, שהוא מפרפר בתוך מצודתה. הדממה צעדה בחדר ובחדרים הסמוכים. היא רעשה. התריסים היו מוגפים ווילוני החלונות מופשלים. מתוך הערפל אשר סביבו התבהר בזכרוננו רגע אחד, שבו קם, ניס ולא ניס, עמד מתוך היסח-הדעת על רגליו והפשיל באופן מיכני את וילון החלון שאצל מטתו. זה היה תיכף אחרי שיצא זה השני, שמעון, מתוך החדר ונשתתקו פסיעותיו. כדג הקופץ לרגע מתוך המצולה, מבצבץ ומבעבע על-פני המים וצולל מיד לתוכם, כך התעורר הוא וקפץ מתוך מצולת התנומה למציאות ושב וצלל לתוכה מיד. אחרי-כך היה מפרפר בלי-הרף בין הנגלה ובין הדמדומים. רוח צוננת היתה נושבת מרגע לרגע, מרעידה את קורי התנומה, מטלטלת אותו ביניהם ומטעימתו חליפות חבלי דמיון וחבלי נגלה. הוא התעטף בתרדמה כבבגד, המגן מפני הקור, וצלל לתוכה מתוך תענוגים, לפי שהדמיון הבטיח לו יותר מן המציאות. פה פעור, זרוע שנים כתומות ומעוקמות — כזו היתה לפני המציאות. הלל ריק, שורה של מסדרונים ארוכים ואפלים, אם עניה בלתי קובלת, וחיי כלב גדח, הנובח על כל היקום — כזו היתה לו המציאות. היה היה במציאות... מה היה בה? מי יחנן? מי יאהב? ומי ילקק את הפצעים? ומי יאמר ברחמים: בני, אובר אתה!..

והתנומה מצתה והתישה את כחותיו. היא ההבילה סביבו זוכס מחניק; היא לטפה אותו כאשר ילטין הרוח את הפצע החשוף. היא זרעה סביבו ערפל; ובתוך הערפל היו מנצנצות נקודות כעין כוכבים; והנקודות היו נופלות. אולם היתה מתיקות בתנומה. מתיקות של כפירה ביש, באם, בפייגין, בשיעור קומה ובמדת הכחות. מתיקות כזו היתה באותם הימים, כשהקרע היה מטויט בטיט טופח וריחני בערב שבת של קיץ והזבובים גרשו על-ידי האחות, והופשלו הוילונות הורודים, והילד התחבא תחת הספה, על הקרע, והיה נדבק אל הטיט: יחפשו אותי — אינני! ואם יבוא נתן, ואם תבוא מלכה חנקין ותדפוק בבלת, ואם יבוא מי שיבוא, ואם תבוא זו, זו... ותכרע על-ידי מטתי, ותתחנן על נפשה, ותהא מתיפחת בקול... מה אעשה לך,

בתי, אמנם קולך נכנס לתוך אזני, אבל רק לתוך אזני... אולי תפני ותלכי לך ותסגרי אחרין את הדלת! — איש לא דפק בדלת; ובתנומה היה עונג מתוק ואסור, כי התרחק האדם על עצמו, והנפש זרתה הלאה את השניות הזרה. פסקו הגעגועים על השניות הזרה, כי מצאה הנפש את השניות בתוך עצמה והאדם נזדוג אל עצמו, ינק מתוכו תענוגים ומשך לעצמו חסד ואהבה. אדים חמימים עולים מתוך גוף האדם, משכרים אותו, מערפלים את המוח, ומרוים אותו תענוג של צרוף בשרים ונשמות. רחוק, רחוק הכל. הכל זרים. אם לא ילדה אותו; רבי לא למדו אלהי-בית; אשה לא הנחילתו מצוקות; הכל הם זרים, רחוקים ומיותרים ומזמזמים על-גבי הפצעים ומטרידים את המנוחה כזבובים, המטרידים מנוחתו של הכלב, המנמנם על הקרקע בחום קיץ. יהמו נא מעיכם על הכלב, הנוזק מרגע לרגע על-ידי הזבובים. אין לו מנוחה ואין לו חסות מפניהם. רק התנומה חסות לו: נום, נום, בני, והתענג על כל טובו —

לא התענג, כי בא החלום, הקושמרי, רב-עלילה וכבד-מזמות ברגעי המעשה, וברגעי הפכחון — ריקניות ומפוז-נפש. כי ערום היה החלום ומלא תככים. שלוחה הרע הוא של המציאות, אלא שהוא מתהפך בתחבולותיו ומסתיר את פניו. הנה אחד גוף, עגור, עב-כרס ותפוח-פנים שולח לקראתו לשון וסוחבו ברגלו. הוא נגרר בתוך האשפה, בין עצמות תלויות, כפתורים וסמרטוטים בלים, כדבר שאין בו חפץ. מרגע לרגע יורק הגוף בפניו והריר זב על לחיו. ותמוה: חש הוא, שמתעללים בו, אולם הוא אינו מוחה כלל. אין בו רצון כלל להתקומם. אדרבא, שמח הוא על כל זה, כאילו כבוד גדול נעשה לו. אמנם, פעמים לבו כואב כאב העלבון על חלול כבודו. אולם אחרי זה הוא צוחק בקול רם; ואחרי הצחוק חוזר והוקפר רגש מעיק. ובשעה זו עצמה מתיקות נפלאה מפעפעת באבריו. הוא חש תענוג כזה, שלא נתן לאדם לטעום אותו בהקיץ, רק בחלום ישוער; ואולי חש האדם דוגמתו בשעת יציאת נשמה; מי-שהוא לוחש על אזנו נגון נפלא, וכל עצמותיו תענינה לו כהד. לא נגון הוא, כי אם דבור מתוק, שמעולם לא הקשיבה אזנו דוגמתו; משונה הדבר! דבור זה נאמר דוקא על-ידי סוניה, אולם ברור לו, שרק לפייגין יאה הוא. ומפני כך הוא מעלה על עצמו, כאילו היא אמרה אותו ולא אחרת. על-ידי זה הוא מתנשא בעיני עצמו ונותן לעצמו חשיבות יתרה. ואולם לא ארכו הרגעים והוא התעורר מתנומתו. נעקר מיד הנגון מלבו והיה כלא-היה. חלפה המתיקות, גם טעמה נשתכח ממנו, רק זכרה נחתם במוחו, ואת לבו צבטו כאב הגעגועים וצער הדבור, שנאמר, כפי שנתברר לו עכשיו, דוקא על-ידי סוניה; אולם הגוף, תל האשפה, ריחם של הסמרטוטים הבלים, כאב העלבון על חלול כבודו, רגש הבוז לנפשו — הכל היה חי בלבו ויהי לעובדה; גם את הרק חוש, וכאילו שותת הוא עוד על פניו.

הוא חזר ונרדם. ומיד ראה את עצמו מוטל שטוח ברפש. פניו מקומטים מזקנה, גרומים וחמרמרים. על ידו שברי כלי-זכוכית. לא רחוק

ממנו מתכפשת אשה, שפניה פעמים זקנים ובלעים ופעמים יפים ומזהירים כפני פייגין. מטפחת קרועה על ידה. ואף-על-פי שהם קרובים כל-כך זה לזה, אינם מביטים זה בפני זה, ואינם מרגישים כלל, כמדומה, זה במציאותו של זה. אחד, גבה-קומה, עבר על-ידם ולא הרגיש בהם כלל. הוא נתן עינו בו. זהו שימקין. לא? - שואל הוא את שימקין. - אני הולך לבקש את אָשֶׁר. - אה, אה! אומר הוא, כאדם, שדבר תמוה נתישב לו. - הלא את היא פייגין - שואל הוא אותה - ולמה שתית לשכרו? הן ריח חריף של יין עולה מפיה! - האם אני פייגין? - משיבה היא - אני לך רק פילגש. - ומה הם הכתמים אשר על פניך? - שואל הוא. - אלו הם מחשבותי הזרות! - משיבה היא. הוא שומע ותמה, כי אם כך, הרי היא היא פייגין, כי הלא פייגין היא החוטאת. אמנם הוא לא הוציא את הדברים מפיו, אולם פייגין כאילו הבינה את מחשבתו והשיבה: מה לי ולך? אין בינינו אלא מטפחת קרועה ושברי כלי-זכוכית! - ופתאם הוא מתחיל להקיא אף-על-פי שבירי לו, שלא טעם אפילו טעמו של יין. אחר-כך הוא מעיף עין סביבו ואינו מוצא לא את האשה ולא את המטפחת, כי אם רפש, רפש רב מסביב.

הוא מתעורר מתרדמתו ושמה מאד, שפל זה לא ראה אלא בחלומו; ואולם בעוד רגע יד לופתת את צוארו וגורמת לו מצוקות. זו היא ידו של איש זר, רע ואכזרי. גופו ופניו של האיש נתונים בערפל; גם את ידו אין הוא רואה בעיניו בשרו, כי אם חש את נטל כבדה. כל חושיו מתקוממים כנגד האיש האכזר ושואפים לעשות בו נקמה. דמיו רצים אל לבו ושואגים בכעס. אגרופו מתקמץ. ואולם היד האכזרית חונקת את צוארו בלי רחם. אויר נשימתו מתמעט והולך. הוא נחנק. ופתאם מתבהרת כנגדו שפה. זו היא שפתו של הזר והאכזר. עוד מעט ויתבהרו אולי גם פניו. הוא משתער עליו, נועץ בבשר השפה את שניו, מוצצה בכעס ומתנקם בה. היד החונקת אינה משה מצוארו. שניהם, הוא והזר, מהאבקים. הלה חונק והוא נושך. כל אחד משניהם חותר להתגבר על חברו ולהפילו. ואולם, מה-מוזר הדבר, יהד עם זה הוא חש, שאין דמיו נרגעים כלל על-ידי-כך ושאין כאבו פוחת אפילו משהו, לא כאב הצואר הנחנק ולא כאב השפה הפצועה והשותת דם. כי גם בשר השפה, שבו נעוצות שניו, הוא בשרו. אולם גם אחרי זה לא פסק קרבי-הבינים; הוא מתאבק ומעמיק את שניו בבשר השפה, היא שפתו. רגעי היקיצה, שבאו אחר-כך, היו לו גם רגעי מנוחה. אולם הם לא ארכו הרבה. מיד אחרי זה שב לנמנומו. נגש אל תנור ועמד על-ידו והתחמם. ספג להנאתו את החום וחש, שכחותיו תשים והולכים מפני החום והמתיקות, שפעפעו בכל אבריו. הוא גומע מכוס יין. היין החזק מעודד את גופו ומזהיל את נשמתו. הוא מרים את עיניו ורואה: כוס היין היא בידה של אשה זקנה, המגיעה אותה אל פיו ומגמיעה אותו. ופתאם הוא מכיר בכוס, שהיא ריקה. הוא חש מפח-נפש. צנחה הכוס על הרצפה ונשברה לרסיסים. לבו כואב מאד. הזקנה עומדת כנגדו וצוחקת בקול רם. הוא

מבקש לכופף את ראשו וללַקט את הרסיסים, אולם הם תוך־כדי־רגע נעלמו. פני הזקנה נעשים ורודים ומוהירים לַקראתו בשפעת־גונים. משמע, לא זקנה הגמיעה אותו מתוך הכוס, כי־אם עלמה רכה בשנים. ובין כך וכך והזקנה עושה לפניו כִּוְיָחַן וצוחקת. בשלמה הצווקֶה? — שואל הוא. — אולי בשל תבנית קומתי וגורת גופי הנלעגה?— הזקנה משיבה מתוך נעווע־הראש: כן, כן! וגם חוץ מזה אתה מגוחך. מגוחך אתה מאד... — „מאד?” — שואל הוא בתמהון — „מאד?” — חוזר ושואל הוא מתוך רחמים על עצמו. הוא עומד רגעים מחריש כמבקש עצות, אחר־כך הוא מתעורר פתאם, זוקף את קומתו, מאַמֵן אותה שתהא חסונה והדורה, כאילו הוא מקים את גורתה של הזקנה.

— כך? — שואל הוא ומחכה לתשובתה של הזקנה כְּלָגוֹר־דִּינּוּ.
— לא־כך! — מתגלגל באזניו קולֶה הזר והנוקשה של הזקנה.
הוא מתמתח, מאמץ את שריריו, עולה וגרל בקומה. הוא גבוה וחסון. הוא ענק.

— כך? — שואל הוא ומציץ בתחנונים בעיניה של הזקנה.
— לא־כך! — מתגלגל באזניו קולֶה הזר והנוקשה של הזקנה.
הזקנה מגחכת. הוא מתחרט מאד על שנעשה ענק. הוא מתפּוֹץ והולך, מצטמצם ומקטיץ את קומתו עד שנעשה ננס, כתינוק בן־חמש.
— כך? — שואל הוא בתחנונים את הזקנה ומצפה לתשובתה.
— לא־כך! — מהדד באזניו קולֶה הזר והנוקשה.

הזקנה צוחקת בקול רם. היא לועגת. היא מתעללת בכבודו. הוא מרים רגל אחת, משים את ברפה בתוך ידו, ומדדה על רגלו השניה. אמנם, חש הוא, שמחלל הוא על־ידי־כך את כבודו, ומצטער מאד על זה ובכל־זאת־אני פוסק מלִדְדוֹת, כדי לַגְרוֹם לָהּ נחֲתִירוֹת.
— כך? — שואל הוא.

— לא־כך! — משיבה הזקנה וצחוקה מתפרץ והולך.
הוא יושב נשען על כסא. פניו נפלו מאד. הוא עצב. חולֶה הוא וְכָלוּ מְכֹאֹבִים. למה־זה חלל את כבודו? מי היא האשה הזו? למה הוא נכנע לָהּ כִּלְכֶךָ? ולמה הוא מַחַל כִּלְכֶךָ לְדַבְרֶיהָ ולמבטֶהָ? — ופתאם נעשה ברור לו, שזו היא אמו, וכיון שנתברר לו דבר זה, מיד הרגיש בכגדיה של האשה, שפרומים הם. — האם את מבקשת נדבות, אמי? — שואל הוא. — אבלה אני! — משיבה היא ופניה עצבים מאד. — ומפני כך בגדיך פרומים? היא מגענעת ראשה בהסכמה. — את מתאבלת על בנך? — שואל הוא. היא מגענעת ראשה בהסכמה. — האם היה לך בן אחר חוץ ממני, והוא מת? — שואל הוא. אולם אמו נעלמה. הוא רואה אש בוערת על הכירה. על־יד האש עומדת האשה הזקנה ובוחשת בקַרְדָּה בכף שבידה. עקר בכח מתוך ידה את הכף והתחיל לִבְחוּשׁ. חִיכָה הזקנה לַקְרֹאתו. סימן, שדעתה נחה עליה. שאל אותה בהכנעה:

— אשה, שוב לא תצחקי לי?

— האם אני פייגינ? — השיבה הזקנה וקול צחוקה התגלגל.
 — האַעֶשֶׁה עֵנֶק? האַעֶשֶׁה נֵנֶס? — האַעֶשֶׁה?...
 שאל וגופו התחיל פושט צורות ולובש צורות, אולם הזקנה היתה
 גוערת בו מרגע לרגע ורוקעת ברגליה.
 — לא־כך! לא! — היה מחדד קולה הזר והנוקשה.
 — ואיך? — שאל בקול מתחנן.

היא הצביעה על התקרה. תלה את עיניו וראה מסמר גדול תקוע
 בתקרה. טפס על הקיר ועלה עד התקרה. ראה גם חבל. הפשילו על צוארו.
 — כך? — שאל. אולם הזקנה לא השיבה כלום. היא רק חיכה. הוא
 הדק את החבל יפה יפה. הוא נחנק והולך. נתק החבל. צנח על הקרקע.
 הוא מוטל שטוח. — כך? כבר מינן? — שואל הוא ולחש, שכחותיו עוזבים אותו
 לאט־לאט ואור נשימתו פוחת והולך. אולם פתאם הוא פוקח את עיניו ורואה
 את הזקנה, היא אמו, תלויה על המסמר שעל התקרה. הוא מרמו אליה
 באצבעו. היא יורדת אליו, משתטחת על־ידו על הרצפה, מחבקת אותו
 ולוחשת לו:

— שנינו, בני!

זעה קרה טפחה על בשרו. הוא נעור, פקח את עיניו, העיף את
 מבטו סביבו, ראה את אפלת חייו ושב לתנומתו. הוא התפלל לתנומה,
 לחלום הקושמרי, ובלבד שִׁמְמֵט מן המציאות. התנומה חזרה וטותה סביבו
 את קוריה.

מצתה, מצתה העלוקה והנחילתו תענוגים.

הוא התעטף בשמיכה יפה יפה, הצטמצם והתכרבל בתוכה. הוא עקר
 את־עצמו מבין הבריות. הוא ותר על הלקו בעולם, על נצחונות ועל
 מחיאות־כפים. הרעב ענה אותו והעצלות פעפעה באבריו. אדי החום התישו
 את כחו. גופו נעשה מדוכדך וחלש. הוא התעמק בתוך החולשה, התרפק
 אליה, כמבקש לדלות מתוכה חיות. הוא העמיק את החולשה וצרף אליה
 מחלה, האוכלת את בשרו ומפרידה בין גופו ובין רגליו. רגליו נחטכו,
 והוא יושב בעגלת־יד. אחותו מושכת את העגלה. יום של שמש. הוא מתחמם
 ומחזק את גופו. והוא פטור מכל החובות והמסים. הוא פרק מעל עצמו
 על דרך־ארץ. הוא... הוא...

דפיקה בדלת עקרה אותו מתוך הרהוריו. הוא הכיר את קול דפיקתו
 של נתן.

— פסח שליט!

— מכתבו! — קרא נתן בקול מבשר. אולם שליט לא ירד מעל מטתו ולא
 פתח את הדלת, כי חביבים היו עליו חזיוני־הבלהות, הרעב והעצלות
 מפניו של אדם חי ומכתב־ידו של מי־שהוא. שלש פעמים דפק נתן
 בדלת. וכשלא נענה, קרא למשרתת והניח בידה את המכתב, על־מנת
 שהמסור להבחור, כשהלה ישוב לביתו, אף הסביר לה בקול רם את הדרך,
 שבה נתגלגל לידו מכתב זה, שנשלח לפסח שליט מבית־הוריו. לא ידעה

אחותו של שליט זה את מקום דירתו, וגם לא את שם הרחוב שלו, ומסרה את המכתב לידו של איש עובר-ארח; היה הלה מחפש את בעל המכתב, חקר ודורש בין הבריות, אולם איש מהם לא שמע את שמו של שליט, עד שנתגלגל הדבר וקלטה אוננו של נתן את השם שליט. ואיפה היה המעשה? בבית-אכל אחד, שהוא סר לתוכו באקראי. שאל איש אחד את חברו על איש ששמו שליט. - שליט? אני! - קרא נתן. - יש אצלי מכתב בשבילו! - אמר האיש. - מכתב - לי! - קרא נתן. חטף מידו את המכתב והביאו - ועכשיו הבחור איננו. כך סח נתן למשרתת ויצא בבהלה מתוך הבית. וכשיצא, ירד שליט מעל המטה, פתח את הדלת, נטל את המכתב מידה של המשרתת והדליק את המנורה, כי כבר הגיע הערב.

פרק ב.

האחות כתבה:

„אחי,

רחוק אתה מאתנו מהלך ימים רבים וענים רבות. ובשעה שאני סובלת את עטי בדיו אשר לפני, לבי נוקפני מאד. מי יודע, אומרת אני בלבי, שמא כבר שכחת אותנו הקטנים והדלים. ולכן אני מבקשת מתחלה את סליחתך על שהנני באה להטרידך ולגזול ממך את עתך היקרה לך. סלחנא, אחי, בטובך. הן לא באתי הלילה לבקש ממך בשבילנו המיכה חמרית. הלילה וחלילה! ואיני מבקשת ממך אלא שתפנה לרגעים את לבך מעסקיך המרובים ותשמע לדברי פי, כי מחשבות רבות בלבי. ורעיון בלב איש - ישיחנו אפילו לזר, ולא-כל-שכן לאח.

כן, אחי. לבי נוקפני מאד. הן אתה יושב בכרך גדול ובא בין אנשים רמי-מעלה ומשכילים, ואנחנו הננו עדיין אותם בני-העירה שהיינו בשעה שעזבת אותנו. אופן חיינו? - ודאי כבר נשכח ממך הכל. והן אצלנו הכל הוא כמו שהיה ולא שנה את צורתו אפילו כחוט השערה. בית-חומר קטן, קטן. בית יהודי בעירה קטנה. כשמסיקינו את התנור, מתפרץ עשן גדול ומקיף את כל חללו של הבית עד שהעינים דומעות. וכשיורד גשם, אנו מעמידים על קרקע הבית בכל הזויות דליים וקערות, כי גג-התבן כבר נתמרטט וטיח התקרה מתפורר והולך, וכשגשם בחוץ - גשם גם בבית. יש שנשברת פינכה או כוס - וכל בני הבית שרויים בצער. אני, האם, הילדים - כלנו מתקוטטים לעתים תכופות בשל דברים של מה-בכך. ואין תימה: בית קטן, דחקות גדולה, בני-אדם יושבים תמיד בכפיפה אחת, נתונים כל היום איש בצדו של חברו, והילדים מתגוללים בין הרגלים, בין שיש בהם צורך ובין שאין בהם צורך, וכל אחד נושא בחבו כאבו שלו, השיין רק לו, וגם את הכאב המשותף, המשפחתי, והעצבים רופפים הם, בין שלי ובין של האם - כשהאדם נתון בתנאים כאלה הוא נוטה לגזום על צערו ולגולל על

אחרים את כל אסונותיו. פעמים, בשעת כעס, אני מתנהגת עם אחד הילדים מחוץ לשורת הדין: הנני צובטת אותו או חולקת לו מלקות על לא-זוטא. התינוק מתפרץ בבכי מר, והחרטה אוכלת אותי אחר-כך, עד שאני נכונה לצבוט את זרועי עד שפכות-דם. כך אנו חיים, אחי, ומענים איש את חברו. אולם אין אנחנו שונאים זה את זה. חלילה! אדרבא! קשורים אנו זה בזה, כלנו, הענפים והגזע. ואף-על-פי שבשעת כעס אני מעלה פעמים על לשוני דבורים עוקצים ומודיעה, שהנני נכונה לברוח עד סוף העולם, אולם רק פי הוא המדבר, לבי אינו מסכים כלל וכלל לכך. כי כלנו מרגישים, שרק פה יש לנו חיים, ורק בכפיפה אחת. ובלחישה אגיד לך: גם בית-החומר הקטן הזה חביב עלי מאד, מאד. ולו עזבתי אותו, היה לבי ודאי כואב עלי מאד. בערב שבת, אחרי שהחדר נפנה, הקרקע נתטיט בטיט ריחני וההנור הוסק, יש שאני מחבבת מאד את כתליו של בית זה. ברגעים כאלה אני מצרה על שאתה, אחי, אינך אתנו. כי אמנם אתה לענין זה אינך דומה כלל אלינו. איש מאתנו לא היה מסוגל לעזוב כמוך את הבית לא רק לשנינו, כי אם אפילו לשבועות. ולא לשם תוכחה אני אומרת לך דברים אלו. אלא שפעמים אנו מדברים כך עליך בינינו לבין עצמנו. אמת, אחי, מצדדת בזכותך. אני אומרת: פסח לא בן-כך הוא. לא הרי הוא כהרי אנחנו. הוא נוצר לגדולה ולעשירות. ולא לפי כבודו הוא לשבת בבית-חומר קטן כשלנו, בתוך העשן, בחברת הילדים ובין הזובים. הה, מהחאבה אני לראות את מקום משכנך, את הדרת חיך ואת התפארת שמסביבך! הה, אחי!

אני שונה על החשש שלי, אחי: לבי מפני מאד על שאני מבלבלת את מוחך, כי אולי אין לך פנוי כלל לענינינו הקטנים ולמשאלותינו הדלות. הן אתה, אחי, יושב בעולם הגדול והנך עסוק ודאי במעשים חשובים, ושמן ודאי כבר יצא לתהלה, כמו שצפינו לך משכבר הימים. הן עוד בילדותך נבאו לך גדולות. ואמנם ענין זה, פסח, הוא אחד מהעיקרים החשובים של מכתבי.

רבים פונים אלינו, פעמים אלי ופעמים אל האם, ושואלים: מה היה בסופו של פסח שלכם? – הנתקו בו הגדולות אשר נבאו לו? – מפני-מה אין אנחנו שומעים כלל את שמעו? – ובלחישה אגיד לך: בשאלותיהם התכופות הם גורמים לנו צער גדול. ראשית, מתיישים אנו מפני האחרים, כי אנו עצמנו, שארך ובשרך, איננו יודעים מה הגיע לך. ושנית, דואגים אנו באמת לך. אמנם אנחנו, אני וגם האם, דוחות את האחרים ומשתמטות מלהכנס עמם בשיחה עליך. האם השיבה פעם אחת לאשה אחת, שהציקה אותה בשאלותיה, כדברים האלה: יפרך-נא כל איש את מוחו על עסקיו וידאג-נא כל אחד רק לגורלם של בניו! – הלא מכיר אתה את אמנו: היא גאה מאד. כששואלים אותה למעמדנו החמרי (אמנם הוא אינו מזהיר ביותר, כי חוץ ממכירת היין, שכבר נמאסה עלי, אין לנו עסק אחר), היא משיבה: ב"ה, אין אנו יודעים מחסור. וגם פסח שלנו שולח לנו בכל חודש וחודש

כסף. כך היא אומרת, כדי להקדים את אחרים ולהשתיק למפרע את שאֵלוֹתיהם, שהם שואלים אותה עליך, אם כבר עשית עֶשֶׂר, ואם מחזיק אתה בידנו ומקל קצת מעֵלֵינו את על הפרנסה. כי אם פסח שלכם לא יעשה עֶשֶׂר – מה כחו וגבורתו? כך הם מדברים, ואני, אחותך הפתיה, מוסרת לך את דבריהם דבור בדבור, כאילו תורה הם. אולם אלֵינָא, אחי היקר, תחשדני חלילה, שיש בדברי רמו שהוא או פניה שהיא. חלילה וחלילה! הן כבר הקדמתי לך, שאין אנחנו מבקשים ממך תמיכה חמרית. כי מצב הפרנסה שלנו אינו גרוע חלילה ממצב פרנסתם של אחרים. ב"ה, הננו מתפרנסים בכבוד ואין אנחנו נצרכים חלילה לשום איש. (בקִיץ שעבר הכינונו בשבילך מינים רבים של מרקחת, ועד היום הזה אנו מחכים למכתבך, כי אין אנחנו יכולים לשלחם לך, שאין אנו יודעים לא את בית דירתך ולא את שם הרחוב שלך. ואולי אינך כלל בנרשה, כי רק מפי השמועה נודע לנו, שאתה שם, ועל סמך זה אני שולחת אליך את המכתב). לא אחי היקר, דבר זה אינו חשוב ביותר. לא רק מדי אהגה בך, יפחד בי לבי. כי הגה מצפים אנו לגדולות ממך, מצפים מתוך כליןֵי עינים. כי אתה, אחי, אתה תקותנו היחידה. רק אתה, פסח, מסוגל להעלות את משפחתנו משפל מדרגתה. כי שפלה מאד משפחתנו, פסח, אין חולק לה כבוד, ואילו משפחות אחרות עלו למעלה, למעלה. משפחתנו, אשר לפני חמש־עשרה שנה, לערך, היתה החשובה במעלה, לפי שכמעט כל בניה היו חסידים, עשירים ולומדי־תורה ונשואי־פנים, איכה ירדה, ירדה, פסח! הלכה התקיפות ממנה, פסה מתוכה הגאות. אחד אחד מתו פני משפחתנו, רבים מהם נתרששו, וממילא נכפפה קומתם, רבים מהם לקו באסונות ובפגעים. כאילו חמת אלהים נתכה על ראשינו. הו, לו ראית את הודוד אברהם שלנו! איפה הם אנשי־הצורה שבנו? לאן נסתלקה הדרת־הפנים, שבה נצטינו בני משפחתנו? ומי גזל את החדוה, שהיתה תמיד נחלתם של השליטים? – ואילו משפחות אחרות עולות ומצליחות, ובניהן הם עשירים, משכילים, ובני־כבוד. גם אני, אחי, נשארתי בשפל המדרגה. מי אני? ומה אני? האם יש בי חכמה? או יופי? או השכלה? או תקיפות? ומפיו של מי אקנה חכמה? האם מפייהם של האכרים השכורים, אשר בחברתם אני מבלה כל הימים? (הו, מה נמאסו עלי!)

רק אתה, פסח, הנך תקותנו היחידה. ומדי דברי, אחי, בדבר המשפחה שלנו, הנני מבקשת ממך רשות להרצות לפניך את רעיונותי בענין זה. אולי הם דברים של שטות. סלחֵנָא בטובך, ואלֵינָא תשימני ללעג, כי עלֵיכן לא אשה משכילה אני. מדי אֵינן בבני המשפחה שלנו ומדי אתבונן לכל דרכיהם, הן בעניני השכלה והן בעניני פרנסה, יש אשר יעלה על לבי הרהור זה: אולי לא דבר של מקרה הוא, שכמעט כל בני משפחתנו נדחו מעל המדרגות הגבוהות, אפילו את יפים וערכם. רובם הם אנשים תשושי־כח וְחֹרֵי־פנים, מולם רע, ואינם מוכשרים לעשות מעשה, בכדי לתקן את חייהם. פשוט, כבר תש כחה של משפחתנו. כזה הוא ודאי גורלן של כל המשפחות הנעלות והמפונקות.

וכשאני מוסיפה לעיין בדבר זה, אני באה גם לידי החלטה כעין זו: אולי כל מה שהוא יפה ומפונק, אין בו כח לחיות. וכל מי שאין בו כח להיות, הוא הולך ומתנונה. כי רק במקרים יוצאים מן הכלל גובר היופי, אולם בדרך-כלל גוברים רק האלימים והגסים. לא בלי-צער כתבת אני לך, אחי היקר, את הדברים האלו, כי רעיונות כעין אלו גוררים אחריהם אחרים, ואחרים—עוד אחרים, והאחרונים הם תמיד מעציבים מן הראשונים, עד שפעמים האדם יכול לבוא חליה לידי יאוש. אולם אני רואה דבר זה מעצמי וגם מאמנו. אין אנחנו מסוגלות לעשות מה שעושים אחרים—ומפני כך ידנו תמיד על-התחתונה. ולואי, אחי היקר, לא יהיה ממש בהרהורי אלו, כי אם חליה יש בהם ממש, הרי אין לי ולשכמותי שום תקווה בחיים. וגם בשביל תכלית זו ישבתי, אחי, לכתוב אליך מכתב זה, כי תאבה אני מאד לשמוע את דעתך על ענין זה. כי האם לי, רק לי, לבשרי, אני דואגת? לא, אחי היקר. המה יהמה לבי עליך. כי מדי אהגה בך, מדי אעלה את זכרוך על לבי ואשוה לנגד עיני-רוחי את דמותך, הריני רואה אותך בדמות ילד קטן, כפי שנחרתה הדמות בזכרוני. ואתה הן הייה בילדותך רך כל-כך ומפונק כל-כך וגאה, גאה. אם כך, כיצד אתה חיו ואיך אתה מתקיים?— ובמה אתה מתפרנס?— האמנם נשתנה חליה טבעך?— חליה וחליה! איני מעזה אפילו לחשוך בך.

הה, מה-תאבה אני לראות איתך בעיני, להציץ בפניך, בעיניך, לראות מה מביעות עכשיו עיניך. רק לא צער. לא. אי-אפשי בכך. אני משערת: ודאי גם אתה ראית הרבה צער בחיך, הלא הנך גם-כן אחד מבני משפחתנו, אולם העינים אינן צריכות להביע כל מה שהן רואות. לא! הה, מה-מתגעגעת אני עליך, אחי היקר. מה-מתגעגעים אנו עליך כל-כנו. גם הילדים וגם האם, אף-על-פי שאצלה כל מלה היא דינר של זהב. כמה וכמה שנים כבר לא ראינו את פניך, לא ראינו את תהלכותיך, לא שמענו לא את קולך ולא את צחוקך. הנוהג אתה עדין לצחוק על כל פגע טוב או רע?— האם כבר פסקה לצחוק. רק פעמים היא צוחקת צחוק פרוע וממושך ובלא שום טעם. וכשאני שומעת אותו, לבי כואב מאד. כגד זה אני עודני צוחקת הרבה. עדין לא שכחתי צחוק. איני יודעת טעמו של דבר, אולם עובדה היא: יותר שאני רואה רעה וסובלת יסורים, יותר אני צוחקת. צחוקי נעשה מיום ליום יותר ממושך בזמן וקולי נעשה יותר רם. מה טעמו של דבר, אחי? גם על דבר זה תשיבני, אחי, במכתבך הבא. כי, אגלה לך בלחשיה, חוששת אני מאד, שמא צחוק זה הוא לגריעותי... שמא הוא בא לידי סופו... ומפני כך הוא מתגבר כל-כך, כמו שלהבת הנר, למשל, המתגברת דוקא לפני רגע הגסיסה. אף-נא תצחק, אחי, על דברי ואף-נא תשימני ללעג. האם אני מדברת גבוהות?— אולם אתה, אחי, ידעי לא הגעת חליה לך. אתה חי, עוסק במעשים חשובים, אתה עולה מעלה מעלה. אתה תגיע למדרגה עליונה. אף-נא, אחי, תולול בנו. כתוב-נא אלינו, הודיעו-נא על טיב חיך. הנה עזבת אותנו, יצאת מתוך הבצה

הקטנה של העירה, נפרדת מאתנו לשנים רבות – ומה מצאת תמורתנו?
 סלח'נא, אחי, על שאני מעסיקה אותך יותר מדי בדברים. כבר
 הגיעה השעה לסיים את מכתבי, אולם איני יכולה להפטר ממך עד שלא
 אסיח לך פרטים על אמנו. לפי שאני דואגת לה ומאד מאד יכאב לבי
 עליה. אולי תפכה אתה קצת את צערי. אולי תפור אזה בדבריך המחוכמים
 את עוני הצער שלי. הענין הוא כך: זו היא השנה השלישית אשר נשתנתה
 אמנו שנוי גמור. לו ראית אותה, פסח, לא היית מכירה. אכן, אין לתמוה
 על דבר זה. היא סבלה הרבה בחייה, וגם עכשיו היא סובלת, בשתיקה
 היא סובלת כדרכה, ויסורים בשתיקה קשים שבעתים. דחקות היינו ושפלות
 משפחתנו גורמות לה הרבה צער. ובלתישה אגלה לך, שגם אתה גורם לה
 צער לא־מעט. היא, מובן, אינה מדברת, וגם שמך אינו שגור על לשונה.
 אולם יסוריה מתפרצים בעל־כרחיה. פעם אחת הזכירה את שמך בשנתה
 מתוך כבי גדול. הה, לו ראית אותה, פסח! מה נשתנו פניה. הם הורים־
 חורים, ולסתותיה משוקעות, כפני סבתא. פעמים היא שוכבת במטה, הופכת
 את פניה אל התל ואינה זוה משם ימים ולילות. דַּבֵּר אליה מן הבקר
 עד הערב – היא כנציב־אבן. כל הימים האלו היא אינה טועמת לא טעם
 אכילה ולא טעם שתיה; אינה שואלת ואינה משיבה, ואפילו גניחה אינה
 משמיעה. האם חולה היא? מי יודע? כבר קראתי פעמים רבות לרופא. בא,
 הציץ בה, עיין, התבונן ולא מצא בה שום מחלה. אדרבא, לפי דבריו,
 היא בריאה ושלמה בגופה. ולמה היא שוכבת כאילו אין בה רוח חיים? –
 שאלתי את הרופא. נענע בידו כאדם האומר: גם בעיני תמוה הדבר. אולי
 זו היא מין מחלה? – שאלתי את הרופא. – אולי! – השיב – אבל במדיצינה אין
 לה עדיין שם. – דבר והלך לו. אולם כשאני לעצמי, פסח, הנני משערת שזה
 הוא דוקא מין מחלה, מין מחלה בלתי־שכיחה, אמנם; ואולי לא מחלה היא,
 כי אם ענין אחר לגמרי... לגמרי... זהו מין שנאה... היא, אולי, שונאת
 את כלנו... ואולי גם לא זה... אולי גם לא שנאה... דבר אחר... היא אינה
 רוצה לראות בעיניה לא אותי, לא את הילדים ולא אנשים אחרים... ואולי
 גם הכתלים, גם התקרה, גם אור היום, הכל מאוס עליה... ומפני־כך היא
 הופכת את ערפה אלינו, ופניה – אל התל... כן, פסח, אולי לא מחלה היא
 זו; אבל, לדעתי, קשה היא ממחלה, הרבה קשה ממנה. האם מִתָּר לו
 לאדם להסיח את דעתו, את לבו ואפילו את פניו מבני־אדם, ולא־כל־שפן
 מבניו ומילדיו? הילדים מה חטאו? בימים הללו היא מקשיחה את לבה
 אפילו מאסתר'קה שלנו, שהיתה תמיד חביבה עליה יותר מכל שאר הילדים.
 לו ראית את אסתר'קה שלנו, כיצד היא עומדת על־יד מטתה, אינה מעזה
 לנגוע בה, רק שפתיה לוחשות: סבתא, השיבינא את פניך אלינו! – הציצי
 נא בנו רק לרגע. לרגע! – לו שמעת את קוליה המתהנן, אפילו אבן תתמוגג
 מחמלה (דך־אגב: כשהיה הרופא בביתנו, שאלתיו על אסתר'קה שלנו, כי
 פניה הורים מאד, היא עור ועצמות, והשעול חונקה. ממש הילדה גוססת
 בנר. הרופא אמר, שיש לדאוג לה) – והיא, האם, אינה משמיעה אפילו הגה.

אכוריות כזו! לא, פסח, בשכלי הפשוט איני משיגה כל זה. לבי יתמקמק בי מצער. מפני הבושה איני יכולה אפילו להסיח את הדבר לאחרים ולשהף את מישהוא בצערי. (כשהשכנות שואלות אותי עליה, אני אומרת להן, שהולה היא; וכשהללו באו לבקרה, היא אינה משיבה להן אפילו שלום) וגם הן יש לחשוש לבריאות גופה. אדם, שאינו אוכל מזמן לזמן כשמונה ימים רצופים, האם יכול הוא להאריך ימים? ומפניכך פניה צבע שעוה להם. ולו ראית את הלוכה ואת בגדיה שהיא לובשת. השמלה והבלוסה תמיד קרועות הן. ממש בלואות. אוי לי, אם אמר: דומה היא לעניה המחזרת על הפתחים, ואינה מתבישת כלל. אמת, אין לה בגדי מלכות. האם ידי משיגה להלבישה בכבוד? אבל היא בוררת דוקא וכמו בכונה את השמלה הקרועה ביותר. ואני פני משחירים מבושה. סלחנא על שאני סחה לך את כל הדברים האלו, כי את מי אשתף בצערי, ובפני מי אגלה את לבבי? הלא סוף-כל-סוף הנך עצמנו וברננו! אנא, פסח, הזדרזנא והשיבני; הסברנא לי את טיבו של הדבר. מה זה? מין מחלה? או דבר אחר לגמרי, שאולי קשה הוא מן המחלה? הסברנא לי, פסח, כי אני לבי אינו מנבא לי טובות.

כתובנא, אחי, וזרענא מעט אור בחיינו, כי גדולה האפלה מסביב, שמינחושה ממעל ובצה מתחת. רק אתה, פסח, עתיד להיות לנו תנחומים. ושלום לך בשם כלנו.

אחותך.

אסת'קה פוצרת בי לנשק אותך.

כן, אחי, הודיענינא, חוץ מעל-דבר חייך בפרט, גם על-דבר החיים שם בכלל. היש שט אצלכם חיים אחרים, נאים משלנו ועליזים משלנו? מילא, אנחנו — כאשר אבדנו אבדנו. אולם שם, שם, אצלכם, מה שם? הודיענינא, אחי."

פרק ג.

שליט קרא את המכתב פעמים. לכתחלה עבר עליו דרך-רפרוף, לסרוגין, היה פוסח על כמה וכמה שורות ומשפטים ומתעכב רק על ראשי-פרקים. מבטו היה משוטט על-פני השורות מתוך חשד, נוגע ואינו נוגע בהן, ולבו היה נוקפו כדרכו תמיד, בשעה שהיה מקבל מכתב מביתו. כי המכתבים, שהיה באים אליו מביתו, היו בלתי-תכופים, פעם בשנה או בששה חדשים, אולם כמעט כל מכתב היה שליח מבושר מקרה של מות או של אסון, שקרה לאחד מבני-המשפחה. ואחרי שגמר את קריאתו החטופה והמסורגת, חזר וקרא את המכתב מתחלתו, לאט, בהדרגה, בעיון, והיה משים את דעתו בעיקר אל אפני הכתיבה ואל המשפטים הסגנוניים של אחותו. ותמוה: מכתב זה לא דכא את רוחו ולא גרם לו צער שהוא. אסת'קה, זה הענף

הכירך והכי-מפונק של בית השליטים, חולֵה מחלה מסוכנה, ולבו לא כאב כלל עליה. גם מחלתה המשונה של האם לא גרמה לו יסורים. אדרבא, הוא חש נחת-רוח מיוחדת ודעתו כמו נתישבה עליו. הוא קם מעל הכטא, התחיל מתהלך על-פני החדר, כאדם שהוא נרגש מאד; אחר-כך חזר אל כסאו, שלב את ידיו על ברכיו וישב ומלמל: כך, כך! — ואני — לא-כלום! לא-כלום? — הנני מקבל את הדברים — וסתם כך!... — כך, כך! — אולם מיד ענש אותו רגש החרטה. — למה-זה אצבוט את לבי — שאל את עצמו — כדי שיהיה שותת דם? למה-זה אגנוב את לבי עצמי? — האם אין זו צביעות? — הנה רוחי שוקטה... שוקטה... ולא עוד, אלא שנכנסה בי חדוה, ולמה-זה אכזש לנפשי?

הוא קם, לבש את מעילו, כפה את המנורה ויצא לחוץ. שלהבות הפנסים רמזו לקראתו בעינים יפות והשגג הלבן נתן שמחה בלב, אבל לא תקוה. ומיד נתברר לו פירושה של החדוה, שנכנסה לתוך הלב. לפי שאין תקוה... לפי שאין... שמחה במשפחת השליטים, ואין בה כח, ופסה מתוכה התקיפות... וגם אסת'רקה לא תהיה... הענף הכירך והכי-מפונק של משפחת השליטים... הכל הולך ומחנונה וקרב אל קצו. האם כבר הפכה את ערפה אל הכל. פניה-אל הכלל. האם ואסת'רקה, שני החוטאים הללו, שהיו מקשרים אותו עם ההויה... כל השטנים שבעולם ושבלבו היו מושכים אותו תמיד בשני החוטאים הללו והיו גורמים לו מצוקות. והנה החוטאים עומדים להנתק. האם ואסת'רקה — הן היו מוסר כליותיו. הן היו רודפות אחריי בעיניהן והיו תובעות ממנו ואומרות: טלטלנו-נא, שאנו-נא, רומס-נא את שמנו, ספח-נא אותנו אל המשפחות החוגגות של בני-האדם... על כתפיו העיפות נתון היה המשא החביב הזה — ועתה צונח הוא לאט-לאט מעל כתפיו. ואחר-כך — יהיה בן-חורין. וילך גם-כן לחסות תחת כנפי המנוחה הנכונה. פ"ג איש! — ולא יותר. בלא מצבה ובלא גל עפר. הן הגבעה והן העמק לא יהיו מצבה לקברו. עפר מעפר האדמה. הוא לא היה. לא נולד על אדמות.

כך היה הולך ושמח על המות עד שהכסיפו פני החיים ונאצל עליהם מזיוו של המות. הוא עקר את עצמו לרגעים מתוך החיים. הכל סביב היה זר, רחוק ומיתר. ולפי שנתנו לחיים מרחקים, נתן להם גם הודו של האופק המרמוז. והם התחילו מרמוזים אליו. הם שבו אליו מרחצים ומטהרים בבארו של המות. השלג הלבן היה מבהיק לקראתו, פרצופיהם של בני-האדם היו כחדשים בעיניו וחריקת פסיעותיהם על השלג היתה ערבה לאזניו. כל מה שהיה רחוק ממנו בקש קרבתו. ענין המכתב כמעט כבר נסח מלבו, והוא הלך ושר נגונים מטורפים. ענינים רבים צפו מתוהם הזכרון. רבים מהם היו מבדחים מאד. אמנם שום קשר נראה-לעין לא היה ביניהם. פעם אחת נזכר באחד ממלמדי-דרדקי שלו, שהיה גוער בתלמידיו בנוסח כזה: הסו! אני חוזר ואומר לכם: הסו! ושוב אני חוזר ואומר: ה-נו! — קולו של המלמד היה מתגבר והולך, ולבסוף נעשה כמעט כשאגת ארי.

אחר־כך נזכר בספור המעשה, שסח לו אֶשֶׁר בחיט אחד, שכן ביתם, שהיה מעורר בלי־זת־הקיץ את בני־ביתו משנתם ומגרש, מפני החום, את כלם, וגם את אשתו, מן הבית. מעשה זה בדה מאד את דעתו, ובמוחו נצנץ הרהור, שעתיד הוא להסיח ספור־מעשה זה לגבירה אייזמאן. וכבר שמע את קול צחוקה ופניה המזהירים מתוך קליטת הספור. אחר־כך הסיח את לבו להרהורים אחרים לגמרי: הוא החליט לאחוז במעשים. מחר יהיה היום הראשון, ראשון לימי המעשה. הוא יתחיל בעבודה. לפי שאדם חי הוא. אמו ודאי חולה היא, — הרהור מתוך עונג, — כבר עזבו אותה כחותיה, על־כן היא מוטלת ופניה אל הכתל. אולם הוא... הוא... הוא כביר־כח ורב־אונים. הוא... הוא... הוא נמשך אחרי דמיונו. הוא יפתח לו, למשל, חנות של מכולת. החנות קטנה היא בראשיתה. הקונים קופצים. הסחורה מתרבה מיום ליום. הוא צובר ממון רב. הוא נוטל ארנקי מלא כסף ומביאו במחנה לאמו ולאחותו ומטילו לפניו בשתיקה. אולם אמו גוססת בשעה זו. אסתר־קה שותה סמי־מרפא... הוא מביא לה גם סם כזה, היא שותה אותו ונרפאת רפואה שלמה. היא יפה־פיה. היא מומרת נפלאה. בה יתפאר. הכל רצים אחרי יפיה. הוא הביא לביהם רק ארנקי אחד, את השני הוא מצניע במקום שמור, ובשלישי הוא מתפרנס. אחרי שכבר משך את ידו מן המקה־וממכר. או כך: הוא יוצא לרחוב, רואה מרכבה עומדת ודוכסית בתוכה. הציצה הדוכסית בפניו, קרצה אליו בעינה ורמוזה לו באצבעה. עלה למרכבה ותפס לו מקום בצדה של הדוכסית. זו הסוסים. נעלמו בתיהחומות. מרחביה. שדות וערבות. עכב את הסוסים במרוצתם. הזמין את הדוכסית להתכבד ולרדת. ועד שהיא יורדת והנה היא מתמקמת והולכת לפניו. ובמקומה — שרשרה של זהב ואדרכת־מונים. או כך: הוא פותח מחלבה, או מוכר עתונים ברחובות, והכל קונים רק אצלו. הוא השכיר את־עצמו לשמור את הסף בביתו של עשיר גדול אחד. העשיר הזה הוא חכם גדול ונסתר. אף הוא הנהו חכם גדול ונסתר. שניהם מסתתרים בכל יום בהדר־יחדרים ומשיחים בעיני חכמה, ברוזים וברז־רוזים, ענינים מופלאים ונעלים משכל אנוש. הם מחבבים זה את זה, מחבבים. וביום אחד מת העשיר... לא... הוא לא מת... אדרבא, הוא חי וחלק אתו את ממונו. או כך: הוא כתב ספר גדול ומלא הפמה, אשר לא היה עוד כדוגמתו. הוא חדש ממוחו מין בגד, שאין שום חיסט שבעולם יכול לעשות כמתקנתו. ומכל־מקום אמו עדיין מוטלת ופניה אל הכתל — חזר לבסוף לענין ראשון. ברגע זה נדמה לו, שדוקא על־ידי־כך יתעורר למעשים... דוקא כשאחד מוטל ופניו אל הכתל... לפי שנמאסו עליו הויות העולם... בחילה... בחילה... דוקא על־ידי־כך יתעורר בו הפץ החיים וכשרון המעשה. אחד הפך את פניו אל הכתל, והשני, השני הפך את פניו אל החיים, אל השקיים. אל התשואות... או — או — או... הוא נהם בקול מתאווה־חיים. — או — או — או — שאג בקול — הנני! — כי הן עד היום, עד הרגע האחרון נתן את דמיונו להתעלל בו... הדמיון היה בורא לפניו יצורי־תעוועים והוא לא גער בו ולא שם רסן בפיו... אולם מיום המהרת ואילך... יום המהרת יהיה הראשון לימי

המעשה. מעשה של ממש, של עבודה. זה יהיה אחר-כך, אחרי שימסור לו שמעון את דבריה של פייגין אליו. כי הן היום בערב תשים פייגין בפיו של שמעון דברים אלו! — נצנצה פתאם נדאות בלבו של שליט, והוא לא ידע טעמה וסבתה של נדאות זו. ומיד התחיל להחיש את פסיעותיו לבינתו, כדי שיראה את שמעון וישמע מה בפיו. אולם תכף חזר בו והחליט לעקם את דרכו ולהשהות את פסיעותיו, כדי לשוב לחדרו בשעה מאוחרת של לילה ולמצוא את שמעון במטתו כשהוא ישן. ורק בשחרית של מחר עם אור היום החדש ימלא שמעון את שליתותו ויפח בדבריה של פייגין נשמה חדשה בו. ועדיין לא היה ברור לו טיבו של הדבר, אשר תשלח פייגין להגיד לו, וגם לא היה ברור לו עדיין טיבו של המעשה, אשר יאחו בו אחר-כך. אולם ברי היה לו, שיום המחרת יהיה שונה תכלית שנוי מכל הימים אשר לפניו. הנה האיר היום. הנה קרא התרגול. לעבודה! לעבודה! הכל מתעוררים משנתם ועוסקים במעשה. החיט על מחטו, החורש על אתו, הנפח על קורנסו, העתונאי על קולמסו, הפועלים טורחים במכרות האדמה, הכמרים שוקדים על נשמותיהם של צאן מרעיתם, העוסקים בצרכי האנושיות יושבים בחדרי-עבודהם אל גליונות-נייר ארוכים, בנות ישראל, תלמידות הקורסים, כפייגין ותנקין, למשל, שוקדות על למודה של הלשון העברית הקדומה; המשורר שימקין חורו חרוזים, שיינר מבקר, נתן, הקורא המובהק, משנן בעל-פה ומדקלם, שמעון קם משנתו והולך לחשב חשבונות, וגם אתה, בן-אדם, צא לפעלך! צא — צא!

ולמחרת, כשנעור שליט משנתו והציץ בפניו המנמנים של שמעון, שהיה עדיין נזחר משנתו, נעשה ברי לו, שאין שום דבר בפיו של שמעון אליו בשמה של פייגין. פניו של הישן היו פשוטים כל-כך ותמימים כל-כך ולא הביעו שום דאגה ושום תקוה. שליט נעץ בהם את מבטו והבין, שאין שום תקוה ותוחלת. בינתיים פקה שמעון את עיניו המבולבלות והאחוזות-תרדמה וקרא בקול:

— פסח, הו, פסח, כמה השעה?

שמעון הוציא בעיניו עצומות את שעונו מתוך כיס החזיה, שהיתה מוטלת על-ידו, זרק את השעון לשליט, כדי שהלה יציץ בו.

— חצי השמינית! — השיב שליט אחרי שהציץ בשעון.

— השמינית? הוי ואבוי! — קרא שמעון בקול ספוג-דאגה.

— חצי השמינית, — נחמו שליט.

— חצי השמינית? — חזר וצוח שמעון בקול ספוג-דאגה — הוי ואבוי!

שמעון ירד מעל המטה בבהלה, התקין את גופו ובגדיו, הציג את קומקום המים על מכונת האש. ושליט, לאחר שלבש גם הוא את בגדיו, היה כרוך אחרי שמעון ומחכה לדבור פיו. עצבות קשה פגעה בלבו של שליט. הוא לא הצטער על שלא רכש לעצמו אחוזת-שדה ובית, על שלא פתח חנות של מכולת, או על אשר לא שם חלקו בין הכהנים לאל עליון אשר ה' הוא נהלתם. אף לא גורלן של האם ואסתר'קה נגע אל לבו.

הוא לא דרש בשעה זו גם לדבריי פייגין, ובשל מה באה לו העצבות? כלום לא די לו לאדם לתת עינו בצלו, כדי שתשטפנו עצבות-מות?... הנה גוף מהלך על שמים, שאתה מטלטלו היום, וטלטלתו בכל הימים שעברו עליך, ותהא מטלטלו בכל הימים הבאים, תחת קורת בית זה או תחת קורת בית אחר; יחידי תהא מתלבט או נפש אחרת, נפש יקרה, יקרה לך, עד כדי בחילה יקרה לך, תלווה אותך על דרכך ותהי צלך על יד ימינך; ונשמתיך אתה, כמיה בלתי-נתפסה זו, תהא מפרפרת כצפור בכלוב בתוך גופך, גוף-החומר, הרוחש, המתאוה והמוכן למכאובים, כי שיעור יכלתו מדוד הוא ושיעור קומתו כזה הוא. כזה – ולא יותר. מה-נלעג, מה-נלעג!

– אה, שמעון? מה, שמעון? – שואל שליט, מציץ בפניו של שמעון בהכנעה ומצפה לתשובתו. – מה יהיה, שמעון?
– נשתה חמין! – השיב שמעון.

– נשתה חמין? – חזר שליט באופן מיכני ובקול מטומטם על דברי חברו, כמבקש לתלות בהם כונה עמוקה.

– כן, נשתה חמין, – אמר שמעון בפשטות והתחיל לטפל במוזגת הכוסות.

– החמין הם ענין נאה! – אמר שליט ועמד גם-כן לסיע על-ידו של שמעון. הלה לגם את כוסו לגימות גסות בבהלה, כאילו חתך את שעות החיים לערוגות רחבות-ידיים, ושליט לגם לאט ובוהירות, לגימות קלות, כאילו פתח את הזמן פתים קטנות.

– שמעון, מה? – אה? מה? – היה שליט מדבר בין לגימה ללגימה – אני שואל בכלל. שמעון, מה יהיה בכלל? – מתפון אני כלפי... לא כלפי אותו המרחב כלו, שמי השמים וכל צבאם – מה לי ולהם? תבוא עליה הברכה, על הבריאה כלה, או קללה. נניח, שכאן, על-ידי, לרגלי, דגה שלולית של מייכסף דג-זהב, הנה השושרה של זהב... הנה... הנה... אולם אני כאן? – אני, נקודה זו... גוף זה, הנצב פה לקראתך... גוש זה, שמעון, עם כמיה בלתי-נתפסה זו שבתוכו, הוא, מה יהא עליו? – במה יהא מטפל בבקר, בצהרים, בערב ובהלום? – יהא עומד ומסתכל בדג-הזהב? – שבעתי, שבעתי אותם! – צוה שליט בקול והכה באגרופו על השלחן. – כל ההויה היא מקהלה, האומרת שיר של שבה והודיה למי שאמר והיה העולם, אולם אני מורד במקהלה ובמי שאמר והיה. למה אמר והיה? למה גזר עלינו את החיים? – שמעון, אני, אני, מה יהיה עלי? – אי-אפשי לשלות דג-זהב מתוך מייכסף על-יפי גזרה. אי-אפשי!

שמעון הקשיב לדבריו של שליט בשתיקה ובדעה קרה. עיניו לא הביעו לא הודאה, לא כפירה ולא תהיה. בינתיים כבר לגם שמעון את כוסו עד סופה וכבר הכניס יד אחת לתוך שרוול מעילו. אולם שליט תפסו בשרוול השני, הריק, והוסיף:

– שמעון, למה אתה בהול כל-כך? – טען – למה הבהלה? הן רשאי אדם להיות נעכב פעמים, לאחור לשעה קלה... אפילו אי-שהמעשה... הנה

גם אני... גם אני... החלטתי ואקים את החלטתי... אתהיל במעשה... ומכלי-מקום הן יש שהאדם נעכב... מחלה תקפה אותו... או מחלתו של חברו, שקם משנתו... שקם... בכלל... הן איני בא בטענה, שמעון, הן איני תובע גדולות... חיללה. דוקא את הקטנות אני מבקש... דוקא אליהן אני מנחל. הושיבוני-נא על-יד דלפק קטן בחנות-של-מכולת קטנה וצוו עלי להיות שוקל ומודד - אעשה את העבודה המוטלת עלי, ובלבד שפל חושי יהיו גזונים ממנה. הושיבוני-נא על כרי של הבילות בתחנה נדחה וצוו עלי לשמור כל ימי על הכרי, אכוף את ראשי ואעמוס בעונג על שכמי את המשא, ובלבד שגם נשמתי תהא מפרפרת בין הבילות אלו. הושיבוני-נא על-יד מטתה של אשה חולה, מפת-שחפת, בבית-חומר קטן וטחוב, וצוו עלי להיות שולח כל ימי את כחה ורקת של אשה זו, ובלבד שתהא נפשי קשורה בפרצוף-הקלף ובכתי-הטחב. הבו לי זוג עינים, עיניה של נזירה או של זונה, של אשה יפת-תאר או של אשה מטורפת-הדמות, פרומת-הבגדים ומבולבלת-השערות, ובלבד שהעינים הללו תרדפנה אותי בהקיץ ובחלום... שתהיינה מרחפות לקראתי תמיד... תמיד... מרחפות... בחדר וברחוב... תמיד מהלכות לפני... כי בלא כך אין לי חיים... אין לי... אין... שמעון... שמעון... כי אם לא כך, כל הענין הזה... בכלל...

שמעון כבר הספיק בינתיים לעקור את השרוול השני מידו של המדבר, חבש אותו ואמר מתוך גחוך קל:

— כיצד אתה אומר, פסח? כל הענין הזה... בכלל... דבור מענין. שמעון יצא בבהלה מתוך החדר וסגר אחריו את הדלת. אולם שליט הוסיף לדבר כמתחלה. פניו היו מפנים כלפי כתלו של החדר הריק וידיו מתנועעות באויר.

— כי כלום מה אני תובע? - קרא שליט בקול. - מה? מה? - האם אמרתי: הבו לי בת-מלכה? לי? לי? שתהא סופרת את צעדי, שתהא צופה לי על-יד החלון בקצרות, שתהא מלטפת בידה את שערות ראשי... לי? לי? - רק יבוא מי-שהוא ויבשרני, שכאן, בחצר זו, ברחוב זה, בכרך זה, שוכנת אחת, לו יחידה היא בתבל, והיא טהורה באמת ותמה באמת, וגאה, גאה - ולו תהא בקצה הארץ, ולו לעולם לא אוכה לראות את פניה; אולם שתהא בה נשמה זכה, נשמה זו, שנשקפה אלינו משחר ילדותנו; שיהא בה מאותו הריח של בשמים, שהריחוננו עד לשכרון ארבעים יום או יובלות קודם יצירתנו, ריח זה, שאנו צמאים לו כל ימי חיינו עד יציאת הנשמה. אולם אחת זו איננה, איננה! - קרא בקול.

כך היה שליט מדבר אל הכתל ולבו נהנה מאד מן הדברים אשר השמיע פיו, לפי שתכנם ופירושם של הדברים נתחורו לו פתאם ומכונים היו בעיקרם כלפי זו, שאינה זכה כלל וכלל, ואינה תמה, ואינה גאה ביותר, כלפי פייגין.

פרק ד.

שליט היה מונה אחד אחד את מומיה ופסוליה של מלכת-לבו ומשעשע בהם את מוחו. ברור הדבר, היא אינה בעלת נפש יפה, אינה איסטנסית, ולא נחנה ברגש הבחילה, שהוא נחלתם של אצילי הטעם והרוח. פיה קטן ומצחה צר; תנועותיה מוזרות ביותר ויש בהן מן ההשתערות ומן הרעבתנות של הדיוטים גרגרנים, מבני עסי-הארץ, החוטפים ונהנים מסעודת החיים. היא מבקרת גברים בחדריהם, נוהגת להניח את כף ידה על שכמו של בן-שיחתה; פעמים היא נועצת את מבטה בפניו של חברה, פוסעת פסיעה גסה וצוארה חשוף יותר מכפי השיעור. לא, לא! לא היא האחת, ולא היא היחידה, ולא היא המזומנת לו. „היי שוקטה, נפשי. היא טרפה. ואני ממנה והלאה!“ כך השמיע לעצמו בקול.

אולם פתאם צנח על הספה; חולשה תקפה אותו. הוא, כנראה, רץ על-פני החדר ונתיגע. וכמו מתוך נקמה בא פרצופה של היפה-פיה, הבקיע לו דרך בין שורות המומים והפסולים, שהיו צובאים סביבו, בא והצלף על לבו של שליט בלא חציצה. תקפתו תשוקה כבירה להשכיבה על ברכיו ולהיות אחר-כך מציץ לתוך עיניה, לעקם את צוארה כתרנגולת לשחיטה או לרטף את שערותיה בקצות אצבעותיו, לנשקה בכל כחו ולמוץ מתוכה את עסיסה או להתיר את שרוך נעלה, להזיל רותחים לתוך פיה או להכניס בדחילו ורחימו את ירתה הקטנה בין שפתיו. וכשעצם את עיניו, חש מגעו של גוף, המפרפר על ידו ומתריס כנגדו, ולטופים צורבים של ידים דוחות. הוא קם, ירד בבהלה מעל הספה, רץ שעה מרובה על-פני החדר, אחר-כך טפס ועלה על השלחן, פרש את כפו ונצב כאנדרטה. וכשירד מעל השלחן, צנח באין-אונים והשתטח על הספה.

בא בעל-הדמיונות והושיט לו כהרף-עין את אשר לא יגש אלא אחרי שורה של מבטים כמהים, פגישות, לטיפות, נברשות דולקוח, נגונים של כלי-זמר ורשרוש שמלות של מרקדות. אחר-כך בא בעל-החלומות במקומו של בעל-הדמיונות, בלש בסיר והעלה לפניו בחלום את אשר רמזו לו בדמיון והשטיפו עונג שבין צהלת האשר ובין יציאת-נשמה. עלתה חמה לעיניו וכבתה מיד. עלה ירח בשמים וקפה היתה חופה על ראשו. פייגין עוטפה הינומא של כלה. דגייזהב משכשכים סביבם. הוא מכניס את אצבעו לתוך פיה הפעור ומוציאה מתוך עונג של יציאת-נשמה. פתאם התחמקה מידו, גלשה לתוך מי-נחל שואגים; מחצית גופה נתונה בתוך המים, ומחציתו השניה משתרבת ועולה מן המים. היא צוללת בתוך הנחל וצוחקת בפניו צחוק-זדון; משה אותה מתוך המים, והיא התחמקה ממנו. הוא רודף אחריה. הוא רץ אחריה, מדביקה, שמלותיה שופעות מים. הם יושבים במרכבה. אחר-כך יוצאים מתוכה, הוא מתיר את שרוך נעלה, פושט את מעילה העליון ואת שמלותיה, מושיבה על פסת ידו וזורקה למעלה. שערותיה מתפוררות ונעשות גלים גלים. הוא מחלף בהן את גופה הערום, מטפס ועולה

עמה ועולה על השלחן, פותח לרונה את החלון וזורקה כלפי רקיע. הוא והיא, שניהם, פורחים באויר. הוא כבר הקיץ משנתו והיה רץ על-פני החדר. אולם דברי החלום היו נטנים והולכים כמתחלה. היא פורחת והוא פורח למעלה ממנה, מפילה בכח על הקרקע ודורסה ברגליו. היא גונחת ומתפרצת בקול־בכי. הוא מרימה מעל הקרקע ונושאה בזרועותיו כאשר ישא האומן את היונק, נוטל את מעילו ועוטפה בתוכו, משפשף בידיו את גופה הקופא, מכניסה לחדר מהודר, משכיבה כלפי תנור מוסק. גופה מתחיל רוחש ומתנועע; היא פוקחת עיניה ושואלת בלחש, בקול של חולה שב לאיתנו:

— פסח, אתה הוא זה?

— הן. אני הוא זה, אהובתי, — משיב הוא ומחבקה באהבה.

— איפה אני יושבת, פסח?

— בחדרי, — משיב הוא ולוחצה אל גופו.

— מהיכן הבאתני לכאן? — שואלת היא ולפפת צוארו בזרועותיה.

החשופות והמתפתלות כנחשים.

— משם, מלמעלה! — משיב הוא ומצביע דרך החלון על המרחב.

— הייתי פורחת באויר, פסח?

— כן, אהובתי.

— ועכשיו — איפה אני, פסח?

— עכשיו את מוטלת בחדרי ואני יושב על־ידך.

— האמנם, פסח? — שואלת היא בחן. כך שואלת אשת־תיק את בחירתה,

ססכן את נפשו והצילה משני האריות או משבולת המים. — האמנם אתה

אוהבני, בחירי?

הוא מלטף בידיו את שערות ראשה. היא מחיכת לקראתו בחן

ובהודיה ושואלת:

— ואיפה הייתי עד כה, פסח?

— את היית פורחת באויר, אהובתי.

— באויר? האמנם? מה־זוה היה לי, פסח? האמנם צצו לי כנפים? —

שואלת היא בהתחטאות של חן.

— אני, אני זרקתיך למעלה — לכן היית פורחת.

— אתה? למה? — שואלת היא ופניה מביעים תמהון וצפיה.

— כדי שתטהרי, יחידתי, אהובתי!

— כדי שאטהר? פסח, מה דברים אלו אשר בפניך? — שואלת היא

ולוטשת לו עיני־תמהון, כילדה תמה, השומעת ספור המעשה באוצר נחמד

ששדדוהו גזלנים ובן־המלך רודף אחריהם.

הוא משיב באהבה גלויה:

— כן, יחידתי, ילדתי הטובה. כך תהי קרויה בפי מהיום ולהבא, כי

על־כן ילדה טובה וחביבה את לי. אולם עד היום לא טהורה היית, ילדתי

מזוהמת היתה נשמתך, מזוהם היה גופך, לפי שנגעו בו גופים אחרים,

רבים, רבים. האם עדיין חיים בזכרוניך שמותיהם של אלו? את היית

יוצאת ונכנסת בחדריהם ולא שערת, שאני מתחקה אהריך וצופה את כל מסחריך. הן ריח גופך היה ממוזג תמיד בבנות-ריחות של גופות זרים ומפני-זה לא יכולתי לנגוע בך, לגשת אליך.

היא לוטשת את עיניה והן נעשות שחורות מתמהון.
— האמנם היה כדבר הזה בזמן מן הזמנים, אהובי?—שואלת היא בקול-

בכי.

הוא שותה את דמעותיה בשפתיו ואומר:

— אל-נא תבכי, ילדתי הטובה, הענף הכיירך והכי-מפונק של עץ-הַנְּשִׁיּוֹת, אל-נא! מעשה זה היה לפני יובלות, יובלות שנים. נשמתך היתה בימים ההם חטאה מאד. היא היתה כלה חטא ודחי. אולם אני זרקתיה למעלה, למעלה; עד העננים הגיעה. האויר הטהור צרפה; כמה וכמה רוחות נשבו בה וזקקו אותה; כמה וכמה ריחות של גן-עדן האצילו עליה מריח ניחוחם. וכעת טהורה את, ילדתי, כתינוקת שנולדה, ככרוב קדושה את. וארשתך לי לעולם, באהבה ובשמחה, כי שלי את.

היא לפתח צוארו בזרעותיה הצחורות והערומות, מלטפת בפיה הקטן את שערות ראשו, והוא מספר עמה. הוא מסיח לה את אהבתו ואת מצוקותיו בימים ובלילות, ואף היא סחה לו כדברים האלה מלה במלה. ימים עוברים, חולפים ערבים ולילות כמו תחת אפריון של אגדה. הוא מספר לה תולדות ימי חייו על-פי הסדר. לפי-שעה הוא מסדר במוחו ראשי-פרקים של המאורעות. הנה הם הימים האחרונים של חייו, ימי ישיבתו בנרשה. הלא תמוה, תמוה הוא המעשה. בשל מה, למשל, היה מתרוצץ על-פני רחובותיו של כרך זה? מה מעשיו פה? מה הוא הדבר, אשר הביאו הנה? מה היתה סבורה? הן בשלה בא הנה. הן בשלה היה נע ונד בחוצות. ובמה, למשל, עוסק, לפי דעתה, בן-אדם שכמותו? הוא אינו עוסק בשום ענין. תשאל-נא את פיו של הנער בעל שערות-הפשתן, שהיה נתקל בו תמיד בשעת נדודיו ברחובות. הוא, הנער, היה עד-ראיה. הוא ראה אותי מתרוצץ ברחובות והיה כמעט לועג לי. העמיד עלי עיניו הערומות והיה לועג לי. לא, הוא אינו עוסק בשום ענין. גנאי הוא לו לאדם להיות מתעסק בהבלי צרכיו. בירושה בא לו ממון רב. בית השליטים הוא בית עשיר ומלא כל טוב. אמי היא אשה אצילה וגאיונה. היא אינה צוחקת. בקול רם אינה צוחקת. הנשים הגאיונות ונעלות-הרוח אינן צוחקות בקול רם. אלו הם, אם איני טועה, דבריה של הדוכסית פוטוצקה. ומה בינה לבין אמי? מה? מה? רק פעמים האם... צוחקת... בקול... ובלא טעם... צו-ח-ק-ת. ודאי יש טעם... יש-יש... אולי מין מחלה הוא זה... אולי... מחלה שנצנצה באשה עשירה וגאיונה... והוא נחל מאמו את גאותה ואת עשרה. על-יכן מפונק הוא ונוטה לבטלה. ולמה נתגלגל ובא לנרשה? הוא בא לחפש את האוצר, אשר שדדוהו גולנים. אותה הוא בא לחפש. בדרכים רבות היה עולה אליה ומחפשה. כי מה לנו ולחם? לחם: למשורר שימקין, למבקר שיינר, לאשר בעל הפורטפילה, למלכה הנקין, אשר מאהבתה אותי שנאתיה,

ואולי שנאתיה מפני עורה העבה של פניה, ולנתן נושא הפסוקים והפתגמים ממש רבנו עד פושקין, מר' יהודה הלוי עד שניאורסון, — ומה לנו גם לשמעון סופר-ההשבונו? למה מרקדים כלם סביבנו במעגל, ואנחנו שנינו מסתובבים בתוך המעגל? למה? — נצאנא מתוך המעגל. הלא כדברים האלה מביעות גם עיניך. הן מתחננות. הן מגלות לי מה שלשונך מכסה. הציצי נא לתוך עיני. שפה אחת לשלי ולשךך. רחוקה היית ממני. מרוחקה היית בזרועות של זרים. להקת פרצופים חצצה ביני ובינך, פרצופים של נשים וגברים, שנקרו לי ולך על דרכנו מיום הנולדנו. הושיטינא לי את ידך, מעל לראשים הזרים, מעל להם. נעבור מהם והלאה. אקחך ואביאך אל בית אמי; אושיבך במרכבת-כסף ואובילך אל בית-חומה עתיקימים, אשר גן גדול סביבו. אלנא תביטי אל פני ואל המעיל הישן והממורט שעלי. התחפשתי בו בכונה; וגם נתתי לפרצופי דמות דלה; וכל זה עשיתי בשביל לנסות את אהבתך אלי. כן, פייגין, הגבירה פייגין, אהובתי, ילדתי הטובה! כך וכך היה מדבר שליט באזניה, בשעה שרץ על-פני החדר וכפיו פרושות ומתנועעות באויר. נשמעה דפיקה קלה בדלת. אולם לא הספיק עוד שליט לתת דעתו על הדפיקה והדלת כבר נפתחה. על המפתח נצנצו נעלייך לבנות ופורטפיליה שחורה.

— שלום לר! הב לי את ידך הפשוטה, — אמר אשר לשליט, שעדיין היה מתרוצץ על-פני החדר ופניו נבוכים מאד.
שליט נרתע לאחוריו כמתוך פחד, תקע את ידו בידו של אשר וגמגם מתוך בלבול:

— שלום לאדוני... לא פללתי... אה, שלום! — חזר על דבריו. — הלא זהו אשר..

— כן, אשר! — דקלם הלו, תמך את שכמו על מקלו ונעץ מבט הריף בשליט, פנין חרוץ, הבוחן במבטו החודר את מסתרי לבו של הנדון. — ומה שלומו של אדוני המש...? כמדומני, הוא עסק בפרק שירה... — הוסיף בלגלוג גלוי. — כך. — חי לו בחור..

— ישבינא, אדוני! — אמר שליט בקול, שהנימוס מורגש בו.
אשר ישב, שתק שעה קלה ולא גרע את מבטו המרגל מחברו. אחר כך הזיו את כסאו אל שליט ואמר:

— כך. כך. חי לו בחור בחדר גאה וכוס חמין מזומנה לו על שלחנו.

רק ברגע זה הרגיש שליט בכוס הטה, שעמדה על השלחן עוד משעת הבקר. הוא עמד ולגם את המים הקרים על לב ריק. ישב על הספה. שררה שתיקה בחדר. וברגע זה נצנץ הרהור במוחו של שליט, משם ירד לתוך לבו והיה מפעפע אחר-כך בכל חושיו: הוא ילך ויחפש אותה בכל המקומות, שהיא מצויה שם. ילך לבית-האכל הפושקני, יכנס בדרך-הליכה לבית-הספר, יסור לחדרה של סוניה ויחפש אותה. יבקר גם את שינר בחדרו וישאל לה. ואולי, אולי, כשלא ימצאנה בכל המקומות הללו, יסור

גם לחדרה. והעיקר, שהחלטה זו היתה פשוטה כל-כך ומובנה מאליה ולא היה בה שום דבר מן הקושי ומן הטורח. דבר לו אליה, על-כן הלך לחפשה. הלא זה פשוט, מוסבר כל-כך... וכשתשאל אותו על הדבר, יאמר לה, שכלתה נפשו אליה, אף-על-פי שמהותה סתומה ממנה, אף על-פי שאולי אין היא כדאית כלל אל הכבוד הזה, לפי שאולי אינה קדושה כל-כך, ולא זכה כל-כך, והעיקר, שאינה גאיונה כלל. כך או בקרוב כך יאמר לה. מתוך הרהורים אלו נתרגש שליט, מתוך התרגשות התחיל מתהלך על-פני החדר וכבר נתעכב על-יד הקולב וידו הושטה אל מעילו העליון. אולם אָשר, כנראה, עדיין לא היה מוכן אל ההליכה. אדרבא, הוא התפרקד על הספה, הצית סיגרה, הזינו כסא אליו והזמין בתנועת-יד של חשיבות את בעל החדר לשבת. שליט ישב מתוך היסח הכונה.

— נמצא!...— הפליט אָשר פתאם בקול סודי ולא סים את דבריו. עגילי העשן של הסיגרה, שיצאו צפופים דרך פיו ונחיריו, האצילו עליו חשיבות מיוחדת, כאילו באמת דברת-עלומה בפיו. שליט צפה לסוף דבריו.

— נמצא... מה? — שאל שליט לבסוף בקצרות. ודאי שלוח הוא על-ידה ודברים לו אלי בשמה — נצנץ הרהור במוחו.

אָשר העמיד פנים, כאילו את עיקר הדברים הוא מסתיר גם עכשיו מבן-שיחתו, אלא שמדבר הוא רק לשם דבור. הוא אמר:

— נמצא, שמר שליט אומר להשתקע... פה... בחדר זה... של שמעון? — אדרבא, — השיב שליט, שהבין את עוקצם של הדברים, — אומר אני לעזוב את החדר...

— לעזוב? — שאל אָשר בנחת. — באמת? ואימתי?

— בימים הסמוכים. אולי גם מחר, — השיב שליט, שנגרר אחרי שטף דבריו, — הן זה לא חדרי הוא.

— כך. כך! — אמר אָשר והשיב עגילי העשן.

— הלא זהו חדרי של שמעון, — הוסיף שליט.

— כן. כן! — אמר אָשר והשיב עגילי העשן. — והחדר דוקא נאה הוא! — הוסיף אחרי שתיקה.

— אמנם כן! — אמר שליט ונשתתק.

שעה מרובה ארכה השתיקה. אָשר היה מוטל לו להנאותו על הספה ומשיב את עגילי העשן. ושליט היה מתהלך בהתרגשות על-פני החדר. פעמים היה נצב על-יד החלון ונועץ את מבטו בזוגית, כאדם הצופה לאיש שיבוא.

— ומה חדש? — שאל שליט את אָשר, כדי להפריע לרגע את הדממה.

— חדש? — אמר אָשר, הציץ בערמה בפניו של שליט, ובזוויות

שפתיו נגלה קמט ערמומי. ודומה היה, כאילו באמת הוא מסתיר מאורע חשוב מאד. — חדש? — מה הן החדשות, אָשר אליהן צופה מר? — והוא נעץ

עיניו בפניו של בן-שיחתו.

— כן. סתם... — אמר שליט, כאדם המצדיק את נפשו. — אני שואל בדרך-
כלל... הראית מי-שהוא?... הדברת עם מי-שהוא?...

— את... הגבירה חנקין ראיתי... — השיב אָשר והטעים את השם.
השתיקה חזרה ושררה ביניהם. שליט התהלך על-פני החדר. אָשר
הצית את הסיגרה השניה והתפרקד יפה על הספה, כמכין את עצמו לשכיבה
ממושכה.

— נמצא!... — פלט שוב לאחור זמן-מה בקול סודי ומקוטע. ודומה היה,
כאילו נבלעו דבריו בתוך תימרות העשן העבות.
— נמצא!.. מה? — חזר ושאל שליט.

— נמצא, ששנינו... הננו... שוטים!... — קרא אָשר בקול מדקלם, קפץ
מעל הספה, כאומר להשתער על שליט, והתמתח למולו מלוא קומתו. שליט
נרתע קצת לאחוריו ונעץ בו עינים תמהות.

— כן, שוטים אנחנו! — קרא אָשר בכעס. קולו היה מעין נובע של
משטמה והוא חזר והשתטח על הספה. — שוטים, בטלנים, מבלי-עולם. כתולעת
זו בתוך החזרת, אשר לא ראתה אור שמש, כן אנחנו. למה אין אנחנו
לועסים את גבעולי-הקש? — מה אנחנו עושים? במה אנחנו עוסקים.. עם מי
יש לנו עסק? עם בנות-ישראל הללו... שהן, כתרנגולת זו... אחרי ששחט
השוחט את כל סימניה... והאשה הכשרה השרתה אותה במים... כהלכה...
בלא משהו של פחת, חלילה... ומלחה אותה יפה-יפה... קצורו של דבר:
נסחטה התמצית האחרונה של דם... אי, טפו... בנות-ישראל? — מה טעם
בהן ומה ריח בהן?... בתי-ישראל — מזה שמורה וכשרה זו... טפו... ותמיד
שטר-חוב לה על-יך... ולעולם אין ידך משגת לפרוע אותו... ואת כל חיך
היא משרה בדמעותיה... ותמיד היא נגולת, אפילו בשעה שהיא תובעת
בפה... טפו... סחי ומאוס!... — אָשר ירק בקול. — ומכל-מקום גם בין בנות-
ישראל יש... בתור יוצאות מן הכלל... יש פעמים גם בהן קורט של דם רותח...
אבל הללו... או שלנו... או, טפו... חנקין זו... אני יודע: הנך כרוך
אחריה... אולם ילדות היא בך... לא לימים רבים... כי סוף-כל-סוף יש
בך דבר-מה... דבר-מה, שעוד לא הושרה במי מקוה... אולי עוד לא יבש
כלו... הלא חנקין זו, ריח של כרוב עולה ממנה... היא ודאי שטופה
באכילת כרוב... היא ודאי...

— בבקשה, אדוני, — הפסיקו שליט — אל-נא...

— ופייגין זו, המקפצת כצפרדע על-פני הבצה, — הוסיף אָשר, — איך
זה אדם בעל-טעם נותן את דעתו עליה... הלא זו עץ יבש... הלא היא... —
הוא סתם את נחירי חטמו, כמגן על עצמו מפני ריח רע — אולי מפני
הבטלה הייתי מושיבה על הספה, על ידי, לרגעים מועטים, ואולי הייתי
מנשקה בפסת-ידה החשופה שבין השרוול ובין נעל-היד, רק פעם אחת, לא
יותר. אחר-כך הייתי יורק. ואחר-כך הייתי... הייתי משליכה מעל המדרגות,
שתהא מתגלגלת לעיני ומיללת בקולה הדק והמצפף. הלא שוטים אנחנו
חסרי-דעה וחסרי-דם — אתה בן איוז משפחה? עניה?...

— דבר זה אינו חשוב ביותר, — השיב שליט מתוך התרשלות.
 — נניח, שזה, אמנם, חשוב מאד. — אמר אָשר. — הקבצנות ריחה רע.
 וכל גְדוּלִיָּה, אפילו אם נאים הם קצת במראה, גְדוּלִי הרקבון הם ומעוררים
 חמלה — כמותך, למשל... אתה ודאי בן־קבצנים... מְכַלְכֵם עוֹלָה ריח רע...
 וגם ממר...

— אדוני עובר קצת את חוקי הנימוס. וגם מתנשא הוא לדעת נסתרות...
 הפסיקו שליט בכעס כבוש והתחיל מתהלך על־פני החדר.
 — פֶּרְדוֹן! — קרא אָשר כדוֹנְטְלֵמן גמור והצית בגפרור את הסיגרה
 השלישית. — ישב־נא מר!

ואחרי שתיקה קלה של אדם, שנותן, מפני חשיבותו של עצמו, כוח
 בין דבריו, הוסיף:

— כן, אדוני שליט. אני מבין, ודאי לא בעונג מרובה ולא בחשק
 מיוחד הוא מקשיב לדברי, לכי שיש בהם... קצת אמת מחייו... וממהותו
 של מר... אני משיב, אם אפשר לאמר כך, את העשן המחניק של חייו
 לו בפניו... ודאי אין דעתו נוחה מזה... אני מבין. אולם אנחנו... הננו
 שוטים... כן... והננו מעוררים חמלה... ביחוד מר... אני על שלי איני
 מנתר... בכל־אופן ותור גמור אינני מנתר. מבנות־ישראל אני בורח...
 אמת... ביחוד מכגון אלו... אולם כנגד זה... כנגד זה... כן... ודאי...
 גם אני הייתי כמוך... שוטה הייתי... ומי למדני שכך? — אשכנזית אחת. ומעשה
 שהיה כך היה. — אָשר ינק מן הסיגרה, שתק שעה קלה והתחיל לספר
 ספור המעשה: — היה יום־קיץ. עם פנות היום. יום בהיר, חם ונאה — ואני
 ישבתי על כַּף אחד, במעון־קיץ שעל שפת הים. היתה שעת בין־השמשות.
 החמה היתה שוקעת, הגלים היו רועשים ומשחקים לקראתי במשחק הגונים,
 ובני־שחף היו נשאים ביעף. ואני ישבתי על הכף והסתכלתי בחמה השוקעת,
 בגלים הרועשים ובני־השחף. בקצור: הייתי משורר, כלומר, שוטה. וכנגדי,
 על כף שני, ישבה אשכנזית אחת, כבת עשרים או עשרים ושתים. יפת־
 תֶּאֶר. גופה—שיש, מבטה—אש, ופרצופה—הצניעות בכבודה ובעצמה. נתתי בה
 את עיני. והיא עושה את־עצמה כאילו אינה מרגישה כל־עיקר במבטי.
 וסופו של דבר? התקתי לאט לאט את מבטי מן החמה, הגלים ובני־השחף
 ונעצתי אותו, כלו, בכח, מתוך סערת הדמים, בה, באשכנזית. והיא—צניעות
 שבצניעות. ואני כמעט שהתפלצתי. בקצור: ירדתי מעל הכף, טפסתי לאט
 על הכף השני, כאילו איני מרגיש בה כלל. אני יושב לי, אמנם, מרוחק
 קצת ממנה, והיא — אינה מוחה כלל. אדרבא, הויוה קצת את גופה אלי.
 אם כך, הרי גם־אני איני שוטה גמור, הזוּתי גם־אני קצת את גופי אליה.
 ופתאם, היא, האשכנזית, מגישה אלי את קדקדה החשוף. מצביעה על שטח
 קטן ממנו ולוחשת: „כאן, מיינ הערר!“ אין מסרבין לאשה. חתמתי את שפתי
 על־גבי אותו השטח עצמו ולא זוּתי חלילה משם אפילו כחוט השערה.
 ויהי ערב ויהי יום שני. היא על הכף, ואני על ידה. והחמה שוקעת.
 יבן היה ביום השלישי ובימים שלאחריו. היא שוטה בעונג את נשיותי,

צוחקת מתאוה וממלמלת דבור סתום: „ולא יותר, מיין הערר?“ – ובאחד הימים נתעלמה ממני. הכף היה ריק. ובחורף שבא פגשתיה באחד מרחובותיו של כרך דרומי. היא קבלתני בשמחה. כן, היא לא היתה בשעה זו יחידה. היא רק הספיקה ללחוש לי על אזוני: „מיין הערר היה טפש! טפש היה מיין הערר!“ והתחמקה מיד עמו, עם זקן אשמאי. כן, היא היתה דוכסית. ואני הייתי טפש. ונתברר לי פירושו של הדבור הסתום: „ולא יותר?“ – כן, אני הייתי טפש. היא צדקה. וכי לא כך, מר שליט? מה דעתו של מר? – שאל אָשר בצחוק מגרה ונעץ מבטו בשליט מתוך צפיה.

– כן. ודאי. בכלל... אולי נצא לחוץ... גמגם שליט.

– אמת, – אמר אשר, קם בזריזות וחבש תכף את נעליידינו, – אני אץ מאד.

הם עמדו לצאת.

„מנוֹל, שקרן ומנבל פיו“ – הרהר שליט בלבו כשהגיעו עד המפתח, פתח את הדלת והזמין מפני הכבוד את בן־לויתו לצאת תחלה.

– יצא־נא אדוני תחלה, – אמר אשר מתוך הנועתי־יד של חשיבות.

הם יצאו בבת־אחת מן החדר. וכשהגיעו לקרן הרחוב, תקע אשר את כפו לשליט. הם נפטרו זה מזה. שליט הלך לחפש את פייגין; אולם אשר, אך התרחק מחברו כדי עשר פסיעות, פגע בפייגין. הם התהלכו על־פני רחוב „העולם החדש“ ורחוב ה„מרשלים“ וסרו לשעה קלה גם לגן־הזפסים. אָשר היה מחבק בגנבה את כף־ידה של בת־לויתו, והיא היתה עוקרת מרגע לרגע את כפה. אָשר סח לה ספור המעשה בדוכסית אחת, שבביתה התגורר חורף שלם. אחר־כך סח לה את המאורע עם האשכנזית, שישבה על הפך. ולבסוף נפטרה ממנו פייגין בעל־כרחו ואמרה לו בשעת פטירה בקול של קצת הלצה:

– אם תפגש את... מה שמו? – חברך, כמדומני... מבני הכת של

משוררים... אדם מוזר קצת... מה שמו?... שליט? כן. כן... תאמר־נא לו שלום בשמי.

– זה הדיקדנט, קצת... במחילה... – אמר אָשר מתוך זלזול והצביע

לקראת המצח.

פרק ה.

שליט סר לבית־האכל, חפש שם את פייגין ולא מצאה; אחר־כך הלך ושוטט ברחובות והציץ במרפבות־הטרם ובבתי־הקפה. נתקף בנער, בעל שערות־הפשתן, שאל את פיו למקום דירתו של שיינר והלך לשם. החדר היה סגור. נגש עד בית־דירתה של פייגין והיה מתהלך שעה ממושכה על־יד השער עד שהחליט בלבו להכנס. נצנץ בלבו הרהור: יסור תחלה לזודרה של סוניה, הן פעמים היא מבקרת את סוניה בביתה. כך סחה סוניה

לֹא פעם אחת... ואם כך, הרי יש תקוה, שבאקראי, שלא בכונה, מתוך הזדמנות... כן. הוא החיש את פסיעותיו ועבר בפעם ראשונה את מפתן החדר של סוניה.

בחדר שררה ערבוביה של הפצים: גזרי גיר, גזרי ארג, פת לחם, שקי חמאה, מספָּרִים, פקעת של הוטים, קערה, פינכא, מזלג ומגבעתה של בעלת החדר. כר המטה היה ממוזעך, השמיכה היתה מקומטת; מתחת הכר בצבצה הקורסיטה, ומנונת־האש – על הכר. פוזמק אחד של בעלת הדירה היה מוטל על־יד הפינכא, והשני התגולל תחת מכונת־התפירה. סוניה היתה לבושה פְּנוֹיָאָר אדום, שלא היה רכוס על כל כתוריו. בעלת הבית מחאה כפיה לקראת האורח, השמיעה כרוז של פחד ושמהה ולהצה את כפ־ידו בשתי ידיה.

– את מי אני רואה בביתי! – קראה סוניה בהתלהבות. – אורח כזה! – האת, את האדון שליט אני רואה בביתי... חברו של... שמעון... הלא הוא אהובי, שמעון. כן... הוי, הוי! – קראה פתאם כנבהלה וסוככה בשתי ידיה על פניה. – אל־נא תביט בפרצופי, חביבי, מר שליט, הלא אתה ודאי דורש טובת... הלא אתה אדם מנומס... אל תביט אל מראי ואל שמלתי... שערותי פרועות... הוי, הוי... – היא תפסה את הראי ביד אחת ואת המסרק בידה השניה והתחילה להציץ בראי מתוך התחטאות – הוי, הוי, פני... הלא הם מטיילים פחד... אל־נא תציץ בי, מר שליט... אָט, הלא אשה זקנה אני והכל מתר לי... וכי לא כך, מר שליט? זקנה אני... כן? – שאלה סוניה, הציצה לתוך עיניו בקוקטיות וצפתה לתשובתו.

– לאו דוקא... – גמגם שליט.

– אתה אומר: לאו דוקא! – צחקה סוניה צחוק של פרוצה. – מהמשונה אתה. אתה בישן כזה. ממש תינוק. אתה אינך יכול עדיין לישא חן בעיני נשים... אף־על־פי שבעיניה של חנקין, אמנם, נשאת דוקא חן. היא עלמה חביבה, חנקין זו... אמת? בתישראל כשרה... קצת טפשית, אבל אין בכך כלום. אתה אינך גדול ביותר בקומה... זהו הַלְקוּי שבך. לא גדול ביותר... הטפשות לִבְת־המין שלנו פעמים מעלה היא. עמוד נא... עמידה ישרה, מתוחה. כך. כזה אתה – ולא יותר. גזרתך אינה אומרת כבוד ביותר... תקיפות אין בה... אמש בקרני בחדרי המשורר שימקין. מהנאה גופו – אמת? – גם פייגין בקרתני אמש. אני אמרתי לה, שהמשורר שימקין יסור לחדרי בערב זה. היא פקחית מאד, פייגין זו... היא פקחית ממני. ואתה עדיין יושב בדירתו של שמעון? – האם לא צר לכם לשבת יחד? ודאי צר... ובכלל... הערב של אמש בלינו יפה... צחקנו הרבה. שימקין מבדח מאד. ודאי צר החדר לשניכם... ובכלל... לא טובה לשני גברים ישיבה בחדר אחד... אחד מפריע לשני. אני, למשל, איני יכולה לבקר את שמעון בחדרו, לפי ששניכם הנכם מצוים תמיד שם. אני הייתי מבקרת גם אותך בחדרך, אלא ששניכם יושבים בחדר אחד. כן, הייתי מבקרת אותך. הלא לך אשה זקנה אני. וכי לא כך, מר שליט? – אה?

— אני החלטתי לעזוב את חדרו של שמעון, — אמר שליט כדי להמליט מתשובה על שאלתה האחרונה.

— אתה אומר לעזוב... ולמה אמרת לי את הדברים? — זהו רמז... זוהי הזמנה... כן, מר שליט! — קראה סוניה בקול וחבקה את כף-ידו בשתי ידיה — זוהי הזמנה... וכך מדבר דוקא הבישן... אני אלשין עליך בפני... בפני... בפני מי אלשין עליך?... אתה תסעד עמי סעודת הצהריים? — כן? — אנא... הנה לחם וחמאה... אתה ודאי רעב הנך... אכול לפי-שעה... הבשר כבר נתבשל מקצתו, אלא, הוי, הוי, האש כבהה. אדליק את המכונה. הבשר יתבשל מיד. וכדי שלא תשתעמם, הנה לך...

סוניה נטלה את האלכוהם ונערה מתוכו את כל התמונות. התמונות נדרדרו וצנחו על המטה, על הרצפה, בין שירי החמאה, זו על-גב זו, פרצוף על-גבי פרצוף. רגלים נגעו בבלדי-אזנים, אצבעות נתחבו לתוך עינים. אלו היו תמונותיו של האדון רויטר, בצורות שונות, החל מימי ילדותו וכלה בימיו האחרונים, תמונותיו של משינקה, ותמונותיהם של מכרים, בני-לֵנְאִי אֶרְגֵעִים, לשעות, לימים ספורים, גימנזיסטים, סטודנטים, עוזרי-מסחר, וגם אחד משורר. כך נדרדרו כל ימי עברה של אשה זו והיו נשטטים בזה אחרי זה לעיניו של האורח והיו נופלים לכל הצדדים כמו דבריה התפלים של אשה זו. ושליט לא נתן את דעתו לא על דבריה ולא על הפרצופים הזרים. עיניו וגם לבו היו מרותקים ברגעים אלו לנקודה אחת. והרהור אחד היה מכרסם בלבו: הנה היא... כזו... והנה התלבשת שלה... — עיניו לא זזו מן הפניאר האדום, שלא היה רכוס על כל כפתוריו. הפשטות שבתלבשת זו הדהימה את לבו. הנה... הנה... הכמיכות, שהיתה בתלבשת זו, הטילה עליו אימים וגרתה את יצרו להתנקם באשה זו, לסחבה בגרירתה, לחלוק לה מלקות ולענוש אותה, את זו, שבאה לחשוף את סוד הסודות ושמצייגה ערומה את מה שנתן להתעטף בכמה וכמה טליות... הו, אהה, א-ה-ה! — שאגו בו כל הושיו ודמיו ענו להם כהד — הנה, הנה היא מערה את קלונו של הקדוש מכל קדוש... כי מה בינה לבין הדוכסית, לבין הנזירה, לבין התמה למראית-עין?... פשטות וסמיכות ונוול וקלון... כי כל מיני המלבושים וכל מיני הבשמים וכל מיני הריחות הטובים לא יסתירו בפני את הקלון ולא יתבלו לי את התפלי... כי מי היא סוניה זו? — היא הדוכסית, היא האחות, היא היחידה, הזכה — שאר ובשר לי... נשמת נשמת... „אלא שריח רע עולה מכלכם, מכלכם“... — עלו בזכרוננו דבריו של אשר. אחר-כך עלו בזכרוננו פרטי הדברים, שהיו בינו ובין הגבירה ברגמן, מי שהיתה בעלת ביתו. אשה מכוערה זו, שהיתה מנענעת לקראתו באגרופיה, ולבסוף התנפלה עליו ואמרה להתאבק עמו, ומסרקותיה נשמשו מתוך שערותיה, ונחשף בשר צוארה, זה הבשר המקונט והשופע זעה. והוא היה מתאוה אליו בלבו — וריח רע היה נודף מבשרה, והיא היתה יורקת לו בפניו — הוא ירק בקול. ריחות רעים הגיעו אל אפו והתחילו מלפפים אותו. הוא חזר וירק. מתוך בלבול-הדעת עקר את כף-ידו מבין ידיה של סוניה והודיע

בקול מחליט, שהוא עוזב את חדרה. הוא הפנה את ערפו אל קופת התמונות, אל המאכל ואל בעלת הדירה, שהיתה לבושה פניואר אדום. הוא התפרץ מן החדר, כאדם הבורח ממבוא בלתי־נקי. סוגיה לטשה לו עיני תמהון.

— הלא הוא אדם משונה, משונה מאד! — קראה אחריו והתחילה רוכסת את כפתוריה בקול.

והוא ברח לחוץ. והריחות הרעים רדפו אחריו. עכשיו היה מתרוצץ ברחוב בלא־טעם. הרעב מצץ את לבו. מחמת כוס הטה הפושר, שלגם בבקר על לב ריק, חש טעם מר בפה. ועד שהוא עושה כה וכה — והנה היא... היא... יפת־התאר, הרצויה, לקראתו.

— שלום, מר פסח שליט! — הכריזה פייגין בעליצות ולחצה את כף־ידו.

הוא עקר את כף־ידו מתוך ידה. פניו היו קודרים מאד.

— שלום, גבירה! — השיב בשפה רפה.

— אדוני, מהיכן? — שאלה פייגין וקולה העלו נסתלק מיד. גם פניה לבשו עננה.

— אני — מהיכן? — גמגם שליט — אני — מתהלך... לרוח היום. כך. אני מתהלך...

— אה, אה — אדוני מתהלך... לרוח היום... — אמרה פייגין בהתולל קל.

— ואני סבורה הייתי — הוסיפה אחרי שתיקה קלה — שאדוני נדאי להוראת־שעה.

— לא, — השיב שליט, — אני איני עוסק בהוראת־שעות.

היא הציצה בו בתמהון.

— ואני הולכת לבית־הספר, — אמרה אחרי רגע של שתיקה.

— לבית־הספר? — כך. — אמר שליט לשם אמירה.

— כן, אדוני. אנו עוסקים בענינים קטנים כאלו, — אמרה בהתולל קל.

— קטנים? מפנימה? אדרבא.

— אדרבא? מפני מה: אדרבא?

על שאלה זו לא השיב כלום.

— קר! — אמרה פייגין אחר שתיקה ממושכה קצת.

— כן. קר. — הסכים לדבריה.

— ואצלנו בבית־הספר יש טיליפון! — קראה פתאם פייגין בעליצות.

— טיליפון! כך, כך... — גמגם שליט, ופניו היו של איש, התפוש מחשבות

ואין אזניו שומעות מה שפיו מדבר.

— ומה שלומו של נתן? — שאלה פתאם פייגין מתוך התעוררות ועליצות

והשמיעה את השם „נתן” בצחוק ממושך. — הלא אתה והוא — כשני אחים! —

הוסיפה בהטעמה.

— נתן? נתן? — השיב שליט בקול של אדם, שמתעורר מהרהורים

עמוקים—'נתן?—אה, אה, הוא עולה למעלה... אלא שאין לו עדיין מעיל עם עטיפה של עור ברדלס.

הלצה זו לא עוררה בה אפילו בתצחוק קלושה. שררה שתיקה ממושכה קצת. כך עמדו זה מול זה, הוא והיא— היא, שארשה לפני שעה בדמיונו לאשה לו עדי-עד, — עמדו ופששו במוחם דבור מתוך ביניהם, בקשו ולא מצאו.

— נו... הגיעה השעה... — אמרה פייגין כמכינה את עצמה ללכת.

— הגבירה הולכת? — גמגם שליט.

— שלום, אדוני! — קראה פייגין ופניה הביעו חיוך ערמומי. — באיזה

בית-אכל סועד מר? — שאלה אחרי הפסקה קלה.

— ברחוב הסינטורים... מספר ארבעים ואחד... לא בקביעות... לפעמים... —

הוסיף שליט, כדי להוציא מלבה את החשד, שהוא קובע לה ראיון.

— האמנם? — הכריזה פייגין בהתחטאות זו של הן, שבה השמיעה לפניו

מלה זו בחלומו. — פעמים אוכל שם גם מכר אחד שלי.

— ומה שמו של מכר זה? — שאל שליט ונתן לשאלתו צורה של הלצה.

— ג'רג. המבקר ג'רג, — השיבה פייגין מתוך אותו חיוך ערמומי והזיזה

על עיניה את הפרוכת של מרה שחורה, כאילו שם זה מרוממה ומעלה

אותה עד כדי תוגה.

— מה שמו? ברג? — אה, אה, — אמר שליט בכונה של עקיצה, — מבקר

זה, המשוטט תמיד רק על האי הסקנדינבי?

— אדוני מלגלג! — קראה פייגין בתרעומות ונחירי חטמה התנפחו

מכעס.

— אני? — אמר שליט בבתצחוק — כלום מלגלג אני.

— כן. בכלל... הוא לגלגן... הוא כופר בכל, כנראה! — אמרה בתוכחה.

— לא לגלגן אני... חלילה, — אמר שליט בקול של פיוס והתנצלות.

— ואני סבורה... שהוא מלגלג — אמרה וכנסה את שולי מעילה

האנגלי, שהיו מתבדרים לצדדים על-ידי הרוח. מתוך קולה נשמע גם

כעין פיוס. הוא הציץ בפניה: הם היו כחוליים מחמת צנה, וגופה היה רוטט

מרגע לרגע.

ופתאם נפקחו עיניו והוא סקר את כל הגיגרוחו, כל מצוקותיו

וחלומותיו, וכל המדוחים, אשר בתוכם היה נתעה כל אותם הימים, בשל

הכלה פייגין, טפחה-דמיונו, שהיתה מקישה על ימיו ולילותיו ככנף צפור—

ענק, דרך האיקונין של פייגין זו, שהיתה נצבת באותו הרגע לנגד עיני

בשרו והיתה נלעגה בעיניו בשיעור קומתה המדוד. „עד כאן, ולא יותר?“ —

צפו, שלא מדעת, דבריה של סוניה על לבו. נלעג היה בעיניו רטט גופה

מחמת הצנה, נלעגים שולי מעילה המתבדרים מרגע לרגע, צמצום פסת-ידה

לתוך פנים השרוול, האופן, שבו בטאה את המלה „מכר“, פיה הקטן ומצחה

הצר. הוא הלבישה בדמיונו את הפניואר האדום של סוניה, שלא היה רכוס

על כל כפתוריו, והיה מתאבק עמה כמו עם הגבירה ברממן, והיא, פייגין,

היא אשה זקנה, ממועכה, ראשה בין הכרים והכסתות... וריחות רעים. הוא חש טעם מר בפיו, כאילו אך ברגע זה לגם את כוס הפושרין. הוא הציץ בפניה וראה אותם זקנים מכפי שנותיה; רגש של חמלה נתעורר בקרבו; אחר־כך נתחלף ברגש של תעוב. והיא מקשקשת בסנדלה. היא... היא... והוא... ולמה צחקה אמו? — למה צוחקת האם, שפניה אל הכתל, בלא־טעם? — הלא כך כתבה לו האחות במכתבה. ההיחה־הה! — כך היא צוחקת... לפי שמפלו עולה ריח רע. — אמר אָשר — אי, טפו! — הוא כמעט שרק, וקול צחוקו היה מתגלגל, והוא לא הרגיש כמעט בצחוקו — רק משונה היה היצור הנצב לקראתו — זה הזרוב זך־הכנפים — ההיחה־הה!

— מה הצחוק? — שאֵלה פייגין ופניה הביעו תמהון גדול.
— אני צחק, — גמגם שליט וחפש במוחו אמתלא לצחוקו המבולבל, — משום שנזכרתי מעשה בחיט אחד בעירתנו, שהיה נוהג לגרש בלי־לתיקין את אשתו מביתו מפני החום המחניק.
— שלום, אדוני! — אמרה פייגין ברגזה של חשד. — אין לי פנאי לטפל בחיטים של עירות קטנות.

כפי־ידה היתה פשוטה, אולם הוא עמד מבולבל ולא הרגיש בה.
— מתקנאה אני בך, אדוני! — אמרה פייגין, חזרה והושיטה לו את ידה.
— בי? — בי? — שאֵל שליט ונעץ בה עינים מטומטמות. — בי?
— כן, בך. שלום!

— ג—ב—ר—ת—פ—י—גין... ס—לי—חה! — קרא שליט, שצחוקו כבר הגיע לידי סופו והיה נשמע כעין יללה. הוא אמר לתפסה בידה. ברגע זה הרגיש ביצור ארץ־המדות, שצץ לנגד עיניו. זה היה אָשר.
— אָשר, אנו הולכים! — קראה פייגין, החזירה אל שליט את שכמה ושלבה את ידה בזרועו של אשר.

— ג—ב—ר—ת—פ—י—גין! — קרא שליט ורדף אחריה — רק דבור אחד. למה את מתקנאה בי?
— לפי שצוהל אתה תמיד. רוח טובה שורה עליך תמיד, — השיבה פייגין, כשפניה מפנים אליו באלכסון.
היא ואָשר החישו את פסיעותיהם. שליט עמד והביט אחריהם.

פרק ו.

רגעים היה שליט מְכה־תמהון. כאדם שעומד על שפת הים ורואה מרגלית, היקרה לו, צפה ונסחפת בגלי המים, כן היה הוא עומד ומביט אחרי פייגין, המתרחקת ממנו. לכתחלה נצנץ במוחו רעיון: לרוץ אחריה, לעקור את ידה מתחת זרועו של הלה, להתחנן לפניה על נפשו, או לזרוק אבן בבן־לויתה ולרוצץ את קדקדו; אולם אבריו וגם רצונו היו כמשותקים. הוא לא יכול לזוז ממקומו, ולא יכול גם לדלות מתוך ערבובית מאניו

תשוקה אחת כבירה, ודאית. הוא חש כובד גופו, וריקניות צבטה את נשמתו. רגעים עמד מבוזבז, עד שצנח מתוך חולשה על ספסל שברחוב. פניו היו, כנראה, חורים ומעונים מאד, לפי שמשכו אליהם את עיניהם של העוברים והשבים. ואף-על-פי שהרגיש בעלבונו, היה בכל-זאת חסר-אונים לקום ולברוח על נפשו. בינתים נגש אל הספסל אותו הנער, בעל שערות-הפשתן, וישב על-ידו.

— מה לו לומר שליט? — קרא הנער בסקרנות והגיש בחוצפה את עיניו אל פניו של שליט, כמי שמעיין בפניו של איש כערכו או קל מערכו — הוא ודאי חולה.

— חלילה! — אמר שליט, השתדל להעלות בת-צחוק על שפתיו ונתע לאחור, מתוך תעוב, מגופו של הנער.

— אני פגשתי לפני שעה קלה את העלמה פייגין, זו היפה-פיה, — אמר הנער אחרי שתיקה קלה והקריב את גופו אל שליט — בלוחיתו של צעיר אחד, גבה-קומה. הוא, כמדומני, גם חברו של אדוני. פעם אחת ראיתי את שניכם מתהלכים ברחוב הסיניטורים.

— כן. הוא ראה? — שאל שליט והציץ בנער בעינים מטומטמות. וכדי להפטר מבן-שיחתו שאינו קרוא, קם ונפטר ממנו בלא ברכה. — שלום, מר שליט! — קרא הנער והציץ אחריו מתוך חשד.

שליט לא החזיר את פניו. הוא החיש את פסיעותיו, עבר בבהלה את הרחוב וסר לבופט שבקרן-זווית. שם לגם כוס של מי-סודה, בקש לסעד את לבו בקונפטיה, אולם כיסו היה ריק. ומכל-קום נפשו כמו שבתה עליו. וכשיצא משם, כבר קבל הכל בעיניו צורה אחרת: הן המחזות שמסביב והן המחזות שבנפשו. הוא לא הצטער כלל על המאורע. אדרבא, הוא היה צוהל מאד על הנעשה, ועל שנעשה דוקא באופן נלעג כזה. נדמה היה לו, שכבר צנח מעל לבו המשא הכבד. הוא לא הבין בעצמו סבתה של החדוה, שפעפה לתוך כל אבריו. אולם היה נכון לקרוא בקול: ה-ל-ל-ל-יהו! — לו היה עכשיו פוגע באָשר, היה משלב את ידו בזרועו והם היו מתהלכים על-פני הרחובות כחברים. ולאט לאט נתברר לו גם טיבה של אותה החדוה. הן מהיום ולהבא הוא בן-חורין. הוא כבר התיר את אַנקיה של זו... מהיום והלאה יתחיל במעשים. הוא, אמנם, לפי-שעה לא ברר עדיין לעצמו את מהותם של המעשים הבאים. כי הן עיף הוא עדיין, ומדוכא מאד, ועליו לנוח ימים מכפר מכל הנהשולים, אשר עברו על ראשו. אחר-כך. אחר-כך. הוא יתחיל במעשים. אה, אה, כל-כך זכה היתה עכשיו בעיניו תכלת הרקיע, כל-כך מתוק לנפשו היה זרם החיים סביבו. הוא חש קלות זו בהיותו, קלות זו, שהאדם חש רק רגעים ספורים בימי חייו. ודאי חש קלות זו הילד, הבורח מבני ביתו, עוזב את חבריו, מטפס יחידי על הגבעה מחוץ לעיר, והוא רואה את עצמו קרוב לשמי התכלת, קרוב לאלהים, ואת האב הזועם, את הרבי עם הרצועה, וגם את התפלה -- הכל

עוב מאחוריו. ודאי חש קלות זו האסיר תכף אחרי שיצא מבית-האסורים. העולם מסביב הוא רענן כל-כך וחדש וסמוך ליצירתו. ודאי חש קלות זו האדם, ששנא את אהובתו-עלוקתו. כן, הוא שנא אותה. הוא תעב אותה. תלך לה אל המבקר שייגר, תלך לבקר את שימקין בחדרה של סוניה השדכנית. תלך לה. אולם פתאם, פתאם... סרה ממנו רוחו. הה, מי שדד ממנו את התנחומים? מי כבה את המאורות מסביב? האויר שוב היה מחניק, והריקניות חזרה וצבטה את הנשמה. הוא צנח על ספסל.

ואף-על-פי שכלבו היה חולה, אולם דעתו היתה צלולה לגמרי, והוא נשא ונתן עם עצמו. הוא הביא הכל בכור ההגיון והבקרת. הוא לא היה מצטער כלל על שו עובה אותו, על שגזלו אותה ממנו. הנה בא לפניו זכר המכתב של אחותו, התולדה בו, קנה רצון, תקותם של כל בני משפחתם. הוא יעלה אותם משפל מדרגתם. הוא, הוא. הה, מה-ינלעג הוא צרוף המאורעות. אחר-כך באו לפניו כל השנים האחרונות של ימי חייו והימים האחרונים, אשר עשה בנרשה. עמדו סביבו: סוניה, לבושה פניואר אדום, הגבירה ברגמן, חנקין, שריה של כרוב נודף ממנה, לפי מבטאו של אשר, נתן הפטפטן, הנער בעל שערות-הפשטן, ושמעון המטומטם. הנה הם האנשים רמיזה-מעלה והמשכילים, אשר הוא בא בחברתם. ביניהם שוטפים ועוברים ימי עלומיו, ימי החיל והכח, ימי המעשה. והן הוא קרא ברומנים על צרופי מעשים נפלאים, על פגישות, מאורעות, הסתבכות דברים ופרצופים. הן היתה דז'וקונדה בעולם, ולמה לא זכה הוא לחוות את פניה ולהיות מבאי-סודה? הן היתה רהל לויין. הן היו בעולם אנה קרנינה, מדם בוכרי, העלמות הנפלאות, המתוקות והמחוכמות של דיקנס, הצנועות והמסורות של טורגניוב! איה הן הנשים הצדקניות, המיניקות, מהנכות ומגדלות גבורים, או הנשים התאונניות, המשקיעות באש תאותן את הכוסף לאלהים ולגדולה? ולמה חייו הם כל-כך חדלי טעם, ריה, צבע וחן? — לפי — השיב לעצמו — לפי שהוא עצמו קל-ערך הוא. אין בו דם ואין בו אש, אין בו כשרון ואין בו יופי. לכל אחד נמן לפי ערכו — והוא דורש מתנת-חנם. כל-כך מחנרים היו הדברים הללו בעיניו, כל-כך פשוטים ומובנים, עד שהיה שותה אותם כאויר. הוא נעשה כל-כך דל בעיני עצמו וכל-כך קל-ערך, עד שהיה נכון לכרוע לרגליהם של העוברים והשבים, להשתטח על-פני קופה של אשפה, או לתת את פניו לרוק, לו רק היה מושך על-ידי מעשים אלו את עיניהם של אחרים, לו היה קונה על-ידיהם אהבתו של לב אחד. והן היו רגעים בחייו, שבהם היה נותן לעצמו חשיבות של משורר, של עלם לבוש כתונת-פסים. אולם הרגעים, שעלו עכשיו על זכרונו, לא היו לו אלא לעג. פשוט: פסה התקיפות ממשפחת השליטים, אפסו הכחות. הם מתנונים והולכים! — חזר בשפתיו על דברי המכתב. הוא היה נבזה מאד בעיניו. לא לחנם זלזל כל-כך בכבודו הנער בעל שערות-הפשטן. הוא חש, כאילו מצצו מתוכו את כה החיים.

ולפי שאין אדם יכול לעמוד על דמו של עצמו ותמיד הוא מתעורר

רחמים על עצמו ומבקש לנפשו הצלה שהיא, צף פתאם לנגד עיניו של שליט פרצופו של דרבקין. בין כל בני-החבריא דרבקין הוא היחיד, המכבד אותו. „פסח שליט! כח בך, קסם בך!” – עלו על זכרונו דבריו של דרבקין. ועוד אמר דרבקין: „יש בך, יש בך, אור יש בך. אני התעמקתי בך ומצאתי בך קו אחד, יסודי, חשוב מאד”. ולפי שהיה קל בעיניו מקיסם שעל-פני המים, לכן הלך לזר לבקש על נפשו. הוא הלך לחפש את דרבקין וכבר חש בלבו געגועים עליו.

הוא הלך לרחוב הסינטורים, עמד בחוץ על-יד בית המסחר של פינקלקרויט והכה לדרבקין. אולם מפיו של נער אחד, שיצא בשעה זו מבית המסחר, נודע לו, שדרבקין הלך משם לפני רגעים מספר. מתוך צער הלב עזב את מקומו. להיכן? – שאל את נפשו, ועיניו שוטטו סביבו. ופתאם עלו על זכרונו דבריו של דרבקין, שאמר לו פעם אחת: „אדם משונה אני, פסח שליט, פעמים אני אוהב לברוח מבני-אדם, וגם מהאדון פינקלקרויט עצמו, ודוקא כשהעבודה היא ברת-יחתי, ולתחבודד בבית-הנתיבות בין הנוסעים הצפופים, בשעה שלפני יציאתה של מרכבת-הברזל”. – שליט הביט אל השעון. היתה השעה הרביעית של צהרים, זמן יציאתה של מרכבת-הברזל. הוא הכין את רגליו לבית-הנתיבות. – ומה יהיה כאשר תכזב תקותי? – שאל את נפשו, וכבר הרהר חרטה על החלטתו. – האם אין זה מעשה של שטות? – יסר את עצמו בדברים. ובכל-זאת הובילוהו רגליו לשם. – כלום אני הולך לחפש את דרבקין? – הצדיק את עצמו. – לאו דוקא. זו תהיה הליכה סתם.

בבית-הנתיבות, במחלקה השלישית והרביעית עבר ונדחק בין בני-אדם וחבילות. גופי בני-אדם רבצו והתגוללו על הרצפה, ואחרים היו פוסעים עליהם ברגליהם. הרבה חבילות היו מפוזרות, ומתוכן היו נגלים לעין כל מיני כלי-בית, שמקומם גם ברשות הרבים, וכלים, שנתייחדו רק בשביל רשות היחיד. קומקומים, סכינים, כרים וכסתות, כתונת של אשה, פוזמקאות וספר הברית החדשה. מתוך הכרים והכסתות היו מבצבצים המוכין, ומתוך הארגונים הפתוחים היו מבהיקות תמונות של כלות ואהובות. כל מה שמקומו וכבודו בתוך חדרי-החדרים, כל אלו חוליה-חולין, שהם קדשי-הקדשים של חייה-הנשואים, הופלט לתוך הזוהמא שברשות הרבים. המונים היו צובאים סביב כיור-המים והיו גומעים מתוך ספל משותף, שהיה תלוי על-גבי שרשרה של ברזל. שורה ארוכה של בני-אדם היתה משתלשלת מן הקלפי של הכרטיסים עד הדלת, והנזנדרם בעל השפם היה מתהלך מסביב כמרגל ומקיש בדרבנותיו על הרגלים, שהיו משתרבות מתוך השורה, כדי להישירן עם השאר. אשה אחת ישבה על הרצפה בתוך ההמון והיניקה משדה החשוף את תינוקה. אחד מן השותים התיז מתוך הספל את שרי המים של חברו שקדמו על ראשיהם של המסובים. אשה אחת היתה מנמנמת, כשרגליה מוטלות על חבילות גבוהות וראשה מופשל למטה על הרצפה. סומא שר בקול איזה נגון קורע את הלב, כשידו פשוטה לקבל נדבות. אשה אחת שפתה על מכות-אש קדרתה. יהודית זקנה אחת ישבה

בתוך תלי הביטוחיה, כאילו היתה מסכה בליל-השמורים על מטת-ההסבה, ודמתה לבעלת-כרס ענקית. גופה היה מתנווע לצדין נענוע מיכני ופיה מכריז פזמון בכני אחד, שתפש בכל עובר ושב: הראיתם את משה'לי שלי? להיכן אבד משה'לי הקטן שלי? השיבו לי את נכדי היקר, משה'לי שלי! — האשה המסכנה, שהיתה כרתומה אל החבילות, ישבה על הכלים ושמרה אותם, ומשה'לי הקטן התחמק בתוך הערבוביה ואפשר כבר רמוס הוא תחת הרגלים. הה, מה התאימה סביבה מזוהמה זו אל הך-רוחו של היום. כמה שפלות, שפלות! הוא היה מסב על הרצפה בצדו של המנגן הסומא והיה פושט במקומו את ידו לבקש בשביל שניהם נדבות.

ופתאם לחש לו לבו מה שהיה רגיל לחוש לו, כשהיה מודמן לבית-הנתיבות, שאדם קרוב אחד, שאולי לא ראה עדיין מימיו את פניו, עובב ודאי היום את הכרך או, אדרבא, נכנס ברגע זה דרך אחת הדלתות עם מזודה בידו, ואולי צפונים בחיקו של הלה גם עתידותיו. שליט הבקיע לו דרך בין המון הגופים, המרפקים והרגלים, שהיו מעורבבים אלו באלו באויר ועל הרצפה, הציץ בדרך-הליכה בפניו של הזנדרם בעל-השפם ועבר דרך הפרוודור אל המחלקה השניה. פה לא היה הדחק גדול ביותר וקלונם של חיי המשפחה לא הוצג פה לראוה. הכל היה טמון בארגזים ומקושר בחבלים וברצועות. מרגע לרגע היתה נשמעת הקריאה: ספ! הרצפה היתה מבהיקה, פרצופיהם של בני-האדם היו מבוסמים, ועל השחתן שבקרן-זוית היו מסודרים הקונטרסים של הביבליותיקה הכללית, הצפצוף האחרון של השירה המודרנית והרטט האחרון של הנשמה המודרנית. אולם פניה הנוקשים והקופאים וגופה המרושל של העלמה, שהיתה מסכה על ידם, לא היו מתאימים כלל אל הרטט האחרון של הנשמה המודרנית. שליט היה מעביר חליפות את מבטיו מן הקונטרסים אל הארגזים המגוהצים והיה אומר בלבו כך: הן הענין הוא פשוט מאד, בתכלית הפשטות. עיקר העיקרים הם כלי-המכשירים של החיים. עיקר העיקרים הוא, שהחיים יהיו נוחים והיו מקלחים בלא טרחה יתירה. מי שיש לו רק תרמיל, הריהו עצמו סוחבו, בידיו, בכתפיו, בשכמו הוא סוחבו. ומי שיש לו ארגז מגוהץ, הרי אחרים, הסבלים, טורחים בעדו. דומה זה האחרון, כאילו צצו לו ידים רבות, העובדות בשבילו: כל שאר בני-האדם הם לו ידים ורגלים. מי שנוסע במחלקה הרביעית, הריהו כופף את שכמו ועומד בשורה וזנדרם בעל-שפם מקיש על רגלו בדרבנותו, כדי להישירה עם שאר הרגלים; ומי שנוסע במחלקה השניה, הכל משמשים לו והכל מוכן לו. נמצא, שאילו, שכבר עברו למחלקה השניה, כבר פרקו מעליהם את עלם של הדברים הקטנים, הגשמיים, הטרחות הפעוטות, המפרכות את נשמתו של אדם, והכל נתן להם כקונטרסים אלו, מקוצרים ומהודרים, שמראיהם כאילו עלו רק עתה מתוך מלונת-הדפוס, ונראים לנוסעים כגלוסקאות חמות, שאך זה רדו אותן מעל התנור. וכן כל התענוגים נתנים להם חיים ורעננים, ולא בצורה נוקשית זו, שהם נתנים לאלי, הטורחים עליהם הרבה ומפרכים כל-כך את גופם מתוך

הכנה, עד שהם מאבדים את כח ההנאה. ואם כך, מה טעם יש בזחילה זו, שם, על הקרקע, בין בני-אדם אלו ובין חבילותיהם ותרמיליהם?— הנה אני קורא בקול: סבל!— מלצר!— גלב!— בלן!— אני מושיט להם את כל חבילותי, את השערות שלי, את כל הוזהמא שבי, ואני עוצם את עיני ואומר: נקו! שפשו! עבדו בשבילי!— והם עובדים. הן כל זה פשוט הוא בתכלית הפשטות! צחוק הפריע את שטף הרהוריו של שליט. הוא החזיר את ראשו. הצחוק בא מתוך חבורה של עלמות, שעמדו על-יד יציע הקונטרסים ושוחחו בקול. שטינית אחת עמדה ביניהן וקולה לא היה נשמע. שערותיה הערמוניות היו נתונות בתוך מגבעת של סמיט. השערות היו דשנות כדבש ומפיקות חוסן. ודאי היו עבות מאד, וצוננות וממרות. נראה היה, כאילו נתקצו על-ידי הפרופות והמסרקות בכח ונכונות הן בכל רגע להתפרץ ולהתפזר כגלים. הוא חש את-עצמו כמרותק בכחן של השערות. אולם פניה היפים היו נדיבים ורכים וכאילו התחננו לסלוח לה את חסנה ואת כח-הכשפים שבה. היתה בהן הבעה של כפירה בעצם יפיה וכמרמזת לצופה ביפיה: למעלה מזה! למעלה! ועיניה? הן, מי הרעיף חדוה רבה כזו לתוך עינים אלו?— ה', ה', הנה אחד הפרחים הכינהדרים שבגן-עדן!— קרא שליט בקול באזניו של משה ריין. — הנה אחת מגבורותי נדיבות-הלב של דיקנס, ויש בה מן הרעננות של האשה ברומנים צרפתים ויש בה ודאי מן הצניעות והמסירות של גבורותיו של טורגניוב. והיא ודאי הנוסעת, והאחרות מלוות אותה— הוסיף שליט לנפשו. כי אמנם ברי היה, שהיא הנוסעת, הן על-פי אופן עמידתה, הן על-פי שתיקתה ורוחה הפזורה. ופתאם נבהל שליט ונרתע לאחוריו. הוא חש מה שאדם חש לפעמים, כשהוא קרוב אל היופי, שאפילו הצצה קלה ביופי זר או קרובה כל-שהיא אליו אסורות הן עליו כדבר של גולה ומבזות אותנו כמתנה-חנם; כאילו צרה עינו של האדם בעצמו על שנהנה הוא חנם ממה שהוא יקר-ערך, וכאילו קול לוחש לו לאדם, שרק מצוקות-נפש ויסורים קשים, עפל יופי חדש עולה לנו בהם, רק הם המכשירים לאדם את היופי, לפי שעל-ידי-כך גם הוא נעשה שותף ליצירתו.

שליט התרחק בחפזן מחבורת העלמות. וכשהגיע לפרוודור, נודעוץ והחזיר את פניו, לפי שמשכחו בשרוולו. על-ידו עמד דרבקין. דרבקין חבק את שליט באהבה, נהם משמחה וקפץ והתפתל סביבו, ככלב שנפרד מבעליו ולמים חור אליו, והריהו מקפץ בדיצה בין הרגלים, מלקק בלשונו את הארכובת, מקפץ למעלה ומלקק גם את כפות הידים.

— את פניו של מי אני רואה? שליט!— קרא דרבקין ולחץ את ידו של רעו. — האח! ידעתי... לבי נבא לי, שאפגשך היום. האח, שליט!— היה מוחא כפיו בעליצות ומרים מדי פעם-בפעם את קולו, כאילו רק ברגע זה פגש אותו. — האח! אולם מאורע זה לא בא עלי בהיסתה-רעת, לא התחולל עלי כסערה. חלילה. ידעתי. ידעתי!— צוח כמטורף— יש לנו בבית-המסחר נער, המטפל במשלוח המכתבים, אולם היום קבלתי על עצמי את המשלוח, קמתי והלכתי לבית-הנתיבות. ולמה? לפי שנבא לי לבי, ולמה סרתי לאולם?

הנוסעים – קרא בעליצות, והיה שמח מאד על ראייה מוכחת זו – עכשיו אני עומד לי ומהרהר לעצמי: בעיקר הדבר, כל העולם הוא בית־נתיבות גדול אחד. מסתכל אני בנוסעים, היושבים צפופים בין חבילותיהם ומחכים למסעות, ואומר לנפשי כך: הנה אני, למשל, מצטער מאד על המעשה הזה, שאני עושה כל ימי. אדם יושב כל היום וכותב מכתביו של האדון פינקלקרויט. הלא זו היא שטות! האם באתי לעולם זה על־מנת לכתוב מכתביו של האדון פינקלקרויט? אולם היום, מובן, רק ברגע זה, – אחר־כך אולי אהיה שוב מטיח את ראשי בכתל מצער ואהיה גועה כשור, – אולם היום, ברגע זה, נחה עלי דעתי קצת. כי אמרתי ללבי כך: אלמלי היו מושיבים, למשל, את כלנו על־גבי חבילות, תיכף ללדתנו, והיו גוזרים עלינו לשבת על חבילות אלו כל ימינו, ממש, עד יום־המיתה, לשבת ולחכות למסע שהוא, כלום היינו מתריסים? כלום לא היינו מקבלים על עצמנו עבודה זו, ובלבד לראות את אור השמש, ובלבד לשאוף את אוירו של עולם זה, שהוא סוף־כל־סוף, עולם נאה ונהדר, מובן, רק ברגעים ידועים, כנוח הרוח, ברגעי עליה. רגעים הללו, אמנם, מועטים הם מאד, אך מכל־מקום ישנם. ישנם בחיי ראשי, ישנם! – ואם בתנאים כאלה כך, שליט חביבי, כן, קל־חומר בתנאים שלנו, שסוף־כל־סוף אנו עומדים שעות רבות של חיינו ברשות עצמנו. ולא תמיד אנו מחכים למסע. ויש גם הרים בעולם וגבעות וסלעים – אפשר לטפס עליהם – אני יכול לעלות על צוקו של הר גבוה, ושום עין לא תראה אותי – ואולם אני אהיה צופה על־פני כלם. וחוף מזה יש גם בקעות, בורות, שיחין ומערות – אני יכול לרדת לשם ולהסתתר בתוכם, או בחגוי הסלעים, או תחת גלי המים. כי הן יש נחלות בעולם, ויש ימים. יש, יש! – קרא דרבקין, כאילו הביע רעיון, שעדיין רופף הוא וצריך הוא לראיה מוכחת עליו – יש. ואני יודע לשוט. אני שיט נפלא. ותחת המים. כדג. ואם כך, שליט חביבי – הלא אתה ודאי מקשיב לדברי – אם כך, הרי יש לנו קל־חומר. הרי מתוקים עלינו החיים בשל קל־חומר זה. ובכחו של קל־חומר זה יכולים אנחנו לחיות. ומה בכך, אם יושב אני שעות מספר ביום וכותב את מכתביו של פינקלקרויט? – אה? – וכי לא כך, שליט חביבי, יקירי? – אתה אינך מסכים לדברי? לא? חוששני, שאינך מסכים? – כן? – מה־טוב, שגם אתה מסכים. ההייתני! – קרא בעליצות ולחץ את ידו של שליט לאות הודיה – הרי כתיבת המכתבים אינה לי אלא ענף של פרנסה. לכשתרצה, אני יורק בפניו של פינקלקרויט – וחסל. האם אין לי רק בפני – יורק אני, יורק על הפטרון שלי, בעל הזקן המגודל והמסורק, ועל המשרתים שלו. אני אינני משרת. אני? מי? מה? חלילה. וחוף מזה יש לי ביבליותיקה של ספרים. שתי ביבליותיקות. אחת של אבי, והשניה – שלי. הוא בספרי יראים, ואני במטרלינק ובאמרסון ובסטרינדברג. שני הארונות של ספרים נצבים זה כנגד זה. אני מעין לפעמים גם בשל, אולם הוא בשלי אינו מעין. חלילה. לכשתרצה, יכול אני לפרוש לגמרי משלי ולהכנס ראשי ורובי בשל. פעמים נדמה לי, שספרים ישנים טובים

הם מהחדשים, טובים לאין-ערך. ודאי טובים הם. כיון ישן הם. אני שותה את היין — וחי לי. ובכחו של הקל-וחומר אני חי. שליט, חביבי, יקירי, ידיד נפשי, גל-הנא לי, מה רעיון זה בעיניך? כל הענין הזה של בית-הנתיבות מהו בעיניך? האם יש בו טעם? המתקבל הוא על הלב? גל-הנא באמת. אל-נא תתנהג עמי במדת הרחמים. ואולי לא מצאתי את הבטוי הנכון. הן זה הלקוי שבי: כבד-פה אני. אין פי ולבי שוים בכחותיהם. ומפני-כך אולי אתה חושד בי ואינך נותן ממש בדברי. הנה אני סח לך, שהנני עומד על-פי התהום, ואתה ודאי מבליע בין שפתיך את הגחוך ואומר בלבך: מליץ הוא!

— אה, למה? — דבר שליט בלשון של מחאה.

— אני אינני מדבר אלך לדוגמה — הסביר דרבקין — אתה ודאי מכבד את דברי, לפי שיש לך חוש. הוש. אולם אחר במקומך היה ודאי רואה אותי כמטורף. כלום אין זה טרוף-הדעת, כשאדם בא ומערטל את פצעי נשמתו לעיני זרים? ואולי גם נבלה היא זו. אולי.

דרבקין נשתתק לרגע מתוך צפיה לתשובתו של בן-שיחתו.

— חלילה. אדרבא! — השיב בן-שיחתו!

— לא! — קרא דרבקין בהתרגשות של כעס — אסור. אסור לגלות את הפצע. זו היא נבלה. אולם אל-נא ידמה מר שליט בנפשו, שבדרך-כלל אני נוהג כך. שעם הכל אני מתנהג כך. חלילה וחלילה! זו היא זכות יתירה למר שליט, שהנני משתפו בפצע. ולמה? לפי שמר שליט... מקצת אמת אגיד לו בפניו... שמר שליט הוא אדם, אמת, אדם ככל בני-אדם... ומכל-מקום הוא קצת לא כך... קצת. לא אני מדבר את הדברים... חלילה! פי הוא המדבר. תכף בסקירה הראשונה, שם, שם, על-יד תלי הטיט ואמת-המים, אמרתי לנפשי: הנה האיש! — תכף, ביום השני, או ביום השלישי אחרי זה, הלכתי לבקר אותך בדירה זו, שרבת שם עם בעלת הבית... אשה מוזרה ונפלאה... היא ספרה לי. אני, אמנם, תמה קצת על מר שליט...

— מה? מה? — על מה הוא תמה? — ובכלל: לא רבתי עמה, — אמר שליט

וצפה לתשובתו של דרבקין. אולם הלה נמשך אחרי שטף דבריו ואמר:

— חלילה! עם אחרים אני מתנהג באופן אחר לגמרי. אני מעשן

פפירוסות ומשיב עשן. יש לי עמוד הענן. האם יודע מי מהם את טיבו?

חלילה! אפילו זן. גם הוא טועה בי... וגם אתה עתיד לטעות בי. יש לי

מכרים רבים, שיודעים אותי, למשל, מצד אחר לגמרי. סוחר ובקי בהווית

העולם — כזה אני בעיניהם. אני יודע, למשל, אימתי יוצא מן העיר כל

מסע ומסע ואימתי הוא שב, וכמה קרונות של משא הוא טעון. וכשאני

נפגש עם סתם בני-אדם, אני מעסיקם דוקא בדברים אלו.

— שליט, חביבי, יקירי, מה לך? — צוח דרבקין פתאם, כאדם שנבהל

מפני אסון נורא שהתחולל על ראשו — פניך... הם... הם... חורים כל-כך...

אהה, פניך! — מה לך? — חו-לה א-ת-ה! — קרא וספק את כפיו מצער.

אמנם לבו של שליט היה רע עליו נאד. הרעב צבט את לבו מן הבקר. הריקניות שבנשמה היתה מעיקה כחטא־הדמים, ורגש השפלות, שהביאו הנה, היה גדל והולך. ובכל־זאת הצהיל את פניו ואמר מתוך דעה בדוחה, כדי להשיא את בן־שיחתו לענין אחר:

— היום ראיתי עלמה יפת־תֶּאֱרָר.

— יפת־תֶּאֱרָר! היום! ונשאה חן גם בעיניך! איפה? — קרא דרבקין, קפץ תחתיו כגדי ומחא כפיו.

— שם. במחלקה השניה. לפני שעה קלה. נלך־נא וְאָרָאנָה לך.
— כן? מראה אותה לִי? — מה־טוב. אני לא אשכח את חסדך זה! — קרא דרבקין ולחץ את כפיו של שליט בהודיה. — היא יפת־תֶּאֱרָר? וגם לפי טעמך?

— כן. היא שם. במחלקה השניה. היא יפה מאד. לא. אין זה יופי. זהו מין אחר... למעלה מיופי... — דבר שליט בהתרגשות — אני לא ראיתי עדיין דוגמתה! — הוסיף ונתפון להשפיל על־ידי מימרא זו את ערכה של האחרת, בעלת העינים השחורות, הן בעיניו של דרבקין והן בעיני עצמו. — הנה היא... — קרא פתאם, לפי שבינתים כבר הספיקו לֶהֲכַנַס למחלקה השניה.

— האח, האח! הלא היא בת־שמים, הלא היא כרוב! — קרא דרבקין בקול ולחץ בזרועותיו את גופו של שליט. — הנה אכרע לְרַגְלֶיהָ ואשק את עפר האדמה — האח, בת השערות השחורות!

— לא זו... חברתה, בת השערות הערמוניות!

— כן. אמנם, בת השערות הערמוניות. ודאי. אני עכשיו לִזו מתפון! — קרא דרבקין ורקע ברגליו משמחה — מובן, לִזו. השניה, בת השערות השחורות, אינה כלל לפי טעמי. חלילה. שערותיה הן כזפת. עיניה הן כדבש. חטמה הוא כמלפפון מעוקם. היא כמעט דומה לאמי. אי, טפו. אני איסטניס. איסטניס אני — רק את, את יפת־תֶּאֱרָר! — קרא וקפץ לקראתה — ומגבעת זו של סמיט — כמה חן וכמה טעם בה.

— הלא היא הכרח הכי נהדר בגן־עדנו של הקב"ה! — אמר שליט ושוב היה מתפון להשפיל את ערכה של האחרת, שהיתה עדיין בוערת בקרבו כאש.

— וגם אתה, שליט, בא לידי התפעלות מן היופי האלהי הזה? — קרא דרבקין והיה מתקרב והולך אליה מתוך קפיצה ומושך עמו גם את שליט — גם אתה! אתה! בפעם הראשונה אני רואה אותך מתפעל... גם אני אינני נוח להתפעל. הנה, לא חלילה! — בפעם הראשונה אני רואה אותך בכך, פסח שליט. האח, מה־מהירות עיניך. הן לִוְהוֹטוֹת באש־קודש. לִזו ראתה עלמה את עיניך — האח, מה־נהדרות הן! — מחשבות רבות נתת היום בלבי. ביחוד ברגע זה... אחר־כך, כשנפָּרַד, אהיה הוגה בך שעות רבות. ואולי גם כל הליילה. לא, אני לא ראיתך עדיין בכך.

— אולם מה אתה עושה לִנְוֵ? — לחש לו שליט, נרתע לאחוריו ומשך

גם את חברו עמו, לאחר שנגשו כמעט עד החבורה. — הלא את קלוננו אתה מגלה בפניהן.

הם התרחקו.

— נצא־נא מפה, — אמר שליט.

הם יצאו מן המחלקה השניה לתוך הרביעית. הזוהמא שמסביב שוב קִטְטָה אותם. השאון היה מחריש את האזנים. ידים ומרפקים דחפו אותם מכל הצדדים. אחד נשא ארגו על שכמו והיה נרגז מאד. הוא נסתבך בדרכו במרפקו של שליט, השמיע נהימה כחיה רעה וסטר לשליט על שכמו.

— שדים ארורים, הולכי בטל, למה אתם מתגוללים בין הרגלים? — את צלעותיכם אבתק, אמגר, אשבר! — קרא הלה, נעץ בשליט שתי עינים אדומות מדם והתנפל עליו באגרופו.

דרבקין קפץ ועמד בין בעל הארגו ובין שליט והיה חוצץ על חברו בגופו ובידיו מפני האגרוף המתנועע. בעל האגרוף דחף לדרבקין בארגו ושלה לקראת שני החברים נזיפה משולשת. רק מתוך־כך שָׁכַךְ מעט כעסו והלך לו.

— נצא־נא מפה! — אמר דרבקין כמתחנן.

הם יצאו מבית־הנתיבות. אולם מיד הצטער שליט בלבו על כך. הנה הם מתרחקים והולכים. בפעם הראשונה, ואולי גם בפעם האחרונה, ראה פנים כעין אלו, ולעולם לא יוסיף עוד לראותם, ולא יהנה מזיום, ולא ימוץ את מתקם, ולא יראה אותם כשהם מתעוים מתוך בכי ויסורים, וכשהם מתחננים, וכשהם מחוררים בחורון המות או בחורון התאוה. אולי רק בחלום ירדפו את מנוחתו ויטרידו את שנתו; אולי רק מתוך חזיוני־בלהות יעלו וישתחוו לפניו.

— נשוב־נא, אם רצונו של מר דרבקין בכך, ונצי־נא עוד פעם אחת בפניה של יפת־התאָר! — אמר שליט ונתפֶּן לפגוע במעמדו של דרבקין ביפיה של פייגין.

— נשוב־נא! — אמר דרבקין בהטעמה — הלא זהו הפרח הכי־נהדר בגן־עדנו של הקב"ה.

וכשנכנסו למחלקה השניה, כבר לא היתה שם חבורת העלמות. בעלת השערות הערמוניות היתה מתהלכת יחידה על־פני האולם.

— רצונך? — אמר דרבקין ומחא כפיו בעליצות — אני אציג את־עצמי לפניך. הנה, אני מומחה לענינים אלו. רצונך?

— לא, — השיב שליט בשפה רפה, — לא כדאי. לא. ואולי... כדאי... יודע אתה... הנה רעיון... נחש־נא... אם תכון את פסיעותיה לצד ימין, נגש אליה, ואם — לצד שמאל... לקראת הדלת של המחלקה הרביעית... סימן... סימן...

היא כונה פסיעותיה לקראת הדלת של חדר־הנשים.

— נברח־נא מכאן. נברח־נא! — קרא שליט, כאדם הצפוי לסכנה גדולה. — מה לנו מפה?

— כן. נברח לנו מפה! — קרא דרבקין — נצא־נא. הם לא ברחו. מתוך פסיעות אטיות ומרושלות פסע שליט, וכך נגרר אחריו בן־לויתו. מרגע לרגע היה שליט מחזיר אליה את ראשו. — נחזור־נא! — אמר שליט ומשך לרבקין בידו. הם חזרו. אולם ברגע זה עצמו פתחה היא את הדלת של חדר־הנשים ונכנסה לתוכו. — עכשיו אנו עוזבים את בית־הנתיבות! — אמר שליט מתוך צער הלב. — ודאי אנו עוזבים. ודאי! — אמר דרבקין. רגעים הלכו שניהם מחרישים.

— שליט, יקירי, תביבי! — קרא דרבקין ותפש לשליט בידו — הרי לא תביש אותי. לא? — הבטח־נא לי... יש לי בקשה אחת אליך... אנא... לא תשיב את פני ריקם? — לא? ... — מה היא הבקשה?

— אולם אתה לא תשיב את פני... לא. לא. רואה אני בך. היום יום טוב לי... בפעם אחרת אגלה לך את מהותו של החג. אולם חג לי היום... ואני רוצה... הנני מעז לבקשך, שתרשה לי לכבדך היום... כסף יש לי... הרבה... היום קבלתי את המשכרת שלי. היום אני עשיר. נסור־נא לבית־קפה. נסור־נא.

שליט נענע ראשו בהסכמה והלך אחריו מחריש. — זהו ידידי שליט! — לחש דרבקין למשרתת של בית־הקפה מתוך יראת־הכבוד.

המשרתת הקשיבה את השם מתוך בת־צחוק. ואחרי שסעדו את לבם, — שליט השמיד את המאכלים לתאבון, — הזיז דרבקין את כסאו אל שליט ודבר באזניו את הדברים האלה:

— שליט, יקירי, אהובי, ידיד נפשי, רוצה אני לדבר היום דברים באזניך. אמנם, דברים קצרים... משהו מן המשהו... עדיין לא הגיעה השעה... רחוקים אנו עדיין... נראים כרחוקים... אולם שמינית שבשמינית אדבר אליך היום... רק תנאי אחד: אל־נא תחשדני... לא בדבר־שקר, לא בחנופה, ואפילו לא באבק של חנופה... אין דרכי בכך... עדיין לא עמדת על טיבי. זן מכיר אותי יותר ממך... אמנם אין לו עין בוחנת כמוך... אין לו אותו החוש... אולם השנים מגידות... הלא אנחנו גדלנו מילדותנו יחד... הכל עשינו עד היום יחד... אנחנו היינו תמיד רעים נאמנים... היינו... אולם עכשיו לא כך... כך ולא כך... אני אוהבו כנפשי. הה, הה, אוהבו. ודאי. אמת, הוא כבר נטה מאחרי... אנחנו נטינו לצדדים שונים... בפעם אחרת נטפל יותר בענין זה... אני אציגו לפניך... אתה אינך משתעמם על־ידי דברי? אנא, גלה־נא לי את האמת.

— בבקשה, אדרבא. הלא זה מענין. הנה אמרת: משהו מן המשהו תדבר באזני היום. וזה מענין! — השיב שליט.

— כן? דברי עוררו את סקרנותך? — שאל דרבקין בקול של מתחנן — באמת עוררו את סקרנותך? ולא תחשוד בי, אם אדבר אליך בהתגלות-לב... קצת... מובן: רק קצת. לא תחשדני? — רצוני לטפל היום קצת בך... בך? — שאל שליט והשונדל להסתיר מעינו של חברו את סקרנותו. — כן. בך. שליט, יקירי, — דבר דרבקין בהתרגשות, — חביבי, היודע אתה: מי אתה? — המכיר אתה את ערכך? — הלא אתה... מי אנחנו ומי אתה?... הלא אנחנו הננו ננסים בפניך... הלא אתה נעלה על פלנו... נעלה... נעלה... הנך מתנדנד בינינו כבן עולם אחר... כאורח... שמעון, חברך לדירה, נתן הטפש, אשר המגן... ואלו העלמות, כלן, כלן, בלי יוצא מן הכלל, ששוין הוא פרוטה. מה הם כנגדך?... כי אתה אחר הוא... אחר לגמרי... שרש נשמתך הוא אחר... האם מכירים הם את ערכך? האם חולקים הם לך את הכבוד הראוי? — לא זה... לא לזו כלל נתפונתי... לא את זה חפצתי להשמיע באזניך... לא זה... ולא היום... כאשר תלמד אותי לדעת... כאשר תחלוק גם לי קצת כבוד... והעיקר, שתכבד את דברי... רק אחר-כך אדבר אליך בפה מלא מה שיש לי להגיד לך... דברים רבים... חשובים... נעלמים... יבוא יום... אנחנו נתיחד... נקח דוגית ונפליג בנהר... איש לא יא במחיצתנו — ואני אדבר את כל אשר עם לבי... והיום הזה לא רחוק הוא. לא רחוק ביותר... עוד פעם אחת נתראה ונִדְבֵר לֵב לֵב... ואחר-כך נפליג בסירה... רק ראיתי אותך, הצצתי בפניך — ואמרתי אל לבי: הנה האיש!... שם, שם... עלייך תלי הטיט וצמת-המים... היית לי כעין הופעה... דברים רבים, רבים נתבררו לי, כאשר ראיתי בפעם ראשונה את פרצופך... וגם אחר-כך... תמיד, כשאני רואה את פרצופך... אני בורח ממך... אני מוקיר את רגלי מביתך, כי מפחד אני מפניך... מפחד מאד... יקר אתה לי יותר מדאי — ועל-כן אני מוקיר את רגלי מביתך... על-כן אני בורח ממך... גם מאחרים אני בורח, אבל מטעם אחר לגמרי... היום ראיתי את נתן בבית-הנתיבות וברחתי ממנו... לפי שטפש הוא. אין בו לא טעם ולא ריח... וגם ממך אני בורח, אבל זו היא בריחה מסוג אחר לגמרי... שליט, יקירי, חביבי, יקר אתה לי מאב, מאמי. מאמי — ודאי וודאי, וגם מעלמה הכי יפה-פיה. לעולם לא תעמוד אשה בינינו. חלילה וחלילה. יפה אתה מאשה. יפה אתה מהעלמה, בעלת השערות הערמוניות. אה, אה!... יש בך מה שאין בנו... בכלנו... מתהלך אתה כחולם, כתוהה בינינו, והכל תמהים עליך... אפילו הללו שלועגים לך, מכלי-מקום תמהים הם עליך... למה נתת בי עיני תמהות? — ולמה מציץ אלי מתוך עיניך החשד? ולמה מרמו אלי מבין זוויות שפתיך הספק? — ומה בת-הצחוק אשר על שפתיך?

על שפתיו של שליט באמת נחה בת-צחוק כזו, הזכיחה אצל בני אדם, ששומעים את שבהם או דברי-הנופה באזניהם. היתה בת-צחוק אוילית זו, שאין שום ילוד-אשה נצל ממנה.

— כי הנה שומע אני, מקשיב לדבריך — השיב שליט בקול מתודה, שנגע מאד עד לבו של דרבקין — האמנם? הן אני נדכה כה... הן אני שפל

כה... האמנם יש לי ערך שהוא? – האמנם, דרבקין? – שאל באמת ובשפלות, כאדם מִפְּה־צָרֶעַת, המתכפש ברפש, ושומע את האחרים באים ולוחשים לו על גדולתו בימים שחלפו. – האמנם? – סים בקול יוצא מן הלב, תפס את ידו של דרבקין ולחצה בהודיה.

– הה, מה דברים אני שומע מפיך? – קרא דרבקין, קפץ ממקומו וחבק בורועותיו את שליט. – אתה... אתה... אתה... מדבר את הדברים האלה... או אולי רק היום... רק בשעה זו... עיף אתה היום... מִדְּכָא אתה היום... נתון אתה בין קטנים... על־כן לָבֵךְ כואב כ־כך... גם הארי יש אשר יקוץ בחייו מפני הצרעות... הצרעות סבבוך... הן עוקצות אותך... אתה... אתה... בפוך... דברת את הדברים האלה? – חזר וקרא וקפץ ממקומו כנשוך. – הן אתה... לגדולות נוצרת... פסח שליט... מעיד אני על־ך... יש לי חוש... יש לי... יש לי... גם אני... גם אני... אולי גם בי צפונים כחות איתנים... צפונים בי... אולי ירדו לטמיון... אולי אהיה גבור לבטלה... אולם אתה... אתה... ימים יבואו... לא רחוקים הימים... הסביבה אוכלת אותך... ריקניות מסביב... חולין... סוחרים והנָגְנִים... הכל הם סוחרים והנָגְנִים, חוץ ממני וממך... ואולי חסר אתה כח אחר, כח שני, כח משתתף – את האשה חסר אתה. אלו שמסביב הן דלות. אולי חסר אתה אשה כזו... שבבית־הנתיבות... אולם גם בקרבך לְבָדֵךְ שוכנת אש גדולה... אשר אם תלַקַח... ויום יבוא והיא תלַקַח... אולם על דבר זה איני אלא מרמז... לפי־שעה... רק חצי דבור... שמינית שבשמינית, כמו שאמרתי לך קודם. תחלה נתראה בפעם שניה, ורק אה־כך... בדוגית... ואולי בפעם אחרת... אתה בעצמך עדיין לא עמדת על טיבך... ולא על טיבי. יש בי... יש בנו קרני־זויות... שליט, חביבי, יקירי, טוב אתה לי מאח... יש לי אח... יש לי... שני אחים יש לי. עדיין לא הגיעה השעה לדבר עליהם... אמר בקול סודי ומרובה־המשמעות. – אח, מה לי ולהם? אתה... אתה... פסח שליט. – סלח לי, שקראתיך בשמך ובשם משפחתך! – אוהב אני את הצרוף הזה... אתה תהיה גם לי לַמשען... הנך... הנך... אה, אה, לולי אתה... מי יודע מה היה בסופי... מי יודע, עִד־הֵיכֵן כבר הייתי מגיע עד היום... אתה אינך יודע עדיין, כמה נתת לי... הרבה נתת לי... אף־על־פי שאין אתה עצמך מכיר במתנתך. הן המתנה היותר חשובה היא זו, שאין הנותן עצמו מכיר בה... העשרתני. העשרתני! – קרא בעליצות ולחץ את ידו של חברו בהודיה – פשאתה חי בעולם – גם לי יש חיים. נקל לנשום אויר זה, כשגם אתה נושם אותו... שליט, חביבי, יקירי! – הזדעזע פתאם, כאדם שראה מחזה מבהיל מאד – מה לך? למה עיניך לֹוֹהטות כ־כך? למה הן מזהירות כ־כך? הלא אסור... אסור... אש־קודש... אש בפרהסייה... ברשות הרבים... עיניך מגלות יותר מדאי! למה אתה מחלל את אשך? למי אתה מפזר אותה? – שליט הטוב, לבי לבי על־ך... רבות מחשבות בלבי על־ך... הה, מתי נתיחד שנינו, לְבַדְנוּ, בלא מחיצה כ־שהיא, מתוך היסוד־דעת גמור מן העולם כלו, מכ־ההויה... שנינו... בשדה או ביער... על הר גבוה או בתוך העמק...

נִסְתָּר מעין רואה... ואחבקך... ואגלה לך הכל... כל מה שראיתי בחיי, כל מה שחשתי, סבלתי... אני לא אסתיר ממך כלום... אפילו הרהור שהוא... אפילו נדנדוד... אני לא אשקר... אני אינני שקרן. אני כחצייהאי, שרק שלשת צדדיו מוקפים מִי־השקר. אולם הצד הרביעי... אם רק תתן לי אֶזֶן קשבת... ואז אגיד לך גם מה שמצאתי בך... שגליתי אני... אני בך... אולי טועה אני... אולי דוקא דבר זה אינו בך. אולם לי אחת היא... אני מצאתי בך... וזה העיקר... והיום מצאתי אותו יותר מבכל הימים... בפעם הראשונה ראיתך היום בכך. ודאי סבלת היום הרבה... נפר... ומפניכך יש בך גם קצת עיפות. וגם בפעם הראשונה ראיתך היום, כשהנך בא לִידֵי התפעלות כזו. ימים רבים לא אשכח את פגישתנו של היום... אתה דברת אלי היום דברים, שלא אשכח אותם ימים רבים. אתה עיף מאד. כן? עֲלִיךְ לָנוּחַ.

— כן. — אמר שליט. — אנו נצא מזה! — ואחר־כך הוסיף בהלצה: — אף־על־פי שעדיין לא גלית לי את הקו.

— את הקו? — אמר דרבקין, כששלב את ידו בזרועו של חברו ושניהם יצאו מבית־הקפה. — קוים רבים מצאתי... רבים... ויסודיים... עוד יהיו בינינו דברים... עוד יבואו... עוד נפגשו... אתה היום עיף ביותר... — שלום! — אמר שליט.

— שליט, יקירי, חביבי! — קרא והציץ בחברו במסירות־נפש של כלב — אתה אומר לי: שלום! ומתי נתראה? — מתי? — שאל שליט.

— את, לא! — קרא דרבקין בקול — לא. אל תשאל: מתי? אי אפשרי בכך. לא נקבע לא יום ולא שעה. אני רוצה, שאתה תהיה לי הופעה... שתבוא לי בהיסח־הדעת... או מתוך התעוררות פתאמית... הנה אנחנו נפגשים ברחוב מרוחק... בסימטה נדחה... או בבית־הנתיבות כמו היום... או... או... אני מתפרץ עוד היום לחדרך... ודוקא תכף אחרי פרידתנו. או מחר בבקר... ואולי יעברו ימים רבים... שבועות... לא... לא נקבע זמן... — טוב. יהא כך. — אמר שליט — שלום!

שליט כבר החזיר אליו את שכמו ובקש לעקור את רגליו, אולם דרבקין תפסו בידו וקרא בהתלהבות ובתחנונים: שליט, יקירי, חביבי! הלא חג לי היום... נסע־נא בעגלת־חורף עד ביתך... הרשני־נא... אהיה מאושר מאד.

שליט לא סרב. הוא היה עיף מאד, דעתו היתה חלשה עליו ורוחו שפלה. הוא היה נתון כמו בתוך ערפל. הוא לא חלק על דבריו האחרונים של בן־שיחתו, כמו שלא היה חולק על כל שאר דבריו. אדרבא, הוא שתה את הדברים בצמאון, היה משתיק את יתושה־מוסר שבלבו ואמר לנפשו כך:

— בין אם יש בדברים ניצוץ של אמת ובין אם אינם אלא דברים בטלים של מוח מטורף או של לב מכוב, אני מקבל אותם, אני שותה אותם

כצמא, לפי שיפיים הם לי כאוירה־ההרים, לפי שהם בוראים לי כנפים; וכל מה שבורא לאדם כנפים, אפילו אם שקר הוא, אפילו אם שטות הוא, יפה הוא לנשמתו של האדם. כי גם השקר מסוגל הוא להעשות גשר אל היופי ואל הגדולה, כמו שיש אשר גם רציחות־נפש ושפיכות־דם מפלסות לאדם נתיב אל היופי ואל הגדולה.

וכך היה שליט משדל את נפשו גם בשעה שכבר היה פוסע יחיד על־פני חדרו וכפיו פרושות לקראת כל הרוחות ככנפיה של טחנת־הרוח.

פרק ז.

עכשיו, אחרי שהיפוי החדש והגאה, שנגלה היום אל שליט, פדה אותו, כפי ששער בדמיונו, מהיפוי הזר והשנוא עליו, ואחרי שדבריו של דרבקין עקרו אותו מתוך השפלות ובראו לו כנפים, עכשיו השתוקק מאד לראות את פניה של פייגין, תהא זו הראיה האחרונה, ובלבד שידבר אתה פה אל פה. עכשיו, כשרוחו חזקה, ידבר אליה לבסוף את אשר עם לבו, יעמיד בפניה את האספקלריה, אשר דרכה הוא מציץ ורואה את דמותה כמות שהיא. הנה הגיעו הרגעים האחרונים, המביאים תקופה של חייו לידי קצה, תקופה של מצוקות־נפש ומדוחים. אולם הוא השתוקק להביא תקופה זו לידי קצה בפניה של זו, שחוללה אותה. על כנפי גאותו ועל כנפי היפוי החדש היה נשא אל פייגין.

הוא היה מוטל על הספה ודעתו היתה בדוחה עליו. הלא אני נח! — אמר לנפשו — כך. הנה הם הרגעים של קורת־רוח, לפי שנעשיתי לבסוף בן־חורין גמור. כן, הוא יתחיל במעשים, יטפס ויעלה מתוך המרתף. למעלה, למעלה. אלא שמתחלה עליו לעקור שן חולה זו, לעקרה, להחזיקה על כף־ידו ולהשתעשע בה ולדבר אליה בקול: ראי, ראי, הנה עקרתין! — כך ידבר אליה בפירושו. כי למה הבריחה ולמה הרדיפה? — לאט, ובזהירות ובחכמה ובדעה קרה ידבר אליה. מהיום והלאה ישב בחברתה כאחד מבני־החבריה; ישוחח עמה, יתלוצץ בחברתה וידבר בקול. ולכשיזדמן עמה ביחידות, יסיח לה בדרך־התול פרטי אהבתו שחלפה. הוא יאמר לה בפירושו, שמעולם לא היה מכבדה ואפילו בימים אלו, שבהם היה קצת נוטה אחריה, ואולי יותר ממקצת. ועל שום מה לא היה מכבדה? אולי משום שלא היה מכירה כראוי, ואולי משום שהוא, אדרבא, היה מכירה הכרה הגונה. כי חוש יש לי, גבירה. כך העיד עלי אחד ממכרי, אדם, שבכלל הוא מכבד אותי קצת. העיקר, שלא היה מכבדה; ורגש שאין מקורו בכבוד הריהו כציץ שאין לו שרשים. כך ידבר אליה, כשיזדמן אתה ביחידות. לכשיזדמן — אולי כדאי היה, שישתדל להזדמן אתה ביחידות, ודוקא היום, מיד, להסיח לה מיד מה שיש לו להסיח. ודאי כדאי הוא. אחר־כך יושיט לה את ידו ויטול את כפה וילחצנה דוקא לחיצה יפה וממושכה. כזה יהיה הסוף של אותה.

תקופה. והעיקר, תדענא, שבכלל אין לו עליה כלום, אפילו תרעומות. מהיום והלאה הוא יהא מתרחק ממנה, כדי שלא להפריע בעדה ושלא לעמוד על דרכה. והראיה: נכון הוא גם לעזוב את חדרו של שמעון. כי הן היא היתה תחלה מבקרת אותו בחדרו, כפי שסח לו פעם אחת נתן. אלא שהוא היה, כנראה, מעכב בעדם. ואולי גם ירמו לה דרך-אגב, ובלשון של פקחים, שהוא לא היה מכבדה ודאי מפני שהיתה נוהגת לבקר גברים בחדרם. את המבקר שיינר, למשל, את שמעון. ודאי גם את שימקין. אמת, דבר זה תלוי בטעם. אולם הוא, הוא... הכרתו הפנימית כך היא. פרטי השיחה של היום צפו פתאם ועלו על זכרונו. ארס חריף של כעס חלחל את לבו. הה, עלבון! – קרא ותשוקת-הנקמה תקפה אותו. כן, הוא יראה אותה היום וידבר עמה בלא התרגשות-הלל, אולם הדבורים יהיו עוקצים ודוקרים את לבה. היא תראה אותו בשמחתו ובגאוונו. היום תראה אותו. תחלה יטלפן אליה לבית-הספר. הן היא סחה לו היום מתוך חיוך ערמומי, שיש טיילפון בבית-ספרם. ודאי היתה כונה בדבריה. הוא קפץ מעל הספה. יצא לחוץ, סר לבית-קפה ויען בפנקס-הטיילפונים. אחר-כך נטל קנה-הטיילפון, הזמין את בית-הספר.

– אני מבקש את... הגבירה פייגין היא בבית-הספר? – שאל שליט בקול חלש וחסרת-קיפות.

– אני שומעת! – השיבה פייגין בקול עז של אדם המכיר את ערכו-מי מדבר?

– זו היא הגבירה פייגין עצמה? – שאל שליט והשתדל להרעיף תקיפות לתוך הקול; אולם הקול היה מרוסק.

– אני אצל הטיילפון! – השיבה פייגין בעזות. – ומי מדבר? – הוסיפה בתרעומה כבושה.

– שליט! – השיב הקול הרפה והמרוסק.

– ומה רצונו של מר? – שאלה פייגין מתוך התרשלות וולוזל.

רצוני, הגבירה פייגין, לראות את פניה, – אמר והשתדל להרעיף לתוך הקול עליצות. – משתוקק אני מאד לראותה – הוסיף – משום שכבר עברו ימים רבים משעה שראיתיה – סים, כדי לתת לדבריו צורה של הלצה.

– האמנם? – שאלה פייגין בולזול ובהתול קל – האדון טועה, כמדומני, קצת.

– כן – השיב שליט – אמנם, ראיתיה היום... אולם זו היתה ראייה קלה...

– איזו ראייה? מה? איזו? איני שומעת! – השיב הקול השני.

– זו לא היתה ראייה הגונה, הראיה הרצויה, אשר אליה צפיתי ימים רבים... אשר אליה... צפינו...

– מה? – מה? מי צפה? – שאל הקול.

– אשר אליה צפינו... תסלחנא הגבירה... אולי היא לא צפתה, אולם אני... – הסתבך שליט על-כרחו בדבריו.

- קצורו של דבר: מה רצונו של מר? - שאל הקול ברגזה.
 - לראות את הגבירה.
 - אימתי? היום? או ביום אחר?
 - יהא ביום אחר - השיב שליט והתחרט מיד על שדחה ליום אחר.
 - ובאיזה יום?
 - באיזה? - השיב שליט - בכל יום. אפילו מחר.
 - מחר? - אמרה פייגין וצללה לרגע במחשבות - לא. מחר אי-אפשר.
 - ובאיזה יום?
 - באיזה יום אנחנו עומדים? - שאלה פייגין.
 - הגבירה היא, כנראה, מאושרה! - השמיט שליט את ההלצה הידועה.
 - מפנימה?
 - לפי שנתעלם ממנה שיעור הזמן והימים.
 - כן. ובאיזה יום אנחנו עומדים? - חורה ושאלה בקצרות.
 - היום יום הראשון בשבוע.
 - יהא ביום השלישי או הרביעי.
 - ולמה ברביעי? - שאל שליט מתוך עקשנות מטומטמת, כי בין כך וכך הן היה הוא כמתחנן - הלא אפשר גם בשלישי - או בחמישי - סים, כדי לתת פנים לדבריו, שמדבר הוא רק לשם דבר; ואולם מתפון היה לקרב את היום.
 - טוב. בחמישי! - אמרה פייגין והורידה את קנה הטיליפון.
 - אם כך, אחזור ואטלפן. - אמר שליט, אולם לא נענה יותר.
 כאדם שגופו הערום נקלע בין שני קלוחים, אחד רותח והשני צונן, כן היה שליט נקלע בין רגשות משונים ומתנגדים זה לזה. הה, עלבון! - היתה נשמתו צוחת מכאב, אחרי שראה את עמידתו אצל קנה הטיליפון ושקל במוחו את כל צילי קולה. ובשל מה ומי הגיעני כל זה? - שאל את עצמו בצער - בשל זה, שאין לבי רוחש אליה אפילו נדנוד של אהבה. כי לו היתה אהבה בלב... לו היתה! - דבר קשות לנפשו - אולם אפילו נדנוד איננו. איננו. שקר אני מדבר! - השיב לנפשו - עדיין עבדה אני. עדיין הויה בי ידה הקשה. עדיין... לא! לא! - כן! כן! - כך היה שליט רץ על פני החדר ונוהם נהימות סתמיות בלא דבור, כי מרה היתה עליו רוחו מאד ולבו היה יבש בקרבו ומוחו מטומטם ולא ידע אפילו לדבר לנפשו. רגש האהבה, רגש השנאה, רגש הספק ורגש הבחילה היו מהבהבים בלבו בערבוביה. הוא צנח על הספה מתוך עיפות. ואחרי רגעים מועטים עמד על מפתן הדלת נתן.
 האח, מה היה שליט שמח בשעה זו לקראת נתן. כאדם המוטל בבית-החולים בעיר נכריה, ופתאם נצנצו לקראתו פניו של רעו שבא לבקר, כן היה הפעם נתן לשליט. שליט קפץ מעל הספה, נגש לנתן, תפסו בידו וקרא כחיה נוהמת:
 - נתן! נתן! נתן! -

אולם לבו של נתן לא היה, כנראה, פתוח כלל בשעה זו לקראת אחרים. הוא פסע פסיעה אטית וחשובה, פניו היו מרוכזים, עיניו מזהירות, ונראה היה כמונס פלו לתוך עצמו ונושא בקבו סוד חשוב. ישב על כסא ושתק, כאדם שבא לבקר חולה מסוכן, שרחישה כל־שהיא עלולה להיוק לו, או כנושה קשה, השותק מתוך אכזריות.

— שלום, אדוני! — קרא שליט, אחרי שראה, שאין נתן שם כלל את לבו אליו.

— שלום! — השיב נתן בכובד־ראש, קם רגע מעל הכסא, השתחוה בכבוד לקראת שליט וחזר וישב.

אחרי שתיקה ממושכה קצת נטר שליט כסא, העמידו אצל כסא של נתן, ישב עליו ונעץ את עיניו בפניו של זה.

— מה לך, נתן? — שאל שליט בבת־צחוק.

נתן עמד, התחיל פוסע על־פני החדר, עד שנגש אל הכתל והחזיר אליו את פניו.

— נתן, מה לך? — שאל שליט אחרי הפסקה ממושכה, עמד על ידו ודבר אליו בתחנונים ובבת־צחוק.

— נו, אָה! — קרא נתן, כיהודי בין נטילת ידים ובין ברכת „המוציא“, והחזיר לרגע את פניו לשליט.

— אסור לך לדבר? — שאל שליט.

נתן נענע ראשו בהסכמה.

— מפני־מה? — שאל שליט.

נתן לטש את עיניו למרום, התחיל מתנועע בכל גופו, הרים את ידיו ונענען באויר, כיהודי חסיד בשעת התפלה. ואחרי נענועי־הגוף והשתחויות קרא בקול, כשהיה משפשף את כפות ידיו:

— ראיתי, אֵי, אֵי!

— מה ראית? — שאל שליט בסקרנות.

— את הקדש! — קרא נתן מתוך דבקות, ולטש את עיניו למרום

בהודיה גמורה.

שליט לטש לו עיני־תמהון.

— או—ת—ה! — קרא נתן קריאה היסטורית של ירא וחרד המתפלל, וגופו התפתל כנחש, כמו בשעת כריעת „מודים“.

ברגע זה נצנץ רעיון במוחו של שליט. הוא שאל:

— במגבעת של סמיט?

נתן היה מתנועע בכל גופו ומשפשף את כפות ידיו. אחר־כך כפף את גופו למטה כמעט עד הקרקע והרים את ידיו למעלה.

— כן? — שאל שליט.

רק עכשיו נענע נתן ראשו בהסכמה. ידיו היו עדיין מורמות למעלה.

— יפת־הת־אָרץ? — שאל שליט.

— שבח ותהלה לאַל בורא עולם! — קרא נתן, לטש את עיניו לשמים והרים את ידיו למעלה לאות תודה.

— שערותיה הן ערמוניות? — חור ושאל שליט.
נתן העמיד בשליט עינים של כעס, כאילו הוציא הלה שם רע על קדשהקדשים.

— שקר! — קרא נתן — שקר וכזב. של זהב, זהב טהור! — קרא נתן מתוך דבקות וגופו היה מתנועע כקנה מפני הרוח.

ברגע זה נצנץ רעיון שני במוחו של שליט. הוא אמר:

— ובבית־הנתיבות ראית אותה? — כן, נתן?

— נִיְיִ, כן! — קרא נתן וקולו היה רועד מצער — נִיְיִ, כן.

— היא יצאה ודאי את העיר?

— נִיְיִ, יצאה.

— לעיר רחוקה? — שאל שליט.

— נִיְיִ, קצת רחוקה — השיב נתן בצער.

— קצת רחוקה. ומה שמה של העיר?

— נִיְיִ, לאמריקה.

— לאמריקה! — קרא שליט מתוך בהלה, וגם מתוך קולו היה מהדד

הצער.

— היא שאלה עליך, — אמר נתן אחרי שהיה מתרוצץ שעה מרובה על־

פני החדר וסופק את כפיו, — כי אני סחתי לך את שמך. היום בבקר

הפשתיך בחדרך. היום לויתיה בבית־הנתיבות. ראיתי שם גם את חברך

הטפש, מה שמו? — ולמה לא באת? — את דרבקיך.

— ומה שְמָה, נתן?

נתן הביט בשליט בעינים מטורפות, חור והיה מתרוצץ על־פני החדר,

אחר־כך היה מחפש בעיניו מסביב, כבודק, אם אין איש במחיצתם. אחר־

כך היה מטה את אזנו, כבודק, אם אין און שומעת אותם. אחר־כך היה מציץ

בחרכים. הפשיל את הוילונות, סגר את התריסים, ובתוך החשכה רטן בשפתיו

בלחש:

— רבקה לפידות.

אחר־כך כרע על ברכיו והכריע גם את שליט על ברכיו והיה

משתחוה ומלחש:

— נכרע־נא, פסח לפניה! גשתחו־נא לך! גשתחו־נא!

פרק ח.

שליט פתח ואמר:

הבו גֵדֵל לִסְדֵר העולם! הכל פשוט הוא ומובן. עולמו של הקב"ה

בנוי הוא כרכים, הכרכים עשויים רחובות, הרחובות — בתי־חומות, ובתי־

החומות – דירות. הבתים מוקפים חצרות ועולים בקומות. אל הקומות מובילים שלבים. אצל הדלתות – פעמונים. בתוך הבתים יושבים בני-אדם על-יד שלחנות לפני גליונות של ניר או פנקסים והם מסדרים חשבונות, כותבים פרקי שירה או עורכים מכתבים, הן מכתבי משאומתן והן מכתבי ידידות ואהבים. כי מהו האדם? – האדם הוא בריה העוסקת במשאומתן, לוקחת ונותנת, ובעד כל נתינה היא מסלקת שכר; האדם הוא פועל, המתהלך בשוקים ומוביל אל השוק את ידיו, רגליו, שריריו, קול-נגינה וגם הדרת-פנים, ובשכר זה הוא מקבל תשלומים; האדם הוא בריה המטפסת על שלבים, מושכת בפעמוני-דלתות ויושבת מתוך צפיה בחדרי-אורחים; האדם הוא בריה האוחזת פעמים בידה טבעת של קדושין ופעמים פלך; פעמים היא מגישה גביע של יין ופעמים אוחזת בידה מספרים או קרדום. אולם כל זה בא, כדי לקבל פרס. גופו של האדם תמיד חסר הוא ורעב וצמא; וכדי שיהא ספק בידו של האדם למלא את מחסוריו של גופו, הוא צריך לרכוש לעצמו דירת-בית, שלבים ופעמון. ואם לא, גופו מקבל מכות על מכות, וגם נשמתו עליו בוכיה. ואם כך, הרי מדת השכל אומרת: צא, בן-אדם, ממאורתך, צא, אחוז בידך מספרים, פלך או קרדום; צלצל בפעמון, בפעמונים, בכל הפעמונים, צלצל אל תחדל, שים גרונך כשופר וקרא בקול גדול, עד אם יצאו לקראתך וישיבוך אל אחד השלחנות. ואם לא יכבדוך ולא יזמינו אותך בהדרת-הכבוד ובתרועת-שופר, התגנב בחשאי, בחשאי-החשאי, על קצות האצבעות של הרגלים, העמד פנים נכאים ורוח נמוכה ושב על קצה הכסא, בסוף השלחן, היה מן הגבעונים, שפל, שפל כחוטבי-העצים ושואבי-המים; ואחר-כך, כשתרגיל את עצמך ואת אחרים בישיבה זו, תכה באגרופך על השלחן ותכריז בחשיבות: שלחן זה שלי הוא, בכחי, בכח החכמה והיצירה שבי רכשתי לי את השלחן, את השלבים ואת הפעמון. ודרך-אגב תכריז בגאות-הלב על בנין החיים, על ישוב העולם ועל תקנת החברה, כי אתה, אתה הנך מבוניה של החברה, כי אתה, אתה שוקד על סדר העולם, שוקד, שוקד. כך תדבר ותהא לא רק חכם בעיניך, כי-אם גם צדיק. הסכת, בן-אדם, ושמע: פעמונים מצלצלים. הם קוראים אל העבודה ואל התנובה. צא, בן-אדם, לפעלך. צא, דל גאה, ממאורתך, כף את קומתך, לך את דרכך כמנצה או בכריעה ובהשתחויה; השפל את עצמך בשביל שתתגאה אחר-כך ותשפיל את אחרים. חבוש לרגליך מגפים עם סוליות גבוהות ו"קוטשמה" אפורה, רד אל חוף הים, אזר מתניך בחבלים, הגס את קולך, ברור מלשון האדם את הדברות הרוות מאניים גסים, השגורות מימות-עולם בפהם של יחייה-האדם, ונבל את פיך; או לטוש את עיניך לשמים, כף את קומתך ופסע בזהירות ובחסידות של חולדה, או הרם את ראשך למרום, התבונן בשמי התכלת ובצבא הכוכבים ודבר בלי-הפוגות על הוד השמים ועל יפי העננים וחרוז אותם גם בחרוזי שירה, ודבר גם בקול דממה דקה על סוד החיים ובדידותו של האדם וצער-האלים ועל עיני השקדים של העלמה, כי האשה, גאשה היא פרת-החיים – או: בני-הנעורים,

בני-הנעורים הם סֶלֶת־החיים. או: הִנֵּה משורר. הִנֵּה משונה בתהלוכותיך. לבש טוֹז'ורקה של פֶּלוֹסִין, מגבעת-פֶּנְמָה ועניבה של אמנים; וכשאתה בא לחברה, תשתוק שתיקה זו המחרישה את כל האזנים, ותתפרץ פתאם בצחוק, לפי שאדם מוזר אתה; וכשאתה נפטר מחברך, אלֵינָא תשאֵל בשלֹמוֹ ואלֵי־נָא תתקע לֹו את כפך, והֶאֱמֵן בכח-היצירה שבך וכפור בו תוך-כדי-רגע, שהספק הוא נחלתם של כל החוּזים והמשוררים. תן במתנה מחרוזת של שיריך מוקדשה לַפְלוֹנִי המבקר – ולסוף הימים יכתוב פְלוֹנִי המבקר מאמר של הקדמה לְכֹרֶךְ של שירים שלך ויתחיל את מאמרו כך: „קשה היא דרכו של הבודד. ומשוררנו בֹּדֵד הוא“. או הִנֵּה אדם מנומס, מנומס, מעורב עם הבריות, מיסד אגודות ועוסק לטובת הכלל ומטיף נאומים. עשה, עשה מה שתעשה, ודירת-בית, שלבים ופעמון יהיו מוכנים לך. לך, לך! שלום! בשעה טובה!

כזו היתה ההקדמה, אמנם לא קצרה ביותר, שבה הכין שליט את עצמו לקראת המעשה הגדול, שהחליט לעשות היום. הוא החליט ללכת תכף ומיד אל האדון וויינשטיין; יחידי ילך אליו ויבקשנו לתת לו משרה. אחרי הקדמה זו הרכיז את ראשו לכתלי חדרו, כרוצה לקבל מהם ברכת הפטירה וברכה לדרך. את הדבור „בשעה טובה“ הפטיר בשפתיו ממש. אחר-כך לבש את מעילו, חבש את כובעו, נטל את מקלו וסדר בפני-עצמו את טפסס של הדברים, שידבר באזניו של האדון וויינשטיין כאשר אך יעבור על מפתן ביתו. בלא הקדמה שהיא ידבר בקרוב כך:

– הנה באתי, אדוני, לרגלי הענין, שנתן סח לי עליו בשמו של מר, בדבר המשרה בשבילי. אני מבקש באמת עבודה. חנקין היתה עמי בעצה זו. נכון אני להיות פועל חרוץ, אף על-פי שרשלן אני מטבעי. ואולי אין זו רשלנות. אולי זהו מין אחר לגמרי. אולם עד היום, האמת נִתְּנָה להאמר, הייתי ממעט מאד, מפני טעמים שונים, בעבודה. אולם מהיום ולהבא... בכל-אופן נכון אני לקבל את המשרה לפי-שעה, לנסיון.

אמנם, כשיצא לרחוב, חזר ועבר בדמיונו על דברי הטפס, ומצא בהם הרבה דברים מיותרים. ומכל-מקום השמיט את עצמו מלהגיה אותם מיד ולהעביר מחק על מה שאינו נצרך לענין, כי היה בטוח, שבשעת אמירתם של הדברים ישתמטו היתרים מאליהם. ובכלל – טוב לסמוך תמיד על הרגע האחרון. לפי-שעה היה מתהלך ושוזר בדמיונו את סדר חיו בימים הבאים. שמינה שעות ביום הוא יושב כפוף על הפנקסאות, משול כחמור. פשוט: הוא אינו הוא. הוא יצא בדימוס מהויתו לשמונה שעות ביום. והוא מקבל משכרת. כמה, למשל? לפי-שעה: שמונים רובל לחודש. אחר-כך המשכרת מוסיפה והולכת. לבסוף הוא נעשה לא רק לעוזר של בית-המסחר, כִּי־אם גם למנהל, ואחר-כך – לשותף. הוא מפרנס את האם ואת האחיות. מלבישן מלבושי-כבוד. אולם הוא רחוק, רחוק מהן. והנה הוא במעונו. צלצל הפעמון. שלום, הגבירה פייגין! – קורא הוא ומקפץ מעל הספה ויץ לקראתה. מפני הרהור זה נבהל ממש. הוא עמד והתחיל לנענע

בראשו כמגרש מעל מצחו זבוב טורד. פייגין? - קרא לעצמו - עליה השלום! - פייגין? לא שם ולא זכר! אחרת.

הוא עצמו לא הרגיש בשעה, שצף על לבו השם „הגבירה אייזמן”. וכהרף-עין והיא כבר ירבה אצלו על הספה המרופדה בחדר מהודר. על-יד בקבוק-המים עומדת כוסה, והיא גומעת מתוכה מרגע לרגע. הוא מטה את ראשו לצד שמאל ומציץ בעינו הימנית בפניה. כן! - אומר הוא לה וקורא אותה בשמה. ברגע זה הוא חש, שראשו, אמנם, מטה לצד שמאל. „כן” זה, שבטא בשפתיו בקול, יש לו פירוש זה, שיש לדברות בודדות ומרוסקות, הנשמעות בין שתי נפשות קרובות ומרוחקות על-ידי כח זר. „כן!” - כלומר, טוב מאד, שאת - הוא קורא אותה בשמה - חיה גס-יכן בעולם. ממה-נפשך, אם הוא ברא אותי, חייב היה לברוא גם אותך, כמותך. אולם הן הוא שקר לעצמו. כי הדברים הללו לא נאמרו כלל לגבירה אייזמן, ולא לרבקה לפידות, אף-על-פי שהוא ודאי יראה אותה בחייו. היא תשוב מאמריקה או הוא יצא לרגלי ענין שהוא לאמריקה. לא, דברים אלו שייכים היו לפייגין. והראיה: למה עקם כמה וכמה רחובות ועבר דוקא אצל בית-הספר? הנה הוא עומד וצופה, עומד וצופה, לכל הצדדים הוא צופה, וגם בפנים החצר עינו נתונה - אולי תעבור היא. אולי תצא. אולי תשקיף דרך החלון. - פייגין, ארורה את! - קרא כמעט בקול וירק בפיו. - אני יורק עליך, פייגין! - אף-על-פי שאני ודאי אוהב אותך - הוסיף אחרי רגע, כדי להכעיס את-עצמו. ואחר-כך זו מן המקום והיה מהלך לדרכו ומסדר-במחוז את השיחה הראשונה שבינו ובין הגבירה אייזמן. זה יהיה אחרי שנתן יציג אותו לפניה. הוא יאמר לה, שכבר שמע את שמה. היא תשא: מפי של מי? - הוא ישיב: וכי מה זו שאלה? - ודאי מפי של אותו האיש, שעתיד לתפור לעצמו מעיל עם עטיפה של עור ברדלס ושמו נתן. נתן - ולא יותר! כך יאמר לה והיא תצחק בקול מפני הבדיחותא שלו. אחר-כך... אחר-כך, החוט הנשזר ביניהם נתק מרגע זה ואילך. אולם תכף חזר ומצאו - בקיץ-נוה-שדה... כמה השעה? - שאל שליט את נפשו. - הרביעית. ועליו לסור בחמישית. אם כך... אם כך... הוא חזר על עקביו, נגש אל השער של בית-הספר ועמד וצפה. ובשלושת רבעי החמישית כבר משכה ידו בפעמון הדלת של בית וויינשטיין.

- האדון וויינשטיין הוא בביתו? - שאל שליט, כשעמד מעבר הדלת, שהיתה פתוחה קצת ומרותקת בשלשלת של ברזל.
הגבירה וויינשטיין שרבבה לרגע את ראשה ונרתעה לאחוריה מבהלה.
- אני שואל למר וויינשטיין - אמר שליט ונרתע גס-יכן קצת מן הדלת.
- האדון שואל לבעלי? - אמרה הגבירה וויינשטיין - האדון נצרך מאד לבעלי?

- כן. מאד - השיב שליט מעבר הדלת.
- יחכה-נא קצת. - מארוסיה! - נשמע קולה של הגבירה, שקראה, כנראה, למשרתת.

ואחר־כך נפתחה הדלת על־ידי המשרתת, שהזמינה את האורח לחדר־האורחים.

— יהכנהא האדון פה — אמרה המשרתת וסגרה אחריו את הדלת. שליט ישב בכורסא.

— האדון הוא פה? — נשמע קולה של בעלת־הבית, שפתחה משהו את הדלת של חדר־האורחים, שרבבה לפנים החדר את הפרופיל של פניה והציצה על האורח בעין אחת. — כל מי שבא לבעלי, יושב ומחכה פה. האדון יחכה?

— כן, אחכה — השיב שליט אחרי אשר קם מעל הכורסא ונגש עד הדלת מתוך ריצה.

בעלת־הבית סגרה בפניו את הדלת; אולם אחרי רגע פתחה אותה משהו, הניחתה בכך והתרחקה, כשהיתה מרשרשת בסנדליה. שליט חזר וישב בכורסא. הוא היה עיף מאד ונוטה לנמנום. הוא היה משתוקק מאד להתפרקד על הספה המרופדה. היה מזמין את... רבקה לפידות... ושניהם היו מסבים פה... הוא נגש עד הספה וכבר בקש להתפרקד עליה. אולם ברגע זה הרגיש בעין אחת, שהיתה מציצה דרך הסדק שבין שתי הדלתות. הוא ברח מן הספה, כאדם שנחפס לדבר של גנבה. רשרוש הסנדלים התרחק והלך. שליט עמד באמצע החדר והעיף את מבטיו בכתלים, משש בידיו את הרהיטים המשוחים בצבע אדום, פתח ארגז אחד של השלחן — הוא היה ריק. הויזו בידיו את השטיח שעל הרצפה, החליק את הקמט שעליו וגהץ אותו ברגליו ובידיו ואחר־כך נעץ את מבטיו בשתי תמונות פוטוגרפיות מגודלות, שהיו תלויות על הכתל. אלו היו שתי תמונות של זוג צעיר וצוהל, שנזדרזו וצלמו את ירח־הדבש שלהם. הוא בקרן זוית אחת של הכתל, והיא — בחברתה. הוא רק חצי גופו מצולם ופניו מביעים כח וחשיבות. והיא ראשה מצודד קצת, גופה מפלגא ולמעלה מובלט ומבטה מחוצף קצת, נמרץ וצוהל כמתגרה עם הגלים, בין זויות שפתיה בת־צחוק של בטחון בנצחונה, ופניה מכונים לקראת בעלה, כאילו אומרים לגלים מתוך צהלת־מרד: הנה רב־החובל שלי ומפניכם לא אֶחַת, לפי שאני שלו, מכף רגלי ועד ראשי, כפי שאחם רואים אותי כלי עד כף רגלי על התמונה! שליט החליט, שהזוג הזה הם ודאי בעל־הבית ואשתו. אחר־כך החזיר את ראשו וראה שני פרצופים אחרים של בעל ואשתו, התלויים על־גבי הכתל מנגד. אלו הם בני־אדם, שכבר באו בימים. פניהם מדושנים ונוח־הדעת, כאומרים: הנה כבר עברנו את הגלים והנחנו אחרינו את הללו שמנגד שיתחרו עמהם, וגם הם הרי הם זוג. הללו הם ודאי הוריה של בעלת־הבית! — החליט אחרי שבדק את הפרצופים של הזקנים ומצא, שיש בהם רק ניצוץ מפרצופה של בעלת־הבית ולא של בעל־הבית. ואחרי שמנה את מספר הכורסאות של החדר, ישב אל שלחן קטן שבקרן־זוית והתחיל מעלעל את דפי האלבום ומעין בכרטיסי־הבקור, שהיו מסודרים בצלחת מסורגה. הנה תמונות של אנשים זרים ומעבר להן כתבות. יש גם שירים בהרוזים, שבעל הפרצוף מצרף

אותם אל פרצופו. ביניהם יש שירים, שבעל הפרצוף לקח אותם בהקפה אצל אחד מן המשוררים הגדולים ונתנם במתנה לאדון וויינשטיין או לגבירה וויינשטיין כשהיתה עדיין בבתוליה. סבור היה המשורר הנותן הלז בתמימותו, שעלידייך שהוא מעתיק את החרוזים הללו מן הספר אל גליון התמונה, הוא נעשה שותף ליצירתם. ואולי סבור היה בתמימותו, שאת השירים אפשר לקטוף מגן-השירה כפרחים מגן-הורדים, ללקוט אותם אחד אחד ולקלוע מהם בוקט ולהביא אותם שי לעלמה הרעננה, למי שעתידה היתה להיות הגבירה וויינשטיין. והנה פרצופה של זו שהיתה עתידה להיות הגבירה וויינשטיין. אין עדיין בה אותה ההבעה של תקיפות ובטחה, כי אם דאגה רעננה של עלמה, היושבת בבתוליה ומפחדת מפני הגלים. אמנם, רבים רואים אותה בדמיונם, כשהיא מחבקת בורעותיה את ראשית אונם – ומפני-כך בא רטט זה של שפתה התחתונה, רטט זה של טעימה במחשבה. וכך היא הבעת פניו של האדון וויינשטיין, כשהוא עדיין צעיר, והוא מנשק באפלה ידים ענוגות ומבטיח הבטחות כוזבות. והללו נתנות לו את פרצופיהן הנוגים, המרטטים והמפחדים מפני הגלים, עם הכתובת מעבר השני: לו! – עכשיו הביאו שניהם, הוא והיא, את השירים של ימי הנעורים, צררו באלבום אחד את השלל, והוא נשרף לאט לאט בתוך אשם המהבהבת של היימשפחה. והנה כרטיס-יבוקר, כרטיס-ברכה לראשיהשנה ולימי הולדת. והנה מעל כרטיס אחד מנצנצות המלים: ר. י. יפה וזוגתו מתכבדים...

שליט התכנס יפה בכורסא. דממה שררה בחדר. מתוך האלבום עלו יצורים חיים, עינים נצנצו, תקוות הבהבו, פרחים נתנו את ריחם והשרו על שליט רוח יתרה. כמו ריח הליילך, המקרב את האדם אל היש והיקום, כך היה מחזה חדר-האיורים זה מקשר את שליט עם השאננות של היימשפחה, של כפות מצלצלות בכוסות, של דלתות חורקות במנגינה הרמונית ושל נדנודה של עריסה. נדמה היה לו, שכבר היה פעם אחת מעשה כזה בחייו והוא היה מסב בחדר זה, בין הפרצופים הללו, וכנגדו היו מנצנצות אותיות המלים: ר. י. יפה וזוגתו מתכבדים... זה היה באחד הימים הרחוקים, שהוא, אמנם, מקושר בחוט אָתְרִי עם הרגע של עכשיו, אלא שאין יד דמיונו משגת לאחוז בחוט זה. האמנם אין זה אלא טעות הדמיון? או אולי כבר היה חי סדר-שנים אחד בעולם בגלגול ראשון, ועכשיו, בגלגול שני, הוא עושה סדר-שנים שני בעולם. דברים רבים, שראה בסדר-השנים הראשון, נמחקו מעל לבו. אולם מעטים מהם נשתמרו בזכרונו, אמת, בצורה מטושטשת מאד. הנה שרטוטי הפרצוף של הגבירה וויינשטיין, הלא ידועים הם לו מתמול שלשום... או משכבר הימים. פעם אחת הוא כבר חי בעולם, וכבר היה רודף אחרי פייגין, וידו היתה קצרה להדביקה, עד שנסתלק מן העולם ומשאת נפשו לא נתנה לו. ונתגלגל בפעם שניה לעולם התחתון, ועכשיו ירדף אחריה כל-עוד רוחו בתוכו, ישיגה ויטרפנה ויצלם את פניה על התמונה ויתלה את תמונתה בקרן-זוית אחת של הכתל, ואת שלו-בקרן-זוית שניה, בין רהיטים משוחים בצבע

אדום וכרטיסי-בוקר, כלפי פרצופיהם של אב ואם מדושנים ונוחיה-הדעת. ירדוף אחריה, ירדוף ושיגנה. טרוף יטרוף אותה. ואם יעברו עליו ימיו ולא ישיגה ויעזוב את ארץ החיים ויעלה לשמים וירעיש את כל הרקיעים ויתבע בעדו ובעדה נשמות חיים. שם, בעולם האמת, ישיגה, יאחזה ולא ירפה ממנה, יביאה לפני כסא הכבוד ויטען כך: נפחנא בנו, יוצר העולם, נשמות חיים ושלח אותנו שנית לעולם התחתון, כי עגומה היתה שם לפנינו דרך החיים, אב הרחמים. צמא הייתי תמיד וצמאה היתה בחירתי זו רצתה נפשי בה בימים ובלילות. כאיל תערוג על אפיקי-מים וכבניך, שם, בעולם התחתון, נואקים אחרי טפה של אשר, כך היינו עורגים זה על זה כל הימים, אלא שאספסוף של גופים זרים היה נצב כחומה ביני ובינה — על-כן נקעה נפשי ממנה. בכל הדרכים ובכל השבילים היינו מחפשים זה את זה, כפסיעה היתה תמיד ביני ובינה, ורק הגאות הנואלה, ששתלת בנו, היא היתה חוצצת בינינו כנחל מים כבירים. הה, יוצר העולם, שלחננו-נא שנית לעולם התחתון — לחשו שפתיו של שליט, כשפניו מוסבים אל הכתר וכפיו שטוחות למעלה מתוך תפלה — שלחננו-נא, ונהיה שוב מחפשים זה את זה בכל הדרכים ובכל השבילים, ואם קצור תקצר ידי גם הפעם, אבחר להוליד שבעים ושבע פעם ולרדת לעולם התחתון, להיות מתהלך כפוף-שכם ולטלטל קופות של אבנים על כתפי, לחטוב עצים ולשאב מים, לנוד ולנוע כל ימי לארכו ולרחבו של עולמך הגדול — לו רק בנקוף יובלות שנים אחבק בזרועותי את בחירת-לבי.

כך היו שפתיו קוראות תפלה לאלהי הרחמים, עד שהתחילו לחשות גם תפלה אל בחירת-לבו. הוא קרא בקול:

— את, הבחירה, הגאה, המורדת, התמה או הסוררת, ילדת-רוחי או אויבתי בנפש, הסכיתי-נא ושמעי! —

אולם שטף דבריו של שליט נפסק באמצע. מעבר הדלת הגיע רשרוש הסנדלים. הדלת נפתחה לאט ונשתרבב לתוך החדר פרופיל של פרצוף. — האדון מחכה לבעלי? — שאל הקול, ובשעה זו עצמה נצנץ לעיניו של שליט גם הארג האדום של הקפוט, שבעלת-הבית היתה לבושה. — אני מחכה! — השיב שליט מבפנים.

הדלת נסגרה ונפתחה אחר-כך משהו. רשרוש הסנדלים נתרק. שליט ישב בכורסא. הוא חש עיפות גדולה. הוא הפשיל את ראשו על הסומכות של הכורסא. החולשה היתה כוססת את לבו. הוא היה רעב.

פרק ט.

שליט התעורר פתאם מתוך רטט. פעמון-הדלת צלצל. הוא התחיל פוסע על-פני החדר ומכין את-עצמו לקראת המאורע הבא. ואחרי שעה קטנה עמד על ידו האדון וויינשטיין.

— מה רצונו של מר? — שאל בעל־הבית, שעמד והביא את לעיסתו ליד גמר ונקה את שניו במנקה.

— אני. רצוני... אני — שליט! — השיב האורח ונעץ את עיניו בחליפת־הבגדים של האדון וויינשטיין. „הצבע שלה הוא אפור” — לא זו הרהור זה ממוחו שעה מרובה.

— כיצד? — מה ה—שם? מה—ה? — שאל האדון וויינשטיין והטה את אזנו, כחותר לדלות את השם הזה הדל מאד ומפני דלותו אינו נתפס לאון.

— מר נתן שלחני אל אדוני... בדבר... — אמר שליט והחליט בלבו לגשת מיד אל עצם הענין. אולם האדון וויינשטיין הפסיק ושאל:

— מי? — מי? — נתן? — מה טיבו של נתן זה? נתן סתם? נתן זה, אם איני טועה, ודאי יש לו שם־משפחה. נתן זה, אם איני טועה, יש לו ודאי עסק שהוא.

— כן. הוא מורה עברי. ובדבר שם־המשפחה — סים שליט בבתי־צחוק — מעולם לא עלה על דעתי לשאל את פיו. כך הוא נקרא בפי כל.

— אם כך, זהו ענין אחר. נתן — המורה העברי! — הכריז בעל־הבית בעליצות — נתן. — מה — ודאי, אני מכירו. הלא הוא יוצא ונכנס לביתי. ומה שמו של מר? — הוא סועד פעמים אצלי גם ארוחת־הצהרים.

— שמי הוא שליט — השיב האורח וחש טעם מר בפיו מתוך הזכרת שמו, כי לפי הרגשתו של שליט, פחיתות־הכבוד היא לו לאדם לבטא את שמו בשפתיו.

— בן איזו עיר הוא? ובן איזה פלך? — שאל וויינשטיין והעביר את מבטו על קומתו של שליט. כאילו שם את שויו.

— אני מן הדרום — השיב שליט ונעץ את מבטו בחוטי התפר של המכנסים של בן־שיחתו.

— דרומי? — ודאי סח לי נתן עליך. סח, סח. פעמים רבות היה סח. אם כך, הרי תלמיד חכם אתה. ולמה אדוני עומד על רגל אחת? — כיון שנתכבדתי לראות תלמיד חכם כמותו תחת צל קורת. בוא־נא ונפנס לחדר־האכילה ונשב ישיבת־קבע ונגמע כוס תה ואציגך לפני זוגתי. בוא! — קרא האדון וויינשטיין, תפס לשליט בידו ומשכו אחריו. — קלרה! — הכריז במשכו אותו בידו דרך כל חדר־האורחים והפרוזדור עד שהביאו לחדר־האכילה — הופעה כזו שלא פללתי אליה. קלרה, הופעה. הופעה! — קרא וויינשטיין ומשך אתו את ההופעה, כאילו לא היה זה אדם חי.

וויינשטיין וההופעה כבר התפרצו לחדר־האכילה ונגשו עד הספה המרופדה. ופתאם קפץ לקראתם מעל הספה עצם עבה, שהיה לבוש בקפוט אדום. זו היתה הגבירה וויינשטיין, שישבה על הספה ישיבה טורקית. היא השמיעה קול־צוחה כנבהלה מאד וסוככה בכפות־ידיה על פניה.

— הוי, הוי! — קראה וקוללה היה רועד מבכי — הלא אני... הלא אני בלא עניבה...

ידיה של הגבירה וויינשטיין, שסוככו תחלה על הפנים, ירדו אחר־

כך והאהילו על צוארה, מצוארה ירדו לקראת לוח לבנה, ואחר-כך חזרו ועלו לקראת הפרצוף. כך היו הידים עולות ויורדות, עד שהחליטה לעקור את רגליה ולברוח על נפשה. אולם האדון וויינשטיין תפסה תוך ריצה והעמידה בעל-כרחו כנגד האורח. הוא הכריז:

— עמדינא, גבירה, ואל תזוזי! — יודעת את, מי הוא בן-אדם זה? זהו תלמיד חכם ממש, משכיל עברי. הוא ציוני. הוא ידיד-נפשו של המורה העברי, שסעד אצלנו פעם אחת ארוחת-הצהרים. הוא דרומי. מה שמו של מר? — שאל האדון וויינשטיין והטה את אזנו אל האורח. שליט הגיד בפעם השלישית את שמו.

— כן. — קרא וויינשטיין — זה הוא מר שליט, קלרה. התנדעיינא אליו. וזו היא זוגתי — פנה בדבריו לאורח — זוגתי!

— אני יודע — אמר שליט, ובמוחו נצנץ הרהור: זו היא שעל התמונה, אלא שצורתה נמחקה קצת. לא אותה הרעננות ולא אותה צהלת-המרד, לפי שכבר מחקו ממנה את הקצף. חוץ מזה היא בעלת-בשר יותר מדאי.

— מר שליט כבר ראה את זוגתי? — האמנם? — שאל וויינשטיין בעליצות, שהדדה מתוכה הודאיות: מר שליט ודאי כבר ראה את זוגתי.

— כן — השיב שליט, שמבטיו המבולבלים היו משוטטים על-פני הרהיטים, הרעב היה צובט את לבו — ראיתי. ודאי ראיתי.

— באמת ראה? — ראה? ראה אותה? — קרא וויינשטיין ומחא כפיו מהשתוממות, כאילו היתה זו אניה מעופפת או לקוי חמה — ולמה כסה ממני עד עכשיו?

— הוי, הוי! — קראה הגבירה וויינשטיין מתוך בכי — אם כך, אל-נא יציץ בי עתה. אם הוא אינו אדם רע, אל-נא יתן את עיניו בי עכשיו. ארחץ את פני. אתלבש. אתקשט. הוי, הוי!

— הוא כבר ראה אותה — ראה, ראה! — לא פסק האדון וויינשטיין מלהביע את הדותו ואת השתממותו כאחת.

וכבר נולדה תשוקה בלבו של שליט להגיד לאדון וויינשטיין את האמת הפשוטה, שמימי לא ראה בעיניו את זוגתו הנכבדה, אולם וויינשטיין היה כל-כך צוהל ומשתומם ובטוח, עד שלא עמד רוח בשליט להעמידו על טעותו ולקפח על-ידי-כך את צהלתו והתרוממות-רוחו, שהרי יש בזה משום רציחת רגש של שמחה. ומפני-כך היה שליט מגמגם בלשונו ואומר:

— ראיתיה ולא ראיתיה.

— הכיצד? — שאל האדון וויינשטיין בדעה קרה ובפנים מטומטמים ונעלבים, שהיו כל-כך מתנגדים אל צהלתו והתרגשות-רוחו שמתחלה, עד ששליט כבר היה מחייב את נפשו על שמעליב הוא את האיש התמים הזה ואינו מדבר אליו בלשון ברורה. הוא אמר:

— על-פי האמת לא ראיתיה. ומכל-מקום ראיתיה.

— הכיצד? — הפסיקו בעל-הבית, שפניו היו עדיין מטומטמים ונעלבים.

— את הפרצוף כלו לא ראיתי, — הסביר שליט, — אולם את הקים

ראיתי. קוים בודדים. יש פרצופים כא'ה, שנראים לאדם, כשהוא פוגשם בפעם ראשונה, כאילו כבר ראה אותם כמה וכמה פעמים, כאילו קרובים הם לו משכבר הימים.

— יש פרצופים כא'ו? — שאל האדון וויינשטיין בהכנעה של תלמיד ופניו הביעו הקשבה גמורה — ומה טיבם של פרצופים אלו? הם מחוכמים ביותר? — או אולי יש בהם איזה כח, או קסם, או דברמה, שהם נראים כל־כך קרובים אלי? — כן?

פניו של האדון וויינשטיין הביעו סקרנות, ובת־הצחוק שעל שפתיו העידה, שקבל בנחת־רוח מפיו של האורח את דברי השבח, שהיו מְכַנְנִים כלפי פרצופה של זוגתו.

— השומעת את, קלרה, את דבריו של האורח הנכבד שלנו? — שאל האדון וויינשטיין את זוגתו והחזיר אליו את פניו, כאומר: הנה שבחך, שקבלתי בשמך מפיו של איש זה. קבל־נא אותו, כי שלך הוא. אני לא הייתי אלא המתוֹך ביניכם. הוא התחיל לנקות את שניו מתוך נחת־רוח.

— אני לא רק לזה נתכַנְנתי, — הסביר שליט כדי לתקן את דבריו הראשונים, לפי שהרגיש בנחת־הרוח של בן־שיחתו והוא לא היה אוהב כלל לגרום למי־שהוא נחת־רוח בשעה שלא היתה לזה זכות על כך, — אני אמרתי בדרך־כלל. פעמים הפנים ידועים לנו, לפי שעל־פי האמת ראינו אותם ביום מן הימים, אלא שיום זה נשתכח מלבנו, ואולי ראינו את הפנים הללו בימים שכבר עברו, בגלגול ראשון, למשל.

— ומר שליט מאמין בגלגול? — הפסיקו וויינשטיין ומתוך קולו נשמעה סקרנות וגם קצת זלזול.

— אני? — אולי! — השיב שליט בבת־צחוק.
— הוי, הוי! — השמיעה הגבירה וויינשטיין קול־צוּחה. — פרדוכס! האורח שלנו מדבר פרדוכסים. ואתה אמרת — פנתה לבעלה ודברה בהתחטאות — שהוא איש משכיל.

— מר שליט אולי יסביר לנו את דבריו — אמר וויינשטיין.
— ולמה אין אתה מזמין את האורח שלנו לשבת? — אמרה הגבירה וויינשטיין וסטרה לבעלה על מצחו — כך אתה מקבל אורחים!

— אדרבא, בבקשה, אדוני שליט. ישב־נא מר, כל ביתי הוא לפניך. בכבוד הגדול. יכול מר שליט לשבת על כסא זה או פלוני. וכשירצה, יכול הוא לסיב בכורסא. אין אני מוחה חלילה בידו. ואם חשקה נפשו של מר להתפרקד על הספה המרופדה — דקלם האדון וויינשטיין והצביע לאורחו מתוך פנים מסבירות ותנועת־יד של רחבות על הספה — יכול הוא להתפרקד. בכבוד הגדול. יתפרקד־נא מר שליט — האדון וויינשטיין תפס לאורחו בידו והגישו עד הספה — יש בזו מאה קפיצים. היא טובה מְפַדְנָה. היא טובה מערסול. הישיבה עליה היא ממש עונג־נפש.

— תודה, — השיב שליט בבת-צחוק, — אולם אני בהול... קצת... מבקש הייתי... ואחר-כך אפטר מעם אדוני...

— רצונו של מר ללכת? ומיד? — קרא האדון וויינשטיין, כשהוא תמה ונעלב ונועץ עיניו באורחו, כאומר לו: למה אתה שופך את דמי? — חליצה וחליצה! מר שליט לא יתנהג עמנו כך. למה היא באמת העמידה על רגל אחת? ישב-נא מר שליט בביתנו שעה קלה ונגמע כוס טה. כוס טה אחרי ארוחת-הצהרים יפה היא מאד לאדם. ואדוני ודאי לפני שעה קטנה אכל ארוחת-הצהרים. ישב-נא מר בכורסא. והנה גם כסא — סים האדון וויינשטיין בקול נמוך והגיש לשליט כסא.

שליט ישב על הכסא. האדון וויינשטיין התפרקד על הספה המרופדה.

— ואני הלא מיותרת אני ביניכם!—אמרה הגבירה וויינשטיין בקובלנא— אלך לי. נראה, אם איש יהא מתגעגע עלי.

הגבירה וויינשטיין התחמקה מן החדר, כשהיא מהדרת על רגל אחת ומצפצפת בפיה נגון של רומנס.

— צפור מנגנת, סיחה פראית, אינך מתבישת כלל בפני האורח הנכבד שלנו? — קרא אחריה האדון וויינשטיין. — כך. כך. מר שליט, — החזיר האדון וויינשטיין את פניו אל האורח והתפרקד על הספה, — מי הודיע למר שליט את מקום ביתי, ושם הרחוב אשר בו ביתי מי גלה לו?

— נתן! — השיב שליט והרהר בשעה זו בלבו: צפור מנגנת זו עבת-גוף היא יותר מדאי.

— רצונו של מר בפפירוסה? — שאל האדון וויינשטיין את אורחו — הוא ודאי מעשן.

— תודה. אני איני נוהג לעשן.

— אינו נוהג לעשן? — אכן חכם גדול הוא מר שליט. יש להתקנא בו. אשריהו וטוב לו. אינו נוהג לעשן? — חזר וקרא בעליצות והיה מציץ בשליט מתוך הערצה, כאילו באמת גלה בבן-שיחתו תכונה נעלה מאד של נפשו. — יישר כח, מר שליט. כך, כך. נמצא, שאיש אחד, שהוא מורה עברי ושמו נתן, גלה למר שליט את הרחוב, אשר שם ביתי ואת מקום ביתי ובדרך כזו נתגלגל מר שליט ובא לחלוק לי כבוד כזה, — העיר מתוך עיון עמוק, כאדם האוהב להתחקות אחרי פלאי החיים ומסבות המאורעות — כך, כך. נתן זה אינו, אמנם, בן מעלה יתרה, אבל בן-אדם חביב הוא.

— נתן? הלא זה איש נפלא. מבני-העליה המעטים. צריך לעמוד על טיבו של אדם זה כדי להבין את ערכו. הלא הוא אדם מצויני! — דבר שליט בהתלהבות וזרם של אהבה נהג את לבו אל נתן.

— ודאי, ודאי, באמת? — קרא האדון וויינשטיין בהשתוממות — ודאי, באמת? — ודאי. ועליכן מר שליט ונתן הם כשני אחים. לפי שמר שליט ומר נתן הם קרובים זה לזה ברוח, עליכן שני הרעים חביבים כליכך איש על חברו, והם מכובדים כליכך זה לזה. ובן-אדם זה ששמו נתן הוא

מלומד גמ"כ, מלומד ממש? – הוסיף ושאל ורוחו היתה מתרוממת על-ידי-
 כך שנתרבה אדם גדול אחד בעולם. – יש לו באמת הבנה ישרה, חריפה?
 והוא יורד לתוך עמקם של הדברים?

– יורד. יורד – השיב שליט בבת-צחוק.

– כך? יורד? מר שליט עצמו מעיד עליו שהוא יורד? – קרא האדון
 וויינשטיין והתפעלותו גדלה והלכה. היא הגיעה, כנראה, למרום גבהה
 ומפני-כך נפסקה חיותה. פניו של מר וויינשטיין חזרו ונעשו מטומטמים.
 הוא שנה את תכנה של השיחה. הוא שאל:

– ואימתי בא מר שליט לְרָשָׁה?

– לפני שני חדשים לערך – השיב שליט ורָפַז את כל חושיו בחולשה
 זו, שהיתה כוססת את לבו, כאילו שאף לדלות מתוכה נטפי חיות.

– אם כך, הרי מר שליט הגהו עדיין טירון בנרשה. ודאי יש לו
 חדר. החדר ודאי קטן הוא. ד' על ד'.

– לאו דוקא. – השיב שליט, – החדר הוא דוקא מְרֻחָּה.

– החדר הוא מְרֻחָּה? – קרא וויינשטיין ופניו הביעו את היסורים של
 אדם, שטעה בחשבון – דוקא מְרֻחָּה? – ואלא מה הוא דלְקוּי שבו? – שאל
 אחרי הפסקה קלה ופניו הצהילו לקראת התקוה החדשה, שהבהבה
 לפניו.

– החדר אינו שלי. אני יושב שם ישיבה עראית. אני מחפש לי
 דירה – השיב שליט.

– ונתן זה הוא בן-אדם מצוין – השיא האדון וויינשטיין בפעם השניה
 את השיחה אל נתן, כאילו רכש לו כחות חדשים אחרי שנח קצת מן ההתפעלות –
 הוא בחר יהודי ממש. למדן מופלג ואוהב את עם ישראל בכל נפשו
 ומאדו. והוא ודאי נכון להקריב את נפשו בשביל עמו האומלל, אומה
 אומללה זו, שהיא ככבשה בין הגוים. הוא ודאי איננו מתבולל... – אמר
 האדון וויינשטיין בהתול קל. – ודאי גם מר שליט אינו מתבולל? –
 לא?

שליט נענע ראשו בשלילה.

– אין מזל לישראל. נתקימה באומה הישראלית הקללה: בניך ובנותיך
 נתונים לעם אחר! – אמר וויינשטיין בקול של אדם, שהביע רעיון עמוק
 ומקורי, וגנח גנוחה עמוקה – האם אנחנו מוצאים חזיון מעציב זה אצל
 אחת משאר אומות העולם? – אנחנו מוצאים? – שאל ונעץ את מבטו בפניו
 של בן-שיחתו וצפה לתשובתו.

האדון וויינשטיין השתטח בכל גופו על הספה, גטל את הכר הקטן
 והניחו מתחת לראשו.

– ומה דעתו של מר שליט? אנו מוצאים אומה אומללה כאומתנו? –
 חזר ושאל האיש עם הכר תחת ראשו.

– סבורני, שאין אומה כזו – השיב שליט.

– אין? – כך. ואם כך, אני עומד ושואל: מה נאמר על פושעי-ישראל

אלו, שנתחנכו בילדותם על ברכי התורה וינקו לתוכם את צער האומה, כיצד, שואל אני, אנשים הללו עוזבים באר מים חיים, הופכים עָרְף לַכֶּלֶ קדשי האומה ומקשיחים את לבם מעמם? האמנם אין בושה באנשים אלו? כיצד הם נועזים, שואל אני, כיצד הם... נועזים, שואל אני! – קרא האדון ווינשטיין בהתלהבות של כעס ונענע באגרופו לקראת שליט. כאילו בא בטרוניה על בן־אדם זה, שעוב באר מים חיים והקשיה את לבו מעמו.

– מר שליט שותק! – קרא ווינשטיין בטענה וישב על הספה – למה הוא שותק?

– מה אפשר להגיד? – גמגם שליט.

– אולם לִי יש הרשות לצעוק, לצעוק מר? – קרא ווינשטיין בקול, שהיה מתרומם והולך – יש לי הרשות להתמרמר, לקרוא תגר ולהתקצף, כשהלב כואב, כשהלב... כשהלב... הלא זה הוא עוֹלָ!

– מה אפשר לעשות? – אמר שליט כנדון.

– איך זה? – קרא ווינשטיין – אבל הלא יש לי הרשות לצעוק.

לחרף. קללה זו אין אנו מוצאים אצל שום אומה ולשון – ואם כך... ואם כך...

ברגע זה התפרצה הגבירה ווינשטיין לחדר. היא היתה לבושה שמלה חדשה.

– הוי, הוי, למה אתה צועק? – קראה בעלת־הבית והיתה ממעכת בידה את תנוך אזנו של בעלה – הלא אתה מטיל אימים על האורח שלנו. אל־נא יבהל מפניו מר שליט. בעלי אינו גורא כל־כך. הוא רק רעה־לב ואינו נותן אפילו את עינו בי. אני שונא אותך! – קראה אל בעלה – ולא לכבודך לבשתי את שמלתי החדשה, כי אם לכבוד האורח. ק-חי, ק-חי! – התחטאה כתינוקת ושפשפה בכף ידה את עיניה כמכינה את־עצמה להוריד דמעות. – אני שונאת אותך. למה אין אתה מציץ בי? אני שונאת אותך! – קראה והטילה את גופה על הספה אצל בעלה; הספה בת מאַת הקפיצים קפצה למעלה. – ק-חי, ק-חי, הגד־נא, מה אני בעיניך, מר ווינשטיין! הגד־נא.

– פתיחי, בעיני את היפה־פיה שבעולם.

– ובעיני אחרים? – שאלה בקול חרישי, שהגיע גם לאזנו של שליט, שפשפה בכף־ידה את עיניה, קמצה את אצבעות ידיה, עשתה את אגרופה כעצם חלולה והציצה בעין אחת דרך החלל על האורח.

– פתיחי! אם כך, למה את שואלת את דעתי? שאל־נא את האחרים! – אמר האדון ווינשטיין והצליף את מבטו על שליט.

– ק-חי, ק-חי. אני מתבישת לשאל את האחרים! – התיפחה הגבירה והסתירה את פניה בין כפות ידיה. – אני מפחדת מפני האחרים. אם האחרים מחרישים, דבר־נא אתה, איש רע, דבר־נא, או שאל־נא אתה את האחרים. – שאלני את, אם תאבה את לדעת.

– לא. שאל אתה את האחרים. או ישיבו האחרים מעצמם, אם הם

מנומסים. ולמה הם יושבים ושותקים? ולמה האחרים הם כל־כך גאים ומכובדים בעיני עצמם?

הגבירה וויינשטיין הטיילה את־עצמה על לוח לבו של בעלה, שהיה שטוח על הספה. מאת הקפיצים קפצו למעלה, והאדון וויינשטיין קפץ גם־כן למעלה כשהוא נבהל ופורש שתי זרועותיו ומחבק את הספה כשומר עליה שלא תתפרק. ולבסוף, כששתי זרועותיו קרבו זו לזו, כבר היו מכילות בתוכן את הגבירה וויינשטיין, שהיתה מהדקת את ראשה אל לוח לבו ומתרפקת על בעלה וחוככת בגופו, כפרה החוככת בכתל. וכך הגיש אותה בעל־הבית, כשהיא נתונה בין זרועותיו, לאורחו, תמך את סנטרה במרפקו, העמיד את פרצופה לקראתו ואמר:

— מה זוגתי בעיניו של מר שליט? היא יפה־פיה? כן?

— ודאי! — אמר שליט בבת־צחוק. על זכרונו עלה ברגע זה טפור

של אשר בדבר האשכנזית.

— מיכל, למה אתה שם דברים בפיו? — כעסה הגבירה והשמיטה את

ראשה מבין זרועותיו — למה אתה מדבר בעדו?

— אולם סבורני, שלמר שליט יש דעה שלו.

— ודאי יש. ודאי אלא שהוא שותק. אתה אומר: יפה־פיה. והוא כלום

יבוא ויאמר: מכוערה היא! הלא אדם בעל־נמוס הוא.

— לא, פתיתי. מר שליט אינו בן־כך. הוא שייך לבני הכת הזו, שלבם ופיהם

שויים הם. מר שליט אמר בפה מלא, שאת יפה־פיה. וכי לא כך, מר שליט?

— ודאי! — השיב שליט בבת־צחוק.

— ולמה הוא צוחק? ק־חי, ק־חי. הנה בת־צחוק על שפתיו.

— האם את רואה בת־צחוק, פתיתי. עינך הטעתה אותך.

— לא, לא. ק־חי... הוא צחק. צחק.

— הלילה, — אמר שליט, — לא צחקתי.

— ומה היא בת־הצחוק? ק־חי.

— מר שליט — השיב האדון וויינשטיין — בעל לב טוב הוא. ודעתו

תמיד עליו בדוחה. על־כן בת־צחוק מרחפת תמיד על שפתיו. וכי לא כך, מר שליט?

— לא כך! — אמר שליט בהתול קל.

— ק־חי — הנה הוא עצמו אומר: לא כך.

— פתיתי, — השיב האדון וויינשטיין, — מר שליט הוא עָנוּ גס־כֵּן.

— אם האדון שליט לא צחק, אם אמת בפיו, יביא לי פרחים... או...

כלב־לב! — קראה הגבירה וויינשטיין ועמדה בין בעלה ובין האורח.

„הנה שעת־הכשר לקום ולצאת“, ההליט בלבו שליט. הוא קם מעל

הכסא ואמר בבת־צחוק:

— שפיר. אני מסכים לך. אני הולך. ולכשאבוא בפעם אחרת, נכון

אני לקבל עלי את העונש הזה. וכך — אני נפטר מכם. שלום!

שליט הושיט את ידו לבעל־הבית. היא נגעה בידו רק בקצות

אצבעותיה, כמפונקת ביותר, ופניה האדימו. אולם, כשתקע את כפו לאדון וויינשטיין, שלב הלה את שתי ידיו ואמר:

— עמוד, מר שליט! אני לא אניח את מר שליט. חלילה וחלילה! ולא אתן לו את ידי לשלום. אמנם יש עצה לאדון שליט — דבר בעלת־הבית ופניו היו מטומטמים ונעלבים — יש. יכול הוא לשיריצה לצאת מביתי בלא ברכה. אולם אם מר שליט מתרצה — קולו של האדון וויינשטיין נעשה כמתחנן — יכול הוא לגרום קורת־רוח לי וגם לזוגתי ולגעום אתנו כוס טה. הברכה היא בידו של מר שליט. הוא יכול לבישני.

— לביש את שנינו — העירה בעלת־הבית.

— כן — הוסיף בעלת־הבית, — הוא יכול לביש אותי ואת זוגתי ולברוח בלא ברכה. אולם בטוח אני במר שליט, שלא יתנהג אתנו כך. בטוח אני, שיעשה לנו את הכבוד, ביחוד, אם גם זוגתי תזמין את מר שליט. קלרה, מפנימה אין את פוצרת ב?

— מיכל, למה אתה מדבר? — הפסיקה אותו זוגתו — טפש שכמותך! מר שליט כבר הסכים. הסכים, הסכים.

הגבירה וויינשטיין מהאה כפיה משמחה ונענעה ראשה בהסכמה לקראת שליט, כדי שילמד ממנה את אופן הנענוע ויעשה כמעשה. ברגע זה היתה דומה באמת לתינוקת. „היא תמימה כתינוקת“ הרהר שליט.

הוא נענע ראשו בהסכמה והשתדל להבליע את בת־צחוקו.

— רואה את, קלרה, אורחנו הנכבד חולק לנו בכבוד ובשכר זה תכבדי אותו. במה תכבדי אותו, קלרה? — בכוס טה. לכבוד האורח שלנו תצוי למארוטיה שתשפות את המיחם.

— בשבילי? לא כדאי! — אמר שליט, שכעס בלבו על אדם זה, שהיה מדבר עד עכשיו על כוס טה, כאילו המיחם עומד ורותח. — איני צמא כלל. לא כדאי לטרוח בשבילי.

— הלא זוהי רק אמתלא, — אמר האדון וויינשטיין. — על־פי האמת גם אני משתוקק לכוס טה, אלא שהייתי מתעצל לצוות על־זה, וגם זוגתי היתה מתעצלת לטפל בזה.

— ודאי, מיכל. בשבילך לא הייתי טורחת, שאדם רע אתה. רק לכבודו של מר שליט! — אמרה בעלת־הבית.

— ובזכותו של מר שליט אהנה גם אני — אמר האדון.

— לא כדאי — חזר ואמר שליט וקם מעל כסאו.

אולם האדון וויינשטיין קפץ מעל הספה והתחיל מתנועע לקראת שליט בשני אגרופיו, כמבקש להשתער עליו.

— לא! — קרא — מר שליט לא ימנע את העונג ממנו. מהרי, קלרה, רוצי, עופי.

— אולם לא בשבילך ולא לכבודך! — קראה הגבירה מתוך ריצה, היתה מחזירה מרגע לרגע את ראשה אל הגברים, עושה באצבעות ידיה „חטט“ לקראת בעלה ומתגרה בו.

הגבירה התחמקה מן החדר.

— אולי רצונו של מר שליט להתפרקד קצת על הספה — אמר האדון וויינשטיין — אל־נא יתביש. ביתי הוא תמיד בית־ועד לתלמידי חכמים. אני אוהב מאד להנות תלמיד חכם משלחני. אולי רצונו לשבת בכורסא. אני למשל, אוהב את הכורסא מהספה המרופדה. היא מרחיבה את הדעת. הבִּכְרָה בידו. מה מן שני הדברים מרחיב יותר את דעתו ומצליח את רעיונותיו? טוב מאד לחשוב מחשבות כשהדעה היא צלולה. למה עומד מר? — אמר והושיב את שליט על הכסא.

— תודה! — אמר שליט וקם. — רצוני לעמוד קצת.

— אולי רצונו של מר להתהלך קצת, — אמר האדון וויינשטיין, — אראה לך את כל החדרים. יש לי דירה נאה. וכי לא כך? — אמת, היא עולה במזומנים. אולם יש בה רחבות. ביחוד נאה חדר־האורחים שלי. הבה ונשב שם שעה קטנה. כשאני מבקש צלילות־הדעת, אני מתבודד בחדר־האורחים שלי. וויינשטיין נטל את האורה בידו, הוליך אותו, הראה לו את הפרוזדור, פתח לו בדרך־הליכה את הדלת של חדר־המשכב, שהיה כלו ריק; ואף־על־פי שהיה ארוך מאד ורחבי־ידים, לא הכיל בקרבו אלא שתי מטות זו אצל זו. הוא פתח לפניו גם את הדלת של חדר־הילדים. בעריסה היה מנמנם תינוק.

אחר־כך פתח בעל־הבית ברחבה את הדלת של חדר־האורחים והכניס לתוכו את שליט בחדר־הכבוד. דומה היה כאילו הוא, וויינשטיין, היה המפקח של החדרים הללו, ועכשיו הוא מוסרם לרשותו של שליט, היורש, אלא שהוא מסיר אותם תהלה. מתוך הרהור זה חָיַף שליט ונהנה בלבו על עצם ההשערה.

— נשכ־נא בכורסאות! — אמר האדון וויינשטיין והצביע לאורחו על הכורסא, אולם מיד תפס את־עצמו ואמר:

— אולי רצונו של מר בכסא. אולי אינו רגיל לשבת בכורסא. איני אלא שואל. הבִּכְרָה היא בידו של אדוני. יכול אני להביא לו כסא.

— אין נפקא מינה! — אמר שליט ולא זו ממקומו.

— גם לי אין נפקא מינה. יש אנשים, שנעימה להם יותר הישיבה על כסא. ר. י. יפה, למשל, הוא גיסי, יושב רק על כסא ומפני־כך אני שואל. הנה אביא לאדוני כסא.

האדון וויינשטיין התחמק, ואחרי רגעים הכניס כסא לחדר־האורחים.

— ישכ־נא אדוני — אמר האדון וויינשטיין והצביע על הכסא — או ישכ־נא מר בכורסא.

שליט ישב על הכסא. האדון וויינשטיין התפרקד כנגדו בכורסא.

— ובכן כבר החלטת, מר שליט? — שאל האדון וויינשטיין מתוך עיון של אדם עמקן.

— בדבר מה? — שאל שליט בתמהון.

– בדבר הדירה. אתה ודאי מחליף את דירתך? – שאל האדון וויינשטיין.
 – כן! – השיב שליט.
 – ובאיזה רחוב מר שליט מבקש לו דירה? – שאל האדון וויינשטיין
 אחרי הפסקה ממושכה קצת, כאילו תשובתו של חברו נתנה לו תחלה
 חומר למחשבה.
 – כל הרחובות שוים הם לי! – השיב שליט.
 – מכל-מקום! – העיר האדון וויינשטיין – ודאי יש לו למר שליט
 עסקים או עסק בנרשה. ודאי נתון העסק במרכז ידוע... ודאי לא כל
 הרחובות שוים הם למר שליט. ודאי טוב היה, שדירתו של מר שליט תהא
 סמוכה לאותו מרכז –
 „נמצא – אמר שליט בלבו – שכל הענין הוא עורבא פרה, שנתן וחנקין
 ראו אותו בדמיונם. אין שום תקוה. כדאי היה לקום וללכת מיד. ומכל-
 מקום טוב היה לשאל את פיו, אולי ימצא בשבילי משרה. לא. בשעה
 שאמר שיש לי עסק, צריך הייתי להודיע לו מיד, בכובד-ראש או בדרך-
 התול, שאדרבא, אני מחפש לא רק דירה, כי אם גם עסק. אולי עכשו
 כבר עברה שעת-הפשר, ואם אשאל עכשו, רק אלבין את פני ויהא נראה,
 כאילו אני מבקש ממנו נדבה. אחר-כך יפיצו את השמועה, שאני בקשתי
 נדבה. תגיע השמועה גם לפייגין ואתבזה בעיניה. אחר-כך, אחרי הטה,
 כשתתבדח עלי דעתי, על מפתן הדלת, כשאהיה לבוש במעילי, אעיר בדרך-
 אגב ובדרך-התול, מובן, אם יהיו השעה וענין השיחה מוכשרים לכך. אני
 אנשק את קלרה, או היא תנשק אותי – נצנץ פתאם הרהור במוחו – לא
 בימים הסמוכים, כי אם... אולי בסוף החורף, ואולי בקיץ, ואולי בסתו
 הבא. ואולי – יותר... – עלו על מוחו דבריה של האשכנזית לפי הרצאתו של
 אָשר – ואולי יותר... „ולא יותר?“ כך שאלה האשכנזית.
 כאלו היו ההרהורים, שהיו מתרוצצים בלבו של שליט, שישב בשתיקה
 לקראת האדון וויינשטיין. שליט התעורר פתאם והצליף את מבטו על האדון
 וויינשטיין, שישב גם-כן בשתיקה ולא הפריע את הדממה. ורק אחרי
 שהרגיש האדון וויינשטיין במבטו של שליט, אמר:
 – מר שליט תפוש במחשבות? רואה אני בו. לא אפריע חלילה בעדו,
 חלילה. אדרבא. ישב לו מר שליט ויחשוב לו את מחשבותיו. אני מבין:
 בן-אדם שכמותו ודאי אינו הוגה בדברים של מה-בכך. ודאי הוא מתעמק
 בדברים העומדים ברומו של עולם. גיסי יפה סח לי. גיסי יפה הוא יוצא
 ונכנס בביתו של הסופר שניאורסון. הלא שניאורסון הוא גאון-הגאונים. מי לנו גדול
 משניאורסון? וגיסי יפה הוא יוצא ונכנס בביתו של שניאורסון. סח לי גיסי, ששני-
 אורסון, כשהוא מתעמק במחשבותיו, אינו רואה ואינו מרגיש בשום איש. פעם אחת
 לא הכיר את אשתו. חה, חה. כזה הוא שניאורסון. ואפילו בן-אדם, שהוא פחות-ערך
 משניאורסון, ואפילו בן-אדם כמר שליט, מכל-מקום אינו גם-כן קוטל קניס...
 נכר... מכל-מקום... יחשוב לו מר שליט את מחשבותיו. אדרבא, אני אהיה
 שמח מאד, שמר שליט יושב בביתי וחושב לו את מחשבותיו העמוקות.

פה הוא יושב, על כסא שלי, על כסא זה, על־ידי ישב לו מר שליט וחשב את מחשבותיו. אדרבא, אני רק נהנה מזה. אדרבא.

— חלילה! — השיב שליט בבת־צחוק — כלום באמת סבור אדוני, שאני הוגה בשעה זו מחשבות עמוקות? חלילה. אדרבא, ברגעים אלו הייתי מהרהר בדברים של מה־בכך.

— דוקא בדברים של מה־בכך? — קרא האדון וויינשטיין ופניו נעשו מטומטמים ונעלבים, כפניו של אדם, שטעה בחשבון קשה או שנכזבו תקוותיו. — דוקא בדברים של מה־בכך? — לא, לא. מפני עניות מדבר מר שליט מה שהוא מדבר... — אמר ומקולו נשמע הד של תקוה קלושה.

ואמנם רק תקוה קלושה הבהבה בלבו של האדון וויינשטיין. רוחו נעשתה מתוך־כך עכורה מאד. על פניו שכנה עננה של עיפות. חברתו של האורח כבר לא היתה נעימה עליו, לפי שכבודו נעשה נקלה בעיניו. שליט הציץ בפניו של בעל־הבית ואמר בלבו: כבר נמאסתי עליו. הגיעה השעה לצאת. ובדבר המשרה אפילו לא רמוז, אחרי שכבר נמאסתי עליו. צריך היה לשאל את פיו תחלה, כשהיה עדיין שט עליו.

שליט קם מעל הכסא ועמד רגעים כחוכך בדעתו. קשה היתה עליו היציאה מן הבית דוקא ברגע זה, כשהלה, שהיה תחלה חרד עליו ומדבר אליו חלקות, מאס בו בפרהסיה והסיר גם את המסוה מעל פניו. אולם לא עברו רגעים מרובים ובעל־הבית חזר והתקשט במסוה החדוה. ומי היה המתוך בינו ובין השמחה? נתן.

— ודאי התודע מר שליט לנתן פה בנרשה — אמר האדון וויינשטיין בסקרנות והיה שמת, ששאלה זו נולדה בלבו — או היה מכיר אותו גם לפני־כך. אולי הוא בן־עירו של נתן?

— לא. בנרשה — השיב שליט.

— אה, אה — אמר וויינשטיין — ורק פה נקשרה נפשו של מר שליט בנפשו של נתן. רק פה. ומי הציג את נתן לפני אדוני?

— איש אחד... — בקש שליט לשקר ולסתום את דבריו, אולם הפס את עצמו מיד על כך ואמר: — עלמה אחת...

— עלמה? כך! ומה שמה של העלמה? — ודאי היא מבני הכת שלכם... ודאי היא עלמה מצוינה. שמה? שמה? — שאל האדון וויינשטיין ושרבב את שניו מפני הסקרנות.

— חנקין, — השיב שליט והוסיף מתוך היסח־הדעת, — מלכה חנקין. תלמידתו של בית־הספר העברי.

— מלכה חנקין! — קרא האדון וויינשטיין בהתלהבות — הלא היא ידידת ביתנו. הלא היא יוצאת ונכנסת בביתנו. הרי מכתב נתקבל בשבילה על שמי. וגם כסף נתקבל בשבילה על שמי. כך, כך. מלכה חנקין. וכלכם הנכם מקושרים בעבותות הידידות. מלכה חנקין? כן. היא באמת בת־ישראל כשרה. היא בת־עירו של צעיר אחד, קפֿלן שמו, שהיה, לא עליכם, עני גדול, עני ואביון, אולם למדן מופלג. ציוני נלהב. הוא היה מורה את

יֵדִיו של גִּיסִי ר. י. יפה. וגם היה יוצא ונכנס בביתי. קפֿלֿן? — זה היה אדם מצוין. אמת, משבט לוי. דלפן גדול, כאחד מבני הכת... כן! — היה וויינשטיין מתלהב והולך — מלכה חנקין! גם זוגתי מכירה אותה. אנו מכבדים אותה מאד. גם היא, כנראה, אינה אוכלת דבש יותר מכפי המדה. על־כן נאמר: מבני עניים תצא תורה. מלכה חנקין? — כך, כך. מר שליט ודאי יוצא ונכנס בביתה בכל יום. אולי פעמים ביום. אם כך, הרי מר שליט אולי יראה עוד היום את פניה של מלכה חנקין ויסיח לה, שבביתו של וויינשטיין שמורים בשבילה מכתב וחמשה־עשר רובל.

— אני אלך מיד ואשלח אותה, אולי יש לה צורך — אמר שליט והיה שש מאד על אמתלא זו. הוא כבר הושיט את ידו לבעל־הבית. ברגע זה דפקו בדלת.

— יכנס! בבקשה! — קרא בעל־הבית. אולם הדפיקות לא פסקו. — זו היא ודאי העז שלי — אמר — היא לְצִנִּית נפלאה. שובבה שכמותה. הוא נגש ופתח את הדלת. הגבירה וויינשטיין התפרצה בצחוק לקראתו והודיעה, שהמיחס מוכן ומזומן הוא. — אולם אני אין לי פנאי, — אמר שליט, — אני הולך. — מיכל, אל תתנהו ללכת. אני אבכה! — אמרה הגבירה ועשתה את־ עצמה כבוכה.

— מר שליט, אני שם עלֿך כבלים. הנך אסור! — אמר וויינשטיין ושלב את ידו הימנית אל שליט. הגבירה שלבה את ידו השמאלית של האורח ושניהם הוליכו אותו.

סוף החלק יבוא.

